

1906
április

1906 IV. 13

X

50412

50412

Budapest 1906

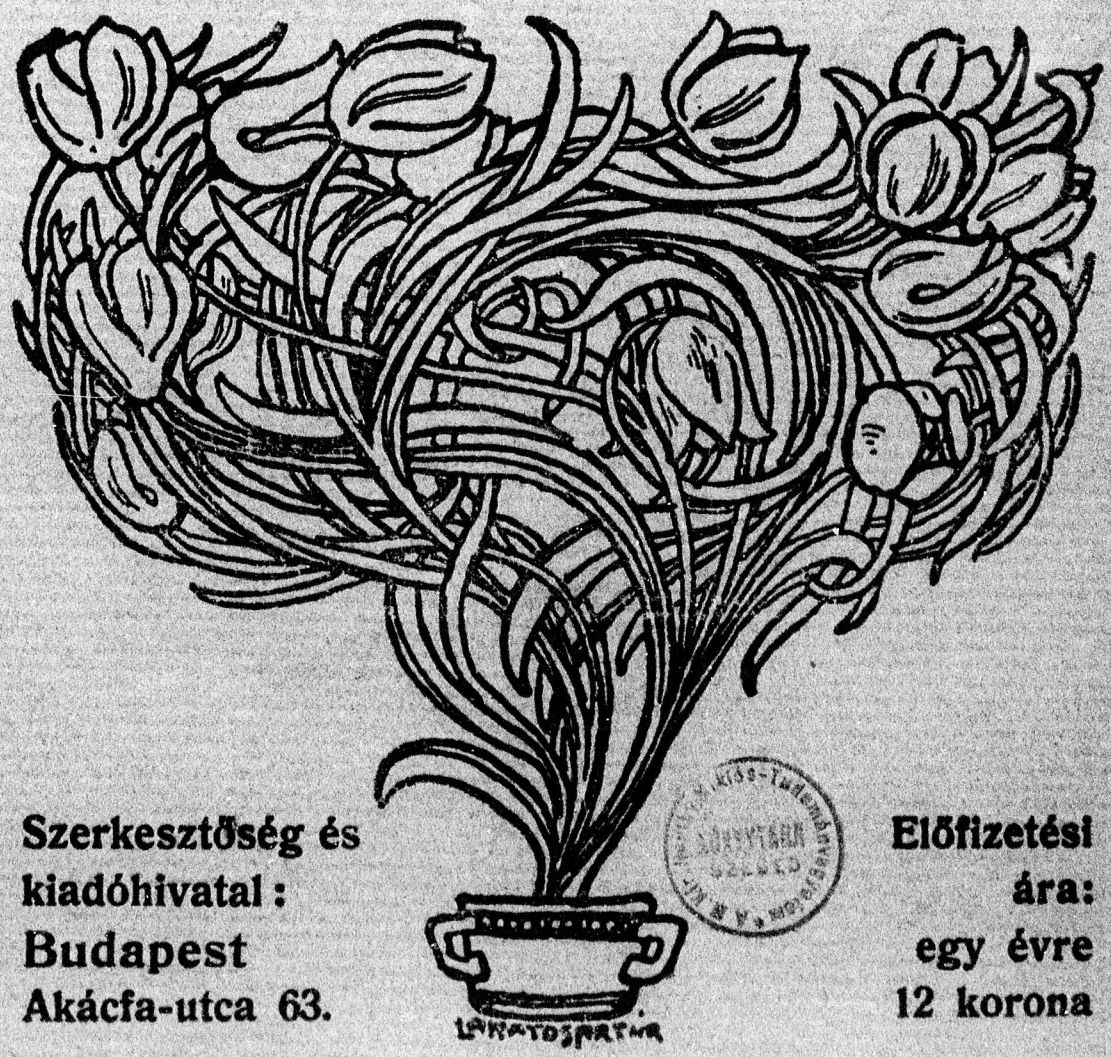
Április

IV. évfolyam

JÖVENDŐ

MODERN MŰVÉSZETI

IRODALMI ÉS POLITIKAI HAVI FOLYÓIRAT

Szerkesztőség és
kiadóhivatal:
Budapest
Akácfa-utca 63.

Előfizetési
ára:
egy évre
12 korona

KÁNITZ C. ÉS FIA

BUDAPEST, V. KER.,
DOROTTYA-UTCA 12

Papírraktár, kő- és könyv-
nyomda. ∴ Műkönyvkötészet.
Ajánlja a legművészebb izlés-
ben készült papírcikkeket.

Fleischl Károly

.. szobrász ..

BUDAPEST

VI., Felsőerdősor-utca 1. szám.

Elvállal mennyezet-
és faldiszítések készi-
tését teljes művészi
.. kivitelben. ..

Károlyi György

BUDAPEST, V.,

Dorottya-utca 14.

Papírraktár, kő- és könyv-
nyomda Műkönyvkötészet

A legművészebb izlés-
ben készít papírcikkeket

Műasztalosok kárpitosok és diszitők.

FODOR MIHÁLY UTÓDAI

MŰIPARI VÁLLALAT ∴ Császári és királyi udvari szállítók

Saját asztalos- és kárpitosműhelyek.

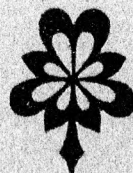
Budapest, kizárólagosan IV., Váci-utca 24. sz.

HARASZTI JÓZSEF

∴ bronzöntő ∴

Budapest, VII., Huszár-u. 5.

Csók István : Pihenés.

50412

OLVASÓINKHOZ

Adjuk hírül mindenkinek, kiket illet, hogy lapunk — a JÖVENDŐ és a MODERN MŰVÉSZET egyesüléséből — ezzel a számmal diszesen illusztrált művészeti, irodalmi és politikai havi folyóirattá alakul át.

Az eszméket, melyeket eddig külön-külön szolgáltunk, most válvetve, egyesült erővel hirdetjük. A nemzeti megújulás előtt állunk. Nagy, szociális átalakulások küszöbén. Az irodalomnak és művészetnek a szociális politikával egyesülve a nemzeti lét alapelveit kell tisztáznia, a kultura igazságait hirdetni, a művészi ízlést fejleszteni, nagy, európai szempontból tekintve: embereket, irányokat, elveket egyaránt.

Ezt fogja szolgálni a mi folyóiratunk. Szóban és képen a modern eszméket terjeszti, kommentálja, magyarázza. Művészi ízlésben, előkelő hangon, magas irodalmi színvonalon tartott havi folyóirat lesz, nemes formában, eredeti grafikai mellékletekkel, a legjobb magyar írók közreműködésével.

LÁZÁR BÉLA

LÓRÁNT DEZSŐ

Hogy a modern magyar és európai művészeti törekvéseket közelébb hozzuk közönségünkhöz, jelezzük, hogy évenként egy-egy

külön számot

adunk közre, melyet előfizetőinknek kedvezményes áron bocsátunk rendelkezésükre.

Az ezidei különszám a magyar és külföldi mesterek

vázlatkönyveit

fogja bemutatja. A vázlat kitünő bepillantást enged a művész lelkébe, felfedi alkotó módját, bemutatja érzése megnyilatkozását. A legérdekesebb megfigyelés, a vázlatnak a kész művel való összevetése.

Vázlat-számunk

karácsony felé jelenik meg, a színes vázlatok háromszín nyomtatásban.

Egyszersmind jelentjük, hogy a *Modern Művészet*-ben megjelent grafikai mellékletek a művész sajátkezű aláírásával ellátott avant de lettre példányai 10 koronáért kaphatók, jelesen: Fényes Adolf színes litografiája, Prawtinszky Lajos rézkarca

a „Jövendő” kiadóhivatalában.

CSEREPEK

A politikai válság végét ért. Ő felsége megbizta *Wekerle* Sándort a kabinetalakítással, aki kabinetjét ismert, de a legkülönbözőbb pártokból álló vezérférfiakból, egyelőre *Apponyi* Albert gróf, *Kossuth* Ferencz, *Andrássy* Gyula gróf, *Polónyi* Géza, *Darányi* Ignác, *Zichy* Aladár grófból alakította meg. Az egész ország felizgatott közvéleménye e pillanatban reménykedéssel és várakozással tekint az új kormány működése elé. Meg kell várni, hogy mit hoz a jövő. Remény és bizalom az aggodalommal vegyest keletkezik bennünk a heterogén pártokból való összeállítás miatt, — de higgyünk a Gondviselésben, mely mindég megsegítette hazánkat a legválságosabb pillanatokban.

*

A márczius világszenzációja kétségtelenül az a rettentő katasztrófa, a mely egy kis francia község szénbányaiban, néhány száz lányira a föld színe alatt lejátszódott. Feltámadt a viheder, pusztító lángnyelvek csaptak össze a mélységben és a Föld szörnyü haragra lobbant

démona ezrével fojtotta meg a vakmerő embereket, a kiknek birodalmába való betolakodását oly hosszú ideig tűrte. A borzalmas szerencsétlenség nyomán persze megindult a rekrimináció. Több mint ezer ember vált a lángok és a mérges gázok áldozatává: ilyenkor csak természetes, hogy a közvélemény és a hatóságok lázasan keresik a bűnöst, a kit a katakizmaért felelősségre lehet vonni. A courrieresi szerencsétlenség tehát tömérdek elkeseredést, böszgyülölséget, engesztelhetlen visszavonást keltett föl. A francia sajtó tombolva követelte a bányatársaság megrendszabályozását, *Ciémenceau* szigorú vizsgálatot rendelt el, a társaság mérnökei kétségbeesve mentegődztek; a megmenekült munkások pedig lázongó sztrájkjal keresték elveszett társaikért a boszút. A husz nap elteltével csodamód kiásott tizenhárom új menekült — Nemy és társainak — kiszabadulása friss csóvákat halmozott az elkeseredés lobogó tüzére és erősítette a hanyagság és haszonlesés vádját, a melyet

A német mentők Courrieresben.

a társaság ellen támasztottak. Az egész gyászos és szomoru esetből, a hullabűzből és fojtó füstszagból, a komor dráma sötét színeiből, csak egy kis részlet emelkedik ki, mint a temető szomoru sirhantjai között a sokszinű és illatos verbéna; ez a mentők, különösen pedig a westpháli német munkások hősiessége. Ezek az egyszerű emberek, a kik egy idegen, sőt évszázadok óta ellenséges fajta gyermekei, póz és nagyképűség nélkül termettek ott a katasztrófa színhelyén. Póz és nagyképűség nélkül szálltak le a mélységbe, a hullahalmok, az állati dögök, a fojtó gázok, a rombolva pusztító lángok mindama szörnyűségei közé, a melyekről itt fenn, a föld felszínén, a civilizáció biztonságától körülvéve, tele tüdővel szíva a friss, szabad levegőt, nekünk biztos és határozott sejtésünk nem is lehet. Nehéz munkában, pillanatról pillanatra ezerszer kockáztatva életüket, kutattak a westpháliak elveszett társaik után, a kiket francia létükre is testvéreiknek tudtak. És a minden szépért és nemesért oly könnyen lánggra gyuló francia nép rajongó szeretettel ölelte magához a germán ellenség küldötteit, a kiknek felejthetlen ünneplésben, a szeretet, megbecsülés és hála tömérdek jelében volt részük. Az ő cselekedetük volt az első, a mely Szedán óta komolyan közelebb hozta a két nagy kulturnép szívét egymáshoz és bizvást többet tett a reváns-eszme elhalványítására, mint Vilmos császár összes beszédei. És ha ez a hatás tartós lesz, ha a Courrieresben ilykép elvetett magvirágzásba szökken: ezért a földalatti borzalmas katasztrófa nem volt túl nagy ár.

Marquis d'Arcangues, mint nevéből is következtethető, egy ősi francia főnemesi családnak a sarja és választott maire-je, vagyis polgármestere Arcangues községének, a melytől nemzetségének családneve származik. Történt pedig, épen az elmúlt hóban, hogy a Combes-féle templomi leltározások során Arcangues községére is sor került. A marczona katonák feltűzött szuronyokkal jelentek meg a lezárt és lepecsételt arcanguesi templom ajtaja előtt és — épen úgy, a mint a mi vármegyeházi tanácsstermeink előtt történni szokott — zordonan követelték a kulcsok kiadását.

A marquis pedig — ismét szakasztott úgy, mint a mi koalíciós vezérembereink — határozottan megtagadta

Marquis d'Arcangues elfogatása.

ezt és a szentély ajtajának a felnyitását. Ám a mi most jött, az némileg eltért a mi nemzeti küzdelmünk folyamán megszokott sablontól. Következett ugyanis az erőszak alkalmazása. Ám Arcanges marquis nem mondotta büszkén, mint nálunk szokás:

— Az erőszaknak engedek! . . .

Sem pedig, mint Gróf *Károlyi* István, a kiváló magyar főnemes, a nagy-károlyi vármegyeházán tette, nem ment szembe a szuronyokkal, hogy azután, a mikor ezek hegyét melle ellen szögezve találta, e szavakkal forduljon vissza:

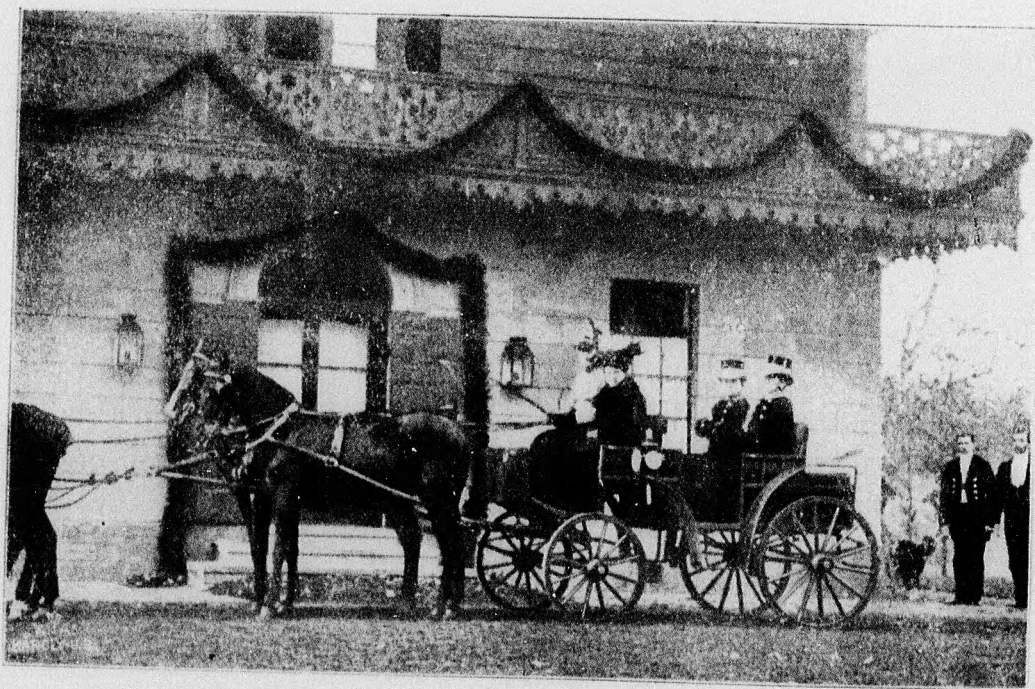
— Csak ezt akartam látni! . . .

Nem. D'Arcanges marquis egészen másképp cselekedett. A francia főúr levonta az ellentállás végső konzekvenciáját is. Meggyőződése — bár kétségtelenül avult, ósdi és helytelen meggyőződése — szavát követve, nem engedett az erőszaknak sem. Nem bízta az ellentállást másokra. Hagyta, hogy a katonák megkötözzék és elhurezolják a

templom ajtaja előtt, a melyet kész lett volna élete és vére árán is megvédelmezni.

*

E zengzetes nevű hely Hubertusstock, a Hohenzollern-familia egyik családi kastélya. Aktualitást legujabban azzal nyert, hogy Eitel Frigyes, a német császár második fia, ide hozta násza után menyaszonyát, az ifju oldenburgi princzesszt. A hatalmas imperátor küldötte ide a dúsan lombozó Hohenzollern törzs ifju sarját, a kit épugy sietett megházasítani, mint trónjának örökösét. Ez Vilmos családi politikája. Familiájában is ápolja a családi ére nyeket, e nagy német virtust, a melynek ő maga, hat fiával oly fényes példányképe. Népének hagyományait követi ilykép és dussá, szaporává teszi házának családfáját, hogy ezzel biztossítsa beláthatlan időkre annak hatalmát. Így szerepel az erkölcs, mint családi politika — ad majorem Dei gloriam.

Kikocsizás a Hubertusstockból.

A konverzió tudvalevőleg nem egyéb, mint hitelművelet és pedig olyan hitelművelet, amelynél — mint ez a finanszoperációk túlnyomó részénél történni szokott — a felek valamelyike veszít. A konverziók ellen tehát az érdekeltek közül különösen a hitelezők, semmiképen sem indokolatlan ellenszenvvel viseltetnek. —

Ezuttal azonban egy oly konverzióról számolhatunk be, amely minden érdekelt félnek a legteljesebb megelégedésére bonyolított le, egy oly konverzióról, amelynél mindenkinek érdekei teljes méltánylásban és kielégítésben részesültek. A *Jelzalog és Hitelbanknál*, ennek az európai hírű pénzügyintézetünknek finanziaális műveleteről van szó, amelylyel 3%-os nyeresemény sorsjegyeit konvertálta. Ez a művelet egyaránt hasznára volt a banknak, amely azt keresztülvitte és az érdekelt nagy közönségnek, amely között a szóbanforgó papírok forgalomban vannak. Érdeme e nagyszabású művelet Madarasi Beck Nándor udvari tanácsosnak, a bank elnökének és fiának dr. Madarasi Beck Gyulának, akiknek elméjében az egész konverzió terve megfogalmazott. Beck Nándor neve valóságos pénzügyi program. Egyike ő azoknak a szerencsés kezű finánciéknek, a kik hatalmas képzeletükben egész sorozatát a pénzügyi műveleteknek megkomponálva, erős akaraterevével azt sikere is tudják vezetni. Minden pénzügyi művelete egy-egy eredményes étape, mely a *Jelzalog Hitelbankot* tekintélyben, hatalomban az európai hangadó pénzügyintézetek sorába vezeti. Fia, Beck Gyula neve a magyar pénzügyvilágban fiatalasága mellett szintén igen előkelő csengésű.

Méltó és hivatott sarja ő a Beck-családnak, amely már nem is egy elsőrendű fináncz-kapacitással ajándékozta meg az országot. Kiváló érdemei elismeréséül csak nemrégiben

magas kitüntetésben volt része, ő felsége a vaskorona keresztjével díszítette fel. Legutóbb a földtehermentesítés ügyében tartott ankéten tünt fel, amikor imponáló bátorsággal és nagy szaktudással fejtette ki ez ügyben mindenképen szabadelvű és modern külön véleményét a feudális mágnás urak véleményével szemben. A nagyszabású konverziós művelet koncipiálásáért és keresztülviteléért bankja azzal róttá le iránta háláját, hogy legutóbbi közgyűlésén helyettes vezérigazgatójává választotta.

E kitüntetésekén kívül, a melyeket a hálás részvényesek róttak le, egy magasabb kitüntetésben is részüik volt, a mely, a legmagasabb helyről érte őket. Ő felsége ugyanis Madarasi Beck Nándornak és utódjának a magyar bárói méltóságot adományozta.

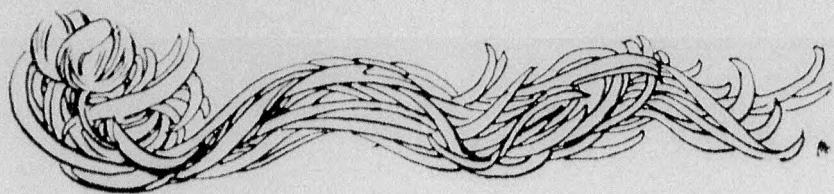
A kitüntetések, melyek a legutóbbi években történtek, a közvélemény gyakran kommentárokkal kíséri. Ez a bárósítás mindenképen azt az érzést váltja ki, hogy itt a becsületes munka találta meg méltó jutalmát.

Courbet, — Munkácsy mestere, — az első modernül látó festő, halálos ágyán feküdt, számkivetésben, egy hideg téli napon. Barátai friss déli gyümölcsöcsel lepték meg. Gyönyörködve bennük, kezében tartogatta a mosolygó színekben pompázó darabokat.

Ekkor fiatal lányok jöttek be hozzá üdvözlésére. Courbet-et ez meghatotta. Körülnézett, hogy egy festményt ajándékozzon nekik, de nem talált, — hát odaadta nekik a gyümölcsöt. Az ő szemében, a ki oly sokat és oly szenvedélylyel festette őket, a gyümölcs is festmény volt.

Mac Coll.

LÁTOGATÁS A MÜTEREMBEN

VASZARY JÁNOSNÁL.

Már minden együtt volt a kollektív kiállítására, mikor Vaszary János műtermében jártam. Fadrusz villájában lakott, a Naphegyen. A villa most Margitay Tihaméré, a ki céljaira átalakította. Csak néhány gipsztöredék, mely gazdátlanul fetrengett az udvaron, emlékeztetett a megholt gazdára. Szegény Fadrusz János, nekem feledhetetlen barátom, hogy oly korán el kellett pusztulnod! Most itt élek az emlékeid között, olvasom ki a munkáidból az érzéseidet, miközben készítem elő az életrajzodat!

Száraz, hideg tavaszi vasárnap délelőtt. Aműterem még hideg, s telve van színültig képpel, egymásra fordítva, háttal a falnak. Költözöben van itt minden. A nagy elhatározás előtt áll a gazda, vajjon mit fognak szólni az önmagával folytatott viadalokban eltöltött évek eredményeihez?

Ezt a gondolatot fejezi ki a művész arca, miközben hozzá fogunk a képek megsejteléséhez.

— Ezek itt a legrégebb képeim, — mondotta — miközben egymásután szedte elő a festményeket, a *Pásztorsipót*, a *Barányfethőket*, ideges, sietős mozdulattal, csakhogy minél előbb végezzon velük. Bántja őt, úgy látszik, a kezdés primitív emlékei. Pedig mi csoda öröm lehetett azok megfestése! Az előtérben álló kis virág minden szirmát végigtanulmányozta, a pásztorsíu formáinak egész gazdag konstrukciója megfigyelve, — a fiatos naturalizmus első szárnybontása ez.

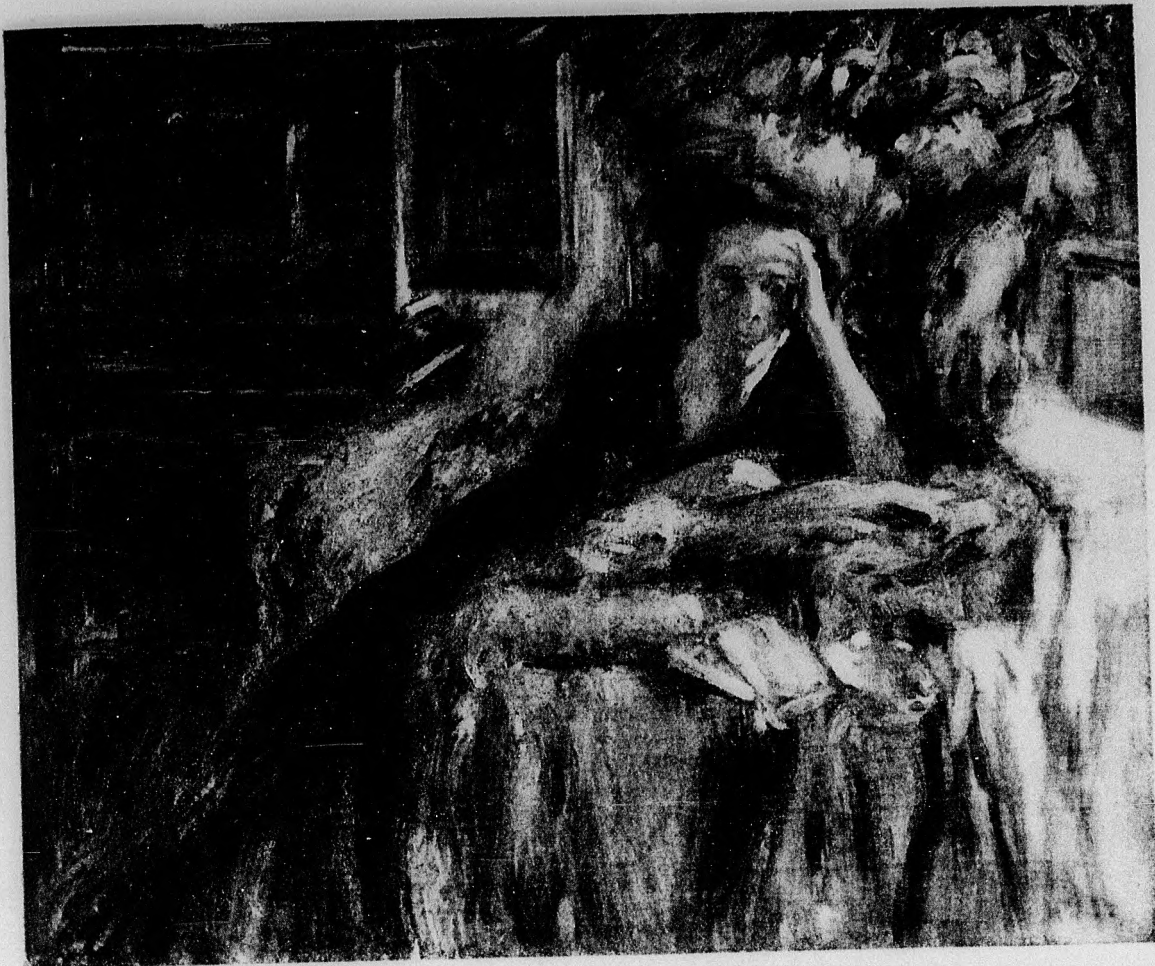
Mennyi emlék fűződik a képekhez! — A természettanulmányoktól ittasult gyönyör emlékei! Jöttek aztán a nagyobb kísérletek, a *Bizánczi Madonna*, mely bizarrnak hatott, az *Aranykor*, mely

erős figyelmet keltett, új problémák, melyek képzeletét izgatták, de a melyeket elhagyott, hogy ujabbakkal foglalkozzék. Egyre-másra szedi elő a következő évek termékeit. A naturalisztikus hatásoktól az egyszerűsítéshez fordult. A világítás egységét keresve, lefokozta a színeket, átírja őket mély, tompa harmóniákba.

— Kerestem a finom intencziókat, főleg a hideg harmoniákat. Ez időben minden áttétel nálam, fényhatásokat kerestem, nem színhatást. De már akkor is gondot fordítottam a kézírás eredetiségére. A kézírás önállóságára sajnos, nálunk nem fordítanak ügyet, s nem is méltányolják. Pedig a művészeti kvalitásoknak ez az egyik legfontosabbika.

Rippel-Rónaira gondoltam, a ki szintén féltékeny gonddal kereste a kézírása eredetiségét. A rokonság nemcsak abban van, hogy mindkettő somogyifi, — de izlésük sajátosságában is, mely szereti a finom, az apart, a ritka effektusokat, s irtózik mindentől, a mi banális, köznapi. Mindkettő szereti a magányt. Mindkettő nagy önelemző, s éppen ezért mind a kettő nagy összefoglaló. Művészetük az impresszió egységének megőrzésében kulminál, ám de a kézírásuk, melylyel impressziókat kifejezik, más-más. Ezt a rokonságot megéreztek s Vaszary volt az, ki elsőnek appreciálta nálunk a Párisból megtért Rippel-Rónai művészetét.

Ekkor figyelni kezdett a maga kézírására, — ecsetvezetésére. Eredeti, de nem egyforma lett az, víziójához alkalmazkodik mindég. Érdekes szemlélni, mint vezeti a mozgást az ecsetvonás iránya, mint ad életet a sikoknak, mint válik egyszerűvé, kifejezővé, formák összefoglalójává, itt apró foltokba, ott széles vonalakba omolva.

Vaszary: Arckép.

A Nemzeti Szalon Vaszary-kiállításából.

Majd áttért újabb művei bemutatására. Egyremásra szedte elő az olvasó lányt, a montboroni tengerpartot, a monakói kikötőt, a madridi muzeumot, a réten pihenő bucsusokat. Mily meglepetés! A fényhatást kereső egyszerre színhatást sóvárgóvá változott.

— Igen, — szomjuhozom a szint, — mondotta, de azért talán nem váltam rikitóvá.

S élém tette az Álarczosbált, a Spanyol bikaviadalt, — s ime, az élénk színek mint simulnak itt is, mindenütt, finom tonuslányol alá. Palettáját meggazdagította, a vörös, zöld és kék vált uralkodóvá a régi szürkék, sötétzöld és feketék helyett.

— A kép egységét azonban különösen éreztetni akarom, — Velasquez ez elvét nagyon is szívemre vettem.

A jelenség koncentrációja a térben, — ime valóban a modern művészet főproblémája. Hogy ezzel a kérdéssel

tisztábajött Vaszary, nagy annak a jelentősége művészetében. S valóban, az Olvasó lány, a Képet szemlélő nő, az Almárium előtt ülő nő, a Diványon fekvő nő, a Nő a tükör előtt, mind ennek a problémának a megoldása. Plaszticitást adni alakjainak, nagy feladat a szőnyegtervelőnél! Ez egyszermind művészetének utolsó állomása. De csak ma, holnap újra kezdi. Mert őt a problémák csak addig érdeklik, míg meg nem oldotta. Azután elveti, mert a megoldás új problémát vet fel, s elméje nem nyughatik. Ebben rejlik művészetének fejlődésének titka.

Egy igazi nagy művészi szenzáció emlékével távoztam a műteremből. Éreztem, hogy egy nagy művészt ösmertem meg. S a kiállítás hatalmas sikere ebben a véleményemben még jobban megerősített.

A MŰVÉSZET KÉT HALOTTJA.

Carrière és Bihari.

A francia és a magyar művészetnek két halottja van; mindkettő a nemzeti művészet tipikus képviselője.

I. *Carrière* már évek óta betegeskedett, a torokrák szenvedései kiváarták kezéből az ecsetet, a nagy munkák, melyeket vártak tőle, megfestetlenek maradtak. De a mit alkotott, telve van nagy eredménnyel. Legösmertebb képe, a melyben művészetének minden eleme benne van, a *bellevillei színház*, e nagyszabású vízió a népeletből, mely Európa exportáruja, uraságoktól levetett ruhadarab, civilizálatlan földrészek számára. Megragadó a közönség e bemutatása, amint egy alacsony színház karzatán szétszóródnak és összetalálkoznak; együttmaradnak a fény és árny étheri milieujében. Olyan, mint a kivándorlási hajó fedélzetének egy jelenete, ahol emberi torzók halmozódnak, tömegben szállíttatnak. E kép szimbóluma a mindent átfogó félhomálynak, amelyben a látszólag napsugárban élő emberiség továtengődik. Az emberek alig ösmernek egymásra legfeljebb, ha szomszédját megérzi ez áthatlan légkörben, melyet környezetnek nevezünk. S mindezen futó, illanó, érthetetlennek látszó atmoszféra fölött hatalmas lendülettel fut végig a felső amfiteatrum görbe vonala. Aki ezt festette, az monumentális feladatokra termett, akire a nagy falak várakoznak. Ahogy Puvis de Chavannesra vártak, a kinek egyszerűsége szinte a falból nőtt, melyen végtelen tisztasággal és üdén, mintha csak a fal terméke lenne a vakolatnak, alig színezett, egyszerű kristályokba omlott a lehelete. *Carrière* tonusos fény és árnytömegével, neutralis és mégis színes ködével végigfuttatta volna a falakat,

mint valami nedves párával, amelyet kritikusai szemére is vetettek, amikor a mosókonyha gőzölgéséhez hasonlították képei atmoszféráját.

De a nagy feladatokhoz *Carrière* nem jutott el. Talán csak azért, mert nem élte meg. Mikor néhány évvel ezelőtt barátja Geffroy albumban foglalta össze műveit, a bevezetésben ezt olvassuk: „A művész élete delén áll, teremtő erejének teljében.“ Ki tudta akkor, hogy napjai meg vannak számlálva? Csak az új Sorbonne diszitésénél kapott monumentális feladatot. Páris városát festette, Bellevilleből szemlélve. Egy gazdag, változatosságában érdekes tájkép, csöndes, de belsőleg eseményekben gazdag éggel. A mindennap époszát rejti magában. A városházán csak a mellékfalakat diszithette, a menyezetet Besnard, korunk legnagyobb szinvirtuóza kapta. Rubens tanítvány ő is, mint *Carrière*. Rubens az az örök élet forrás, a melyből a modernek közül oly sokan merítettek, a németek is Stucktól Slevogtig, ma, amikor Velasquez a jövő istene, Goya a profétája és Manet a papja.

Carrière kora halála nagy veszteség korunkra és művészetére. 1849-ben született, anyja elászi nő volt s ifjuságát Strassburgban töltötte. Az elászi tájkép volt élete távoli háttere. Művészi ösztöne későn ébredezett Tizenkilencz éves volt, hogy először látott képeket, három évvel később mint hadifogoly Drezdába kerül s ott Rubenst ösmeri meg s ez elhatározó befolyást gyakorolt egész életére. De nem utánozta soha. — Ahoz lelke igenis friss volt, igenis a ma érzésétől telített. Erősen visszhangozta az idő sóhajtásait és harci riadóit; tele

volt részvétellel és szeretettel. Egyszerű emberszeretettel, a gyermek iránti gyengédségével, az anya kultuszával Segantinire emlékeztet. Erkölcsi érzése a csókban összpontosul. Mily sokszor festette a csókot, de

imádta. Annak a képével nyitotta meg pályáját 1876-ban. Az akadémiai kurzuson nem tűnt fel. A római díjra való pályázaton elbukott. Annál jobb, legalább az élet tanítványa maradhatott. Noha maga is elősmeri,

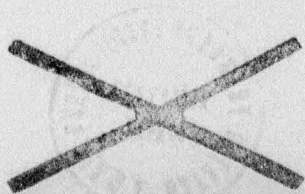
Carrière : A csók.

Eredetije Párisban.

nem Rodin csókját, a hol az angyalok és ördögök csókolódnak, hanem az anyai csókot. *Maternité*: ez Carrière életének jelszava. Korán nősült, gyermekeiért rajongott, anyját

hogyan a régi mestereknek sokat köszönhet. De egyéniségét mindvégig megőrizte

Azok közé tartozik, akik a fény megnyilatkozását lesik. Ő és Israels

e két ellentétes lélek, ösmerték meg legjobban a látható levegő titkait. Itt Rubens nem segíthetett, de annál inkább a formák megérezésében, a felület finom életnyilvánulásainak megfigyelésénél, a mint a fátyolos mélységekből a formák kiszállanak. Carrière fejlődése az egyszerűség irányában indult meg. — Művészete az egyes részleteknek, melyek céljait nem szolgálják, folytonos elmellőzése. Sőt mellőzte még a színt is, noha alapjában igen színesen érzett. Szürke szimfoniái telve vannak finom tónusokkal, a szemet gyöngéd polichromiáknak sejtelmivel gyönyörködtetve. Miként a színben, a formákban is sokkal többet ad, mint a mennyi első pillanatra látszik. Minél jobban tanulmányozzuk képeit, annál több részletet veszünk bennük észre, a megfestett levegő fátyolán keresztül újabbnál újabb részletek bukkannak elő. — Eközben a felfogható határa egyre jobban kitágul, mint a természetben. — Ennek az optikai varázsnak mestere volt Carrière, oly időben, a mikor már Whistler a maga módján, a látás rendszeres trainingjére adta magát. Whistler tompává lett szemünket a színtónusok legintimebb finomságai iránt tette érzékenyebbé, Carrière a fény és árny részletei iránt tudatosan neutralisra lefokozott színben. A prózafestés százada után ez a költészet feléledését jelentette, a világ ilykép szinköltevényé vált, megtalálta a lelkét, az Univerzum végre ismét egyéni szintet kapott.

Hevesi Lajos.

II. *Bihari* Sándor csak a magyar művészet halottja, — de nemzeti szempontból, mint a magyar genre-jelenetek kedves humoru festője, halála nagy veszteség.

Fiatal éveit Nagyváradon töltötte,

a hol fotografus-inas volt, de lelke tele művészi törekvésekkel. Bécsbe került, a hol, hogy az akadémiára eljárhasson, fotografus-segédnek állott. Mikor már úgy, a hogy megerősödött művészi készségben, Nagyváradra ment vissza szüleihez, ahol arczképfestésből éledélt. Szeretett volna annyit összefesteni, hogy kimehessen Párisba, továbbfejleszteni művészetét, de az arczkép-piktura igen keveset jövedelmezett. Szerencsére meczénása akadt egy nagyváradi gazdag ismerősében, akinek segítségével Párisba mehetett, a hol a Julien-iskolában Jean Paul Laurens vezetése alatt szorgalmasan dolgozott. Itt festette meg a *Cztünder-próbát*, melynek sikere arra bátorította, hogy hazajöjjön és egészen az akkor divatos genre-festésre adja magát.

Az ezt követő korszak volt Bihari művészetének virágzási korszaka, melynek csúcspontja a király tulajdonában lévő *Biró előtt*.

Mikor nemrég az orvos-szövetség kiállításán újra szemünk elé került teljes sikert aratott újból, még teljesebbet, mint annakelőtte, mert megmutatta azt is, mint rombolja az idő Bihari tehetségét! Régi jó alkotását ilyképp meghatottabban szemléltük.

A *Biró előtt* egyesíti magában Bihari minden kvalitását. Bastien-Lepage naturalizmusában és világos színeiben s Jean Paul Laurens konstruktív felépítési elvei szerint fogant alkotás ez. Szellemében müncheni genre, előadásában a legfinomabb francia faktura, érzésében őshumor, magyaros jókedvű, derűs és megnyugtató. Alakjai egytől-egyig jól megfigyelve, jól végigtanulmányozva s kompozícióban kellően tagolva, — a legérdekesebb akadémiai mű, a mely azonban már kaczerkodik a modern szinfelfogással. A mit gyilkos éllel Degas mondott

Bastien-Lepageről, hogy t. i. a plein air Bouguerauja, — a *Biró előtt*-re is alkalmazhatjuk: akadémikus modernség ez.

Ez különben is Bihari jellemző vonása. Ennek tulajdoníthatjuk zajos sikerét és korai hanyatlását.

Az akadémikus köröket a rajz korrektsége elégítette ki. A moderneket a szobába beömlő fényárny finom megfigyelése és biztos kezű visszaadása. Ha az akadémikus körök kifogásolták is, hogy perspek-

nagy történeti képre, a melynél igen sokat kinlódott a tárgy festőietlenségével. Őt az élet apró jelenetei érdekelték. Most egy nagy reprezentációs képet kellett festenie. mozgás, élet nélkül s akárhogy igyekezett is a festés eszközeivel megoldani, nem volt vele megelégedve sehogy.

Ezek sulyos évek voltak, nagy lelki deczepeccióval, a melyet tetőzött *Krisztus temetésének* sikertelensége. A nagy gesztus nem volt az ő

Bihari Sándor: A biró előtt.

A király tulajdona.

tivában hibás az asztal mögött ülő alak lába, — a modernek ezt vállvonogatva hallgatták, mert hisz őket csak a szín, a fény, a levegő visszaadása érdekelte. Ebben pedig Bihari igen finom hatásokat ért el. Ilyképp mindkét csoport tapsolt Biharinak és sikere teljes volt.

Évek teltek, évek multak. Bihari festette tovább genre-képeit, sajnos, mindjobban a témát keresve. Ekkor kapta Nagyvárad megrendelését egy

eleme, — noha tehetségének főtulajdonsága: a tipikus, a jellemzetes meglátása, ezen a képén is kitűnően érvényesült. De az idők megváltoztak. Körülötte új nemzedék bontogatta szárnyát. új jelszavakkal, új festői ideállal, új érzéssel, új kritériumokkal. S Bihari megzavarodott. Egyensúlyát veszítve ő is a fiatalok érzeit kereste s Szolnokra vonult, új erőt meríteni a plein air-tanulmányokból. Átmenetet alkot *Román*

temetés-e, melyen a szürke fény finoman van éreztetve, de alakjai nem élnek; s így a kettős feladatot: a kompozíciót és a levegőhatást teljes erőben nem tudta megoldani. Most már kizárólag levegőhatásokat studirozott, pedig már idestova negyvennyolcz éves volt, s lelkében nem volt meg az a gyermeki naivitás, a mire ehhez a föladatahoz föltétlenül szüksége lett volna.

Egy Meunier megtehette, hogy negyven éves elmúlt, a mikor felhagyott a festéssel és a szobrászmesterség megtanulására adta magát. Biharit nem tudott a fiatal nemzedék szemeivel látni s minden küzdelme mellett is vissza-visszaesett stílus és kompozícióban nemcsak a régi genre-szerű felfogásba, hanem a maga régi kifejezési eszközeitől sem tudott megválni. Innét újabb műveinek felemás hatása. Münchent és Bastien-Lepage-t még egybe tudta olvasztani, de a plein air reflexeinek vakító színjátéka, formát feloldó mozgalmassága az ő iskolás hagyományával nem egyezhetett meg. Ez nagyon bántotta őt a legutóbbi időben s kezdett lemondani a küzdelemről; interieuröket festett újra, ahol valóban több sikert remélhetett. S újabb műveiben, éppen az interieurökben nem egyszer megtalálta önmagát. Emlékezzünk nagyhatású képére az *Utolsó napsugár*-ra s rajta a tornáczon betörő napfény intenzív erejére, ragyogó tüzére. Itt Biharira még nagy sikerek váraakoztak volna.

De kihullott az ecset a kezéből. Régi krónikus vesebajához akut szívbaj járult. Nyugalomra, föltétlenül nyugalomra lett volna szüksége. — Az átélt izgalmak megölték őt. —

A művészt nem az ejti kétségbe, hogy az élettel nem versenyezhet, ellenkezőleg, tudja, hogy az élet csakis benne éri el tökélyét s a művészet célja nem az életben rejlik, hanem magában a művészetben, a művészetnek minél finomabb kiépítésében.

KESSLER HARRY GRÓF.

MŰVÉSZET ÉS OSZTÁLYHARCZ

Irta: KORISS KÁLMÁN.

I.

A történelmi materializmus a társadalom életének vizsgálatára egyetemes, szigorúan törvényszerű alapot adott. A társadalom életét osztályérdekek összeütközése irányítja, az osztályharcok pedig bizonyos eszméket váltanak ki magukból, a melyek a gazdasági küzdelemnek kulturális kifejezőjéül szolgálnak. A művészet — mint a kulturális életnek egyik magasabb fokú tényezője — szintén gazdasági harcokban gyökeredzik, gazdasági előfeltételekhez van kötve, s ezen föltételek egyazon korban és helyen mindig ugyanazok. Azaz a művészet önmagáért nem támadhatott, önmagából nem fejlődhetik, hanem a kor eszméinek törvényeiből folyik.

Ezen jelenségek összefüggését éppen az embernek emberi volta magyarázza meg. Az embert első sorban a megélhetés — a létfenntartás ösztöne — mint a legprimitívebb gazdasági érdek vezeti. Csakis ennek kielégítése után fejlődik — illetőleg érvényesül az agynak bizonyos önállóbb, — önmagát, jobban mondva a gazdasági harcok eszméjét szolgáló munkája. A megélhetési eszközök maguk alakítják a társadalomnak gazdasági eszmemenetét — a gazdasági irányelvekből a kornak fölfogása kristályosodik ki, — a művészet pedig ennek egyik része.

A művészeti felfogások küzdelmei, a művészet etikája és esztetikája mindig társadalmi osztályfelfogást

képviselnek. Sem a szépnek, sem az igaznak nincsen abszolút mértéke, — ezek állandóan alá vannak vetve a korfelfogásnak, — miután pedig ez változik, azzal együtt történik az összes hozzája tartozó fogalmak változása is. De nem csak az egyes szavaknak adnak más és más tartalmat az időbeli változások, hanem az azelőtt összetartozó részek is felbomlanak, s az előbitől teljesen eltérő, de az azokban gyökeredző elemekből konstruálódnak meg az új irányelvek.

Az őskor művészete a nagyjában egyforma gazdasági viszonyok miatt egységes alap gondolattal bír. Tulajdonképpen a szükségesnek, a szigorúan konstruktív egységes, határozott formákban való kifejezése. Hiányai, méretei mindig teljesen összefüggők s a szükségességnek mértéke — a melyik az izlést is diktálja: — a tárgyaknak az emberhez való viszonya. Az ősebernél ezen viszonyt a megélhetésnek közvetlen szükségletei irányították, — tehát ideologikus felfogásuk nagyon szűk körre terjedt, — a mikor azonban a fejlődés kiszélesítette, más formába foglalta az ideológiát, a viszonyoknak két tényezője mindig több és több tartalommal telt meg, azaz az ember szellemi képességeinek, vágyainak, szükségleteinek növekedésével az ezek kielégítésére szolgáló tárgyak, módok és eszközök szintén nagyobbszerűekké, az ideológiának megfelelő mértékűekké váltak és képesek voltak a fokozottabb szükségleteknek fokozottabb kielégítésére.

Az osztályoknak őskori és valódi

formája — a férfiak és nők osztálya — nem választható el művészet tekintetében épen a közös megélhetés feltételeinek biztosítása miatt, úgy, hogy hozzá véve hiányos ismereteinket is, osztályművészetéről az őskorban az osztályideológiák hiánya miatt nem szólhatunk.

De a mint a kulturával rendelkező társadalmi formák kialakulnak, a művészetek osztályjellege a leghatározottabban előtérbe lép. Az egyiptomi kultúra művészi termékei egytől egyig az uralmon lévő dinasztiáknak és papi osztálynak művészi felfogását érvényesítik. S ezek bizonyos osztályfentartó jelleggel is bírnak, nem csak dokumentumai az osztályművészetnek. Az építészeti formák, a képes ábrázolások, szobrok merevsége ugyanis nem annyira a művészi tökéletlenséget, mint inkább az egyházi és uralkodói törvények által előírt ünnepélyes méltóságot mutatják. A merevségek, a fejlődés megakasztásának, a hagyományok szigorú fentartásának oka pedig az uralmon maradási vágya. Ők maguk a régi hagyományok eszközeivel lettek azzá, a mik, saját uralomra jutásuk intézményeinek fentartása, tehát további hatalmukat megőrzi. Azon társadalmi konstitúciók, a melyek a fáraóknak és környezetüknek fenmaradását biztosították, a művészetet előírt szabályokkal szintén befoglatták e törvényekbe azok támogatójául, tehát a művészet fejlődése a törvényektől való eltérés és ez magát az állam alapszerkezetét támadta volna meg. Az autokratikus társadalmak művészetének kü-

lönben közös jellemvonásai vannak az egyező államformának megfelelőleg. Az előre megállapított kánonok szigorú törvényekké válnak, a művészetnek a társadalom evolúcióját jellemző munkája helyett az uralmon lévők hivatalos dicsőítése folyik, s az individualizmus teljesen megszűnik. Minden hivatalos munkán látszik a tekintély fentartása nem csak a témákban, hanem a formákban is. És a mi szabadabb művészet lassanként belopódzott, ez az alsóbb osztályokból fakad, szemben állva az uralkodó osztályokkal ugyanakkor, a mikor a gazdasági küzdelem megindul, s az elnyomott osztályok öntudatosabbakká lesznek. Tárgyai és alkotói ezen természetesebb művészetnek csaknem kivétel nélkül közép- vagy közrendű emberek, a kikre nézve a fejlődés osztályérdekükénél fogva előnyül szolgált.

Az indus művészetben hasonló állapotokat látunk. Teljesen az uralkodónak és vallásnak szolgálatába lép s művészetüknek miszticizmusa egyetlen a nép tudatlan képzeletét akarja és tudja magának lekötni. Tudjuk, hogy a vallás a hiten alapszik, a hit pedig az általunk meg nem értett vagy félreértett dolgoknak kritika nélküli misztikus magyarázatából áll. A halál miszticizmusa megalakította a tulvilágot, a természeti jelenségek hatalmas megnyilvánulása az istent, az ősöknek tisztelete — a tulvilág hívése aztán — mint a misztikus jelenségek összehalmozódása, a vallást hozta létre. Az először csak emlékezés céljából faragott ősök képei idők folytán

eredeti hivatásukból kiestek, ködbe burkolódtak, a kései unokák képtelenek voltak megérteni azoknak szerepét, s az ősemberek tudatlan agya az érthetlent lassanként sejtelmes, földöntuli erővel ruházta fel, s ezzel a vallás körébe lépett. A faragott arcsképekből bálványok lettek, s a mikor a vallás kultusza a papi osztály kezébe ment át, ez hatalmát mindenképen megtartani igyekeztén, a nép gondolkozását azzal hitte lekötni, ha az istenséget minél nagyobb számban, minél pompásabban jelennek meg a tömeg előtt. Ezáltal a művészetet is szolgálatába kényszerítette, mert hiszen csak a művészek tudtak testet adni a folyton merészebb gondolatoknak, a pompa fokozatos emelkedésének.

A görög művészet szintén osztályművészet, de az előbbiektől elütő tüneteket mutat. Mig ugyanis az előbbi államok uralkodó osztályai a néppel egyazon vérből származtak, — de azoktól a legteljesebben elkülönítve, aránylag nagyon csekély tömeget alkottak, — addig a görögök demokratikus államformája minden hellént befogadott. A demokratikus kormány önmagában ismét tagozódott ugyan, de egységes — valóságos hellén — osztályt képezett, így tehát művészetük is a legteljesebben hellén művészet. — Mielőtt azonban ez a művészet kifejlődött volna, a papi osztálylyal bíró népek felfogásának megfelelően a görögök művészete is magán viselte a szertartásos, sémákhoz kötött jelleget. — Azonban a görögök vallásának sokfélesége már előre kizárta

a papi uralomnak megszilárdulását, (a minek oka a földrajzi — és ezzel a gazdasági széttagoaltság volt), — már pedig tudjuk azt, hogy a papi osztályok saját érdekeik miatt nem csak legerősebb támaszai, hanem legkitartóbb védői is voltak a csekély számú uralmon lévőknek, — a hatalmat kezükben tartó egyeduralmuknak, főrangúknak.

A görög művészetnek — társadalmunk demokratikus voltánál fogva sajátos, — gazdasági viszonyainak teljesen megfelelő esztétikája keletkezett. — Miután ugyanis az uralkodó-osztály egyúttal a nemzetet képviselte, — a gazdasági szükségletek kielégítését pedig a görögöket számban többszörösen fölülmuló rabszolga osztály végezte, — a hellének összessége csaknem teljesen közös, egyöntetű szellemi életet élt, — s ennek következménye a tömegművészet. Azaz a művészi alkotások témája nem az egyén, hanem a típus, — az építészetben a középületek nagy számánál ezek közös voltának hangsúlyozása, — a mi a tömegarányokban, nagyméretű tagozások, — és a monumentális felé való törekvésekben nyilvánul meg. És a mint a szobrászatban a típus bizonyos befejezett hatású általános akciókat meg fölfogást fejez ki, — azonképen az építészet is teljesen befejezett, egyöntetű, — a tömegméltóságot kereső, — aprólékosságtól tartózkodó emlékeket állít elénk. — A művész egyénisége a tömeg fölfogásán keresztül érvényesül, — mintegy kifejezi saját gondolatának harmóniáját, a tömeg érzésével.

És — ezen tömegművészet mégis osztályjellegű a legteljesebb mértékben. Mindent csak a görög osztály szemével lát meg, minden csak ennek fölfogását, erkölcsét, világnézetét juttatja kifejezésre. Államférfiaik arcképei az uralmonlévők társadalmi életének dicsőségét hirdetik, a testnek harmónikus szépségeit ünneplő szobraik a hellén közérőt szimbolizálják — az előttük oly kedves testi fejlődést dicsőítik, — középületeik saját nagyságuknak pompáját hirdetik. Egyszóval osztályéletüknek ideológiája művészetükben teljesen kifejezésre jut, ez mindig a hellén osztályt szolgálja, annak az uralomhoz való egyedüli jogát hangos szóval hirdeti, — a mikor a hellén erőt, a hellén tudományt, — a hellének magasabb szellemi színvonalát igyekszik bizonyítani minden alkotásával. Az emberiség fogalmát szűk körre összevonja, olyan szűkre, a milyenbe egyedül ő fér el, — aztán ennek a körnek szeparatizált művészetét az emberiség dicsőségének teszik meg korunk történetirői, kutatói.

— S ezen pont épen az, a hol a történelmi materializmus alapján állók a polgári történelmi fölfogással ellentétbe jutnak. Az egyik ugyanis az emberiség életét irányító osztályharcok szempontjából vizsgál, — ezzel a történelemnek nem csak egységes, hanem minden részbe bevilágító, — s a véletlenséget kizáró kritikai alapot ad, — a hol soha nem az egyének és azok szeszélyei irányítják az eseményeket, — hanem ezek mindig törvényszerű okokból fakadnak, — így az összefüggés a

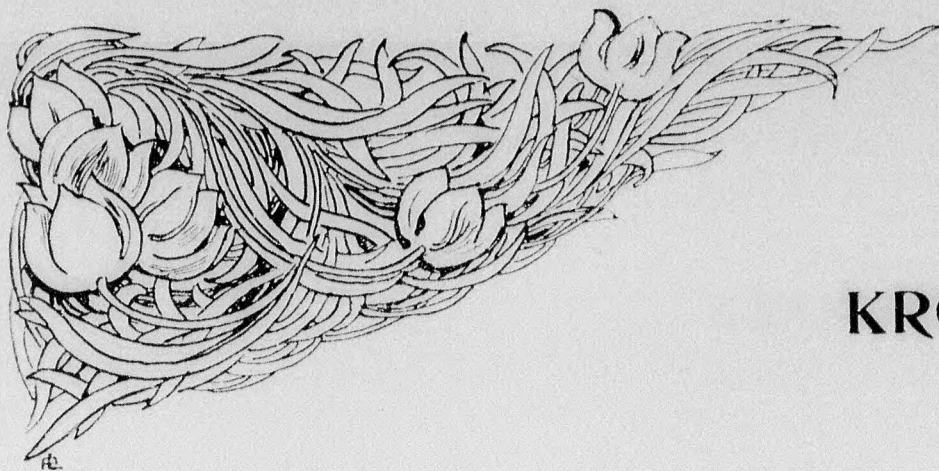
jelenségek között állandó, addig a polgári történelem kutatása egyének körül csoportosítja az eseményeket, a melyek aztán teljesen az ötletszerűség jellegével bírnak, — sem a kiinduló pontot, sem a czélt nem mutatják, — s a tömeget mint tényezőt minden jelenség okaiból, küzdelmeiből kizárják, a tömeg fejlődési útját egyszerűen elsikkasztják. Igaz, az ilyen felfogásnak alapját ismét tisztán látjuk és megértjük, ha nem fogadjuk is el. A polgári történetíróknak ugyanis egy közös jellemvonása fejeződik ki benne: a polgári osztály érdekeinek védelme. A polgári történetírók soha sem azon okokat kutatják, — a melyek valamely esemény létrejöttét eredményezték, — hanem az elfogult osztályszemlélet által vezetve mindent saját viszonyaikhoz és céljaikhoz mérten bírálják el. Nem a megértésre törekcszenek, hanem a mai állapotok és érdekek támogatását keresik mindenben. Pedig ha történelmi eseményeket vizsgálunk, soha sem szabad azokat osztályfelfogások szemüvegén keresztül nézni. (Osztályfelfogás és osztályharcok nézőpontja között nagy a különbség. Épen e különbség adja egyrészt a polgári- és másrészt a materialisztikus történelmi felfogást.) — Minden egyes eseménynek létrejöttét olyan jelenségek előzik meg, a melyeknek más következménye nem lehetett, — csakis az az egyetlen, a melyik valóban meg is történt. Az ok és okozat szakadatlan és törvényszerű lánczolata ez, — minden okozat egy újabb eseménynek oka, egyik a másikból

folyik, — s az evolúció törvényeit adja. Így tehát semmiféle eseményt nem bírálhatunk meg a mai osztályharcok szempontjából, hanem csupán azon kornak osztályküzdelmei át nézve, — a melyik korban a történetek lejátszódtak. — A másik nézőpont egészen más czélokra törekszik.

E szerint ugyanis a ma felfogásával vizsgáljuk ugyan a jelenségeket, de nem hogy azokat a ma szerint okoljuk meg és magyarázzuk, hanem csupán ezt nézzük rajta: a mának és holnapnak eseményeit mennyiben befolyásolják az elmúlt dolgok?

Ez tehát tulajdonképen nem is történelmi, hanem gazdasági szempont, a létkérdésnek nézőpontja; az életbe közvetlenül belejátszik, azt bizonyos mértékig irányítja, — míg a másik — a történelmi vizsgálat meg nem változtatható, befejezett tünetekkel áll szemben s legfőlebb a tanulságnak gyakran csekély értékű javát szolgálja. A történelmi események okainak vizsgálatánál is rendkívül óvatossnak kell lennünk. Szükséges azon viszonylatokat felállítani, amelyekből az események kifejlődtek, azon okokat fölkeresni, amelyekből csupán az ismert tények alakulhattak ki. Nem folyton következtetni, hanem felismerni törekedjünk azon alapgondolattal, — hogy ha nem fogadjunk is el valamit a magunk igazságának, — nem vetjük félre, hanem a helyzetből természetesen folyónak tartjuk.

(Folytatjuk.)

KRÓNIKA

Műtárgyaink veszedelme. Mindenkit, aki a szépet szereti, mély fájdalommal tölt el a Bubics-féle eset. Egy műszerető főpap — mily ritka ez dúsgazdag arisztokráciánk és klerusunk között — ki vagyonát a *művészi* szép gyűjtésére fordítja fejedelmi áldozatkészséggel, aki támogatója volt minden jó és nemesnek egy hosszú életen keresztül — agg korára, a 80 évvel együttjáró szellemi hanyatlással, ítélőképesség csökkenésével csalók, gazemberek körmei közé kerül, akik kifosztják mindabból, mit egy életen át kétségkívül nagy áldozatokkal megszerzett. De végre is, ez csak a részvét dolga, melylyel az egyén iránt viseltetünk. A csalók dolga pedig a rendőrségé. A jogot nem érinti, mert végre is a nemes főpapnak jogában állott, *azt a mi az övé volt*, eladni, elajándékozni, vagy ha úgy tetszik ellopni.

És bár fájdalommal veszünk tudomást a püspök *magángyűjteményének* pusztulásáról, meg kell nyugodnunk benne. De eltűnt a lapok szerint *a kassai dóm kincstárának is egy része s az Eszterházy hitbizomány egy ládát megtöltő 400,000 koronára becsült kincse!* Ez már nem a püspök magánvagyonára volt s ez indít arra, hogy a műtárgyak megőrzése érdekében néhány szót szóljak, mert lehetetlen, hogy minden úgy maradjon, mint eddig volt! Hogy ami értékeset és szépet az elmúlt századok összegyűjtöttek, azt a jelenkor „kulturemberei“ — akik szeretik az elmúlt kor primitívjeit lenézni — akár hanyagságból, akár betegség vagy aggkori elmebetegség folytán egyszerűen elharácsolják. Örökösen felhányjuk nagy keservesen, hogy régi magyar műkincseink nagy halmaza Bécsben, a császári muzeumokban van elhelyezve s az alatt nem teszünk egy lépést sem abban az irányban, hogy a még megmaradt s a Bécsben levőnél is értékesebb műkincseinket itthon tartva, megvédelmezzük azt az imposztorok ellenében. A kassai püspöki palotában folyó gazdálkodásra is figyelmeztetve volt a közönség. Mihalik József, kitűnő műtörténírónk, a kassai muzeum rendezője, már évek előtt megjelent s a felsőmagyarországi ötvösművészetet tárgyaló művében panaszkodott, hogy a kassai dómnak úgy hazánk művészettörténetére nézve, mint anyagilag is mérhetetlen értékű műkincsei — hozzáférhetetlenek. Ugyanezt tette Divald is a „Művészet“ hasábjain. Azt hiszem, nem magántulajdonról lévén szó, talán a hatóság is közbeléphetett volna s *akkor* még megakadályozhatta volna ezt az egész sajnálatos esetet.

De ha már arra kell szoritkozunk, hogy a sajnálatos esetet csak konstata-
lhatassuk, legalább vonjuk le az esetből a megszívlelni valót. Tanuljunk legalább
a saját kárunkon!

Követelnünk kell, hogy a nem magántulajdont képező gyűjteményeink
hozzáférhetőkké tétessenek és katalogizáltassanak, mert egyedül a nyilvános
ellenőrzés lehetőségében rejlik az az erő, mely a Bubics-féle eseteknek legalább
a jövőben elejét vehetné. Külföldön pl. nemesak az aacheni dómnak Nagy Lajos
királyunktól származó páratlan ötvösművei, vagy a kölni dóm mesés gazdagságú
kincstára, hanem még a kisebb értékű kollekcziók is a nap bizonyos óráiban
mindenki által megtekinthetők. Nem is vész azokból el semmi, sőt ellenkezőleg,
a közönség bizalmától támogatva, még gyarapodnak is. Minálunk még az eszter-
gomi főszékesegyházi kincstár vezetősége a legliberálisabb, amenyiben egy
nappal előbb való jelentkezés (!!) esetén megtekinthető a nagyszerű gyűjtemény.
Bizony itt is jobb volna, ha a nap bizonyos óráit, vagy óráját jelölnék ki s
akkor *mindenkit* bebocsátának jelentkezés nélkül is!

A másik ellenőrzés a jó katalogus, amely nemesak az illető gyűjtemény
tudományos kihasználását teszi lehetővé, de egyszersmind okvetlen szükséges, ha
muzeumainktól tanító hatást várunk. Sajnos, épen egyik legjobban datált s
munkaerőkkel is kellően ellátott fővárosi intézményünknel — az *Országos Ipar-
művészeti Múzeumnál* — hiányzik ez, hol *évek óta* nem kapható katalogus.
Hogy viseltessék a közönség bizalommal az olyan intézmény iránt, hogy támo-
gassa azt ajándékaival, mely még ezt a leelemibb kötelességét sem teljesíti.
A közönség csak azokat az intézményeket támogatja, ahol a rend garanciát
nyújt arra, hogy féltve őrzött s hazájának felajánlott műtárgya nyilvános ellen-
őrzés alatt áll. Nem róható még eléggé ez az eljárás a fővárosi idegenforgalom
szempontjából sem. A nemesak nemzeti, de általános kulturtörténeti értékkel bíró
gyűjteményeket minden Budapesten megforduló idegen felkeresi és azt hisszük,
hogy az a külföldi, aki szokva van arra, hogy még a legjelentéktelenebb gyűj-
teménynél is magyarázó, gyakran gyönyörűen illusztrált kalauzt adnak kezébe
igazán potom áron — ugyanaz furcsa képet formál a nálunk ural-
kodó viszonyokról, mikor a szolgák bajszuk alá mosolyognak, ha
katalogust kér és azt felelik, amit nekem feleltek három és két év
előtt, sőt az idén is: „A régi katalogus elfogyott s új nincsen“.

Elhunyt tagok arczképe. Az Akadémia nagyhete márcziusban zajlott le. Hogy a mi
tisztelt Akadémiánknak nincs semmi köze a művészethez,
az természetes. Még szerencse, hogy nem ismeri el felada-
tának a művészetek ápolását, — mily kétségbeejtő volna, ha a művészet —
melynek oly elevenen kell érintkeznie az élettel — magára öltene a vaskalapot.
A francia példa elrémíthet. De bocsánat, — az Akadémia pártolja a művészetet.
Minden évben nagygyűlést tart, azzal az állandó programmal: „*Szavazás elhunyt
tagok arczképének megfestése tárgyában*“. Mily pokoli élcz rejlik e szavakban.
Az Akadémia tehát csak akkor festeti meg tagjait, a mikor már azokat nem lehet
megfesteni. Mily félreértése a festészetnek, mily tudatosan hamis helyzetbe
kergetése a festőnek, a kit egy utált feladatra kényszerít, hogy t. i. rossz foto-
grafiák után rajzolja össze egy elhunyt tag fejét. Szavazás? Hát szavazás elé

bocsátják azt, hogy elhunyt tagtársuk érdemes-e a lefestésre? Nincs ebben is egy részecske frivolitás? Tagtársnak életében elismerték. Ők, a kartársak már ítéltek. Méltónak találták a *nagy* tisztességre. Jó. Akkor minek szavaznak újra? Mondják ki, hogy minden tagot megfestetnek, — de festessék meg a tagokat már életében, hogy az Akadémiában ne művészietlen ponyva, hanem értékes műalkotások kerüljenek. S hogy ezt ennyi idő óta senki se mondta meg az Akadémiának!

Thorma: Az aradi vértanúk.

A tavaszi tárlatból.

Beöthy Zsolt és kora. A *Műcsarnok*-ban, ebben a tulipános világban, a közönség nagy érdeklődéssel szemlél egy képet, melyet pedig kerek kilencz esztendőn át szemlélhetett volna, ha 1896-ban megveszik a muzeum számára. Már pedig ez lett volna az egyetlen méltó helye. Ezt pedig már 1896-ban megmondta Beöthy Zsolt, sajnos, a *Buda-pesti Szemlé*-ben, a melyet, úgy látszik, még a kormány tagjai sem olvasnak. Thorma János Aradi vértanuk-járól van szó, a melyről Beöthy az idétt külön cikket írt (B. Sz. 1896. 140-151. l.), mondván többek közt ilyeneket:

„Először csak a borzalmasnak hiánya lep meg rajta, azután az egésznek nagy egyszerűsége engesztelget s szinhangulatának nemes tisztasága hív fel figyelmesebb szemléletre s elfogulatlanabb belenyugodásra, mind önkénytelenebbül érezzük, hogy komoly művésznek minden ízében nemes alkotásával állunk szemben... A legelső magyar kép, mely minden tolakodás és szemfényvesztés nélkül igaz természetet ad... Az irányzatosságnak ép oly kevés nyoma van e képen, mint a hatásvadászatnak... Alakjai hősök és nem hősködők... Ez a tartózkodás nem poétika, hanem művészet.“

Beöthy Zsoltnak ez lévén a meggyőződése, természetes tehát, hogy megkérdezte nemzetétől fog-e módot nyújtani rá, hogy Thorma képe valamely hozzá méltó környezetben találhasson állandó helyet? S a nemzet e kérdésre nem válaszolt, Hallgatott, illetve nem hallgatott még Beöthy Zsoltra se, s a kép felcsavarva ott penészedett a művész padlásán. Most azután odaajándékozta a nemzetnek. Még szerencse, hogy elfogadta. Ezt pedig elmondtuk mindeneknek *ut figura doceat*

Fejlesszük az izlést. A nemzeti megújulás szükségének érzete ébred. A művészetekben is erősen hangsúlyozzák. Csakhogy a milyen hasznos e szempont kiemelése, annyira veszélyes is. Mert nehogy a sallangot nézzék a lényegnek. Nehogy külsőségeket az értékes elemnek. Mindenekelőtt tisztában kellene lennünk azzal, hogy mi a nemzeti elem a művészetben? Csakhogy ezt úgy egy-két szóval kifejezni nem lehet. A művésznak meg kell tudni éreznie, hogy meg tudja éreztetni. Meg kell éreznie a magyar nép eredeti formanyelvében s első sorban tehát az a feladat, hogy ezt a formanyelvet tanulmányozzák a művészek. Ezen kell alapulnia a magyar, az eljövendő iparművészetnek. Ezt kell aztán bevinni az ipar minden ágába. Látjuk tehát, hogy itt nagy tervekről van szó. Hol kezdjük meg valóra váltását? Ezen töri a fejét lelkes művésznk *Feszty Árpád*, s értekezletet tart értekezletre, csakhogy a beszélgetések, viták, tanácskozások során valamelyes eredményre jusson. Mi azt hisszük: *Lechner Ödön* rámutatott a dolog nyitjára. Az iparművészetnek a *magyar házból* kell kiindulnia. Magyarossá kell tennünk építészeti stílusunkat, s ha az magyar lesz, a mi a házba illik, butor, dísz, ruha, felszerelés, lassan-lassan mind e stílushoz fog alkalmazkodni. Nem lehet ez órák, hónapok, évek kérdése. Ide komoly akarat kell, ide évtizedes öntudatos *izlés-fejlesztés* kell. A kulturérzékünket kell kifejleszteni, kell magyarossá tenni, kell befogadóképessé fejleszteni, s ez nagy munka, nagy önnevelés, melyhez minden oldalról egyszerre kell hozzálátni, minden körben, minden módon. Ez az igazi tulipán!

A glasgowi képtár örzi Whistler Carlyle portaitját. Mikor Whistler a képet Londonban először kiállította, 500 font sterlinget kért érte. Nem akadt rá vevő. Elküldte Párisba a Szalonba s 800 font sterlinget kért érte. Nem akadt vevője. 1888-ban Glasgowban kiállítást rendeztek. Elküldte oda s 1000 font sterlinget kért érte. Nem vették meg. 1891-ben a városi tanács megbizta két tagját, keressék fel Whistlert s próbálják a képet olcsóbb áron megvenni.

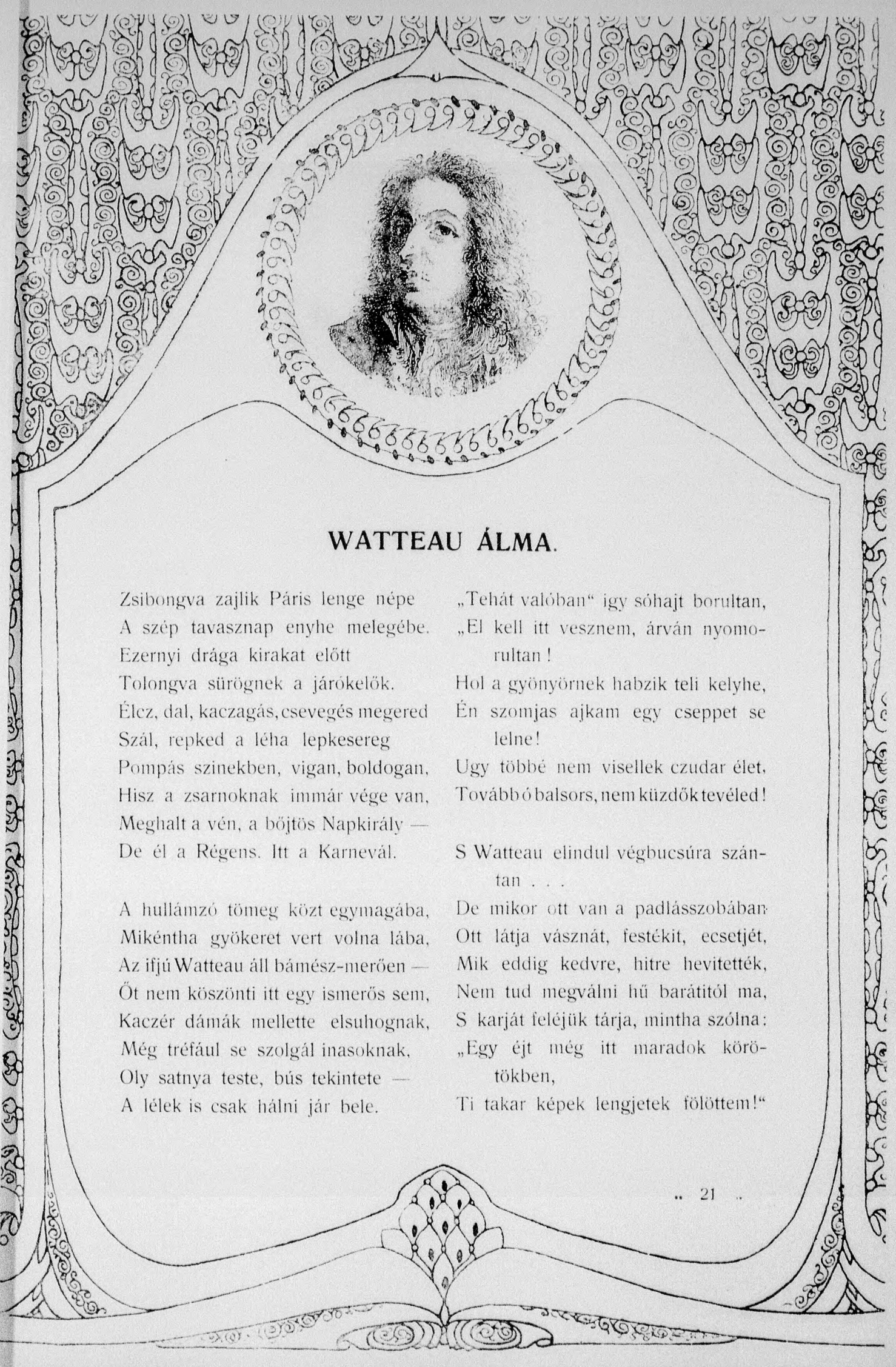
— Hogyan, önök sokalják az árát? szólt meglepetve Whistler. Most 1000 font az ára, öt percz mulva 2 ezer és tíz percz mulva 3 ezer lesz. Akkor aztán Liverpoolnak adom el.

— Hop, — mondotta a glasgowi ember. Ezer fontért a miénk. **Duret.**

△▽△

Kétféle művész van: az egyik képeit a természetből szedi elő, a másik lelkében találja meg, csak összehangolja a természet képeivel.

Scholz Vilmos.

WATTEAU ÁLMA.

Zsibongva zajlik Páris lenge népe
A szép tavasznapi enyhe melegébe.
Ezernyi drága kirakat előtt
Tolongva sűrögnek a járókelők.
Élez, dal, kaczagás, csevegés megered
Szál, repked a léha lepkesereg
Pompás színekben, vígan, boldogan,
Hisz a zsarnoknak immár vége van,
Mehalt a vén, a böjtös Napkirály —
De él a Régens. Itt a Karnevál.

A hullámozó tömeg közt egymagába,
Mikéntha gyökeret vert volna lába,
Az ifjú Watteau áll bámész-merően —
Őt nem köszönti itt egy ismerős sem,
Kaczer dámák mellette elszuhognak,
Még tréfául se szolgál inasoknak,
Oly satnya teste, bús tekintete —
A lélek is csak hálni jár bele.

„Tehát valóban“ így sóhajt borultan,
„El kell itt vesznem, árván nyomorultan!

Hol a gyönyörnek habzik teli kelyhe,
En szomjas ajkam egy cseppet se
lelne!

Ugy többé nem visellek czudar élet,
Továbbó balsors, nem küzdök tevéled!

S Watteau elindul végbucsúra szán-
tan . . .

De mikor ott van a padlásszobában
Ott látja vásznát, festékét, ecsetjét,
Mik eddig kedvre, hitre hevitették,
Nem tud megválni hű barátitól ma,
S karját feléjük tárja, mintha szólna:
„Egy éjt még itt maradok körö-
tökben,

Ti takar képek lengjetei fölöttem!“

S mikor ledőlt kemény fekvőhelyére
Azok ez álmod rajzolák eléje — — —

Van egy sziget Meseföldön valahol,
Hol a tenger azurszinü árja foly,
Nappal csendes, édesbékén elpihen,
De ha est jő, mozgolódik sebtiben.

Szellő támad . . . halk vihogás . . .
gyöngye nesz . . .

Révpártjáról száz kis bárka kivez,
Amorettek lapátolják a habot,
Pufók arczuk pajzán kedvtől kiragyog.

Odasiet mind a tulsó part fele,
Várva-várja ifjak, lányok serege,
Tagjaikon selyem, bársony rengedez.
Kalapjukon tollu, szallag lengedez.

Leszökellnek a bárkákra nagyvigan,
Égve forró szerelemnek lángiban,
Sóhajuktól a kisflotta — nem csoda! —
Hogy dagadó vitorlákkal száll tova.

Mégis mégis . . . milyen soká tart az út,
Mily gyötrelem mig az ember odajut!
Végre-végre partraszállnak. Ó gyö-
nyör!
Teli szívük örömhanga ki-kitör.

Befogadja a párokat egy liget,
Hol feléjük márványszobor integet,
Aphrodite néz reájuk kegyesen
Tündökölve a hold szüzi fényiben.

Térdrerogynak az isteni nő előtt,
Elrebegnek buzgó imát, epedőt,
Pásztorbotjuk friss rózsáit lefűzik,
Az istennő kebelére feltűzik.

Aztán mintegy égi jelre eltűnnek,
Felkeresik lágy gyepét a sűrűnek,
Ott enyelgnek, ott csevegnek . . .
csókra csók,
Barna arcot simogatnak kis kaesók.

S im egyszerre odacsendül egy
gitár,
Drága titkot, régi óhajt hön kitar,
Megfelel rá egy bűbajos mandolin,
Teljesülést ígér ezüst hurjain.

S im egyszerre összeperdül a sereg . .
Játszi párok tündértánczot lejtének,
És pihegve mámorító hevétül
Mind egymásnak hű ölébe leszédül.

S turbékolnak földi gondtól mentesen,
Mig a hajnal mosolyogva megjelen . .
Még egy csók . . egy ölelés még . .
milyen üdv! —

Ujra csend van, édes béke minde-
nütt — — — —

Watteau felébredt . . . arcza kipi-
rulva,
A szive-teste csodatüze gyulva . . .
Vásznához dől, forgatja eesetét,
Keze alatt a munka szinte ég.
Lelkében az ábránd, a vágy, a szín
Alakot ölt ihlett vonásain,

Mit megtagadott tőle a való,
Pótolja képzelet, a szárnyaló.
Mit embertársi néki nem adának
Pazarulszórja az egész világnak! — —

S mikor az est rá biboríényt vete
Ott csillogott „Kithére szigete“.

Lenkei Henrik.

Watteau: Kithére szigete.

Eredetije a Louvree-ban.

A TAVASZI TÁRLAT.

Első közlemény.

Nagyon panaszkodik a közönség, meg a művészek egyrésze a magyar műkritikára. De ha erősen utánna nézünk a dolgoknak, kiderül, hogy a panaszkodók egy táborba tartoznak. Mindkét fél — kizárólag az artisztikumot követelőkre — tehát reánk is neheztel. Röpirataikat ellenünk intézik. Még rágalmaktól sem riadnak vissza. Tagadják hozzáértésünket. Kétségbevonják elveinknek művészi jellegét.

Nézzünk hát szembe állításaiknak. Értem, ha egy Whistler panaszkodik a Ruskin-kritika ellen, mondván, hogy nem az a műkritika, ha a képet szimbolumnak nézzük, ha irodalmi szempontból vizsgáljuk, ha regénynek vagy költeménynek tekintjük s csak értelmi vonatkozásait vesszük figyelembe. Szatirája egész erejével támadhatta a moralizáló kritikát!

De mit szóljunk ahhoz, hogy nálunk éppen ellenkezőleg, az európa-szerte legyőzött irodalmi festésnek akadnak prókátorai?

Értem, ha a kortárs véleményével szemben apellálnak a jövőre, a mint-hogy Stevens egyenesen axiómának tette meg a tiz évet a műtárgy igaz értékének megállapításához. Hiszen igaz, — mindnyájan érző, befolyásolható, a környezet hatása alatt álló emberek vagyunk! Csakhogy erre a jövőre nemcsak Manet hivatkozott, hanem Benczur is, nemesak Rodin, hanem Strobl is?

Ilyen körülmények közt, felvetődik S ha kell, ki gyakorolhatja a kritika kérdés: kell-e egyáltalán kritika? kát?

Ahogy évtizedek multak el hosszú évtizedek után anélkül, hogy Sha-

Rippl-Rónai: Interieur.

A tavaszi tárlatból.

kespeare nagyságáról tudott volna a világ; ahogy századokon át semmibe se vették a Prado nagy mestert, Velasquezt; ahogy Zolának kellett kiküzdenie Manet diadalát; ahogy Katona Bánk-bánjának szépségeit csak Gyulai Pál mélyreható elemzése után ismerték fel: az igaz érdemet a kritika állította kellő világitásba, a rejtett szépséget a kritika tette közkinccsé, a kritika kutatót fel elkallódott értékeket, Ruskin nyitotta fel az angolok szemét, hogy Turner művészetének szépségeit megláthassák, Bürger-Thoré magyarázta meg legelőször Vermeer fényfestésének csodáit — igen, *a kritikára szükség van.*

De a kritikának, annak a kritikának, melyet a művészek is elfogadnának, a mesterséget ismernie kell. Ki ismerheti jobban a maga mestersége fogásait, mint maga a festő, szobrász vagy költő? »A te igaz bírái d művészeted mesterei« — mondta Banville francia verstanában a fiatal költőknek. De tartunk csak szemlét a mesterek kritikai ítéletei fölött, s hüledezve látjuk, mily ferde a felfogásuk, mily egyoldalú a szemértékük, mily önös a gondolkodásuk.

Csak egypár példát. Mengs szerint Rafael nem ismerte az ideális szépet (Gondolatok Rafaelről II. §. 1), s mialatt Leibl kijelentette: »Boecklin sok kárt okozott; különösen elitelendő a most divatos kritikanélküli dicsérete utolsó műveinek, melyeken a szín durvaságát látjuk ugyan, de sehol a sokat emlegetett kolorisztikus erőt«, — viszont Boecklin kaczagott Millet plein air törekvésein, s »röhögött Leiblon, aki három évig

ült egy falusi templomban, hogy három vén asszonyt fessen, az egyiket cifra fejkötőben, melyet kötni sokkal könnyebb lett volna. Micsoda unalmas, gondolkozásban lusta légeny lehet!«

Reynolds akadémiái beszédei hetedikében felháborodva említette, hogy ha az a nagyobb művész, aki erősebb a természetűségben, akkor Rembrandt még Rafaelnél is nagyobb volna. Courbet pedig egyenesen kaczagott Rafaelen és Franz Halsot jóval nagyobb mesternek hirdette. Viszont Delacroix Michel-Angelóért rajongott, ma pedig Rafael is, Michel-Angelo is az a modern művészeknek, ami Poussin volt Frommentin-nek, a kiről kijelentette:

— On le consulte, on l'admire, on se n'en sert pas. (Tanulmányozzuk, bámuljuk, de nem kérünk belőle).

Ebből azonban nem következik, hogy a művészkritikának nincs jelentősége. Van, de csak korlátolt értelemben. Ha az idegen művész egyénisége megegyezik az övével, nincs a művészkritikusnál finomabb megértő. A mit az amerikai Hunt Millet-ről mondott, Frommentin Rubensről, Stevenson Velasquezről, mindaz rendkívül becses, finom és mélyreható. Szóval, ahogy Boecklin megvallotta: »Csak azt tudjuk méltányolni, ami a magunk felfogásával egy színvonalon áll, amit megérthetünk.« Mit szóljunk ahhoz, hogyha látjuk, mint kicsinyelték egymást Hugo Viktor, Lamartine és Musset, — s magyarázza ezt Legouvé azzal, hogy ezt az elfogultságot a lángelme anti-pátiájának tudja be?

Egy kétségtelen. A kritikára szükség van, de a kritikát *nem írhatja a művész.*

Az igazi kritikusnak nemcsak a technikát kell értenie, mert hiszen ezt értheti a művész is. A technikát *is*, — mert hiszen a festő beszédét hallgatja, s meg kell értenie azt a belső muzsikát, mely a színek, tónusok, formák, vonalak harmóniájából feléje cseng. Igaza van Stevensonnak: „Aki technikai kérdések iránt nem érdeklődik, annak a festészet iránt nincs érzéke“. Ehhez évtizedes tanulmány szükséges. De e nélkül nincs műkritika.

Ámde ez nem elég. A technikán keresztül bele kell hatolni tudni a művész lelkébe, meg kell tudni érteni és értetni czélzatait, felfogni törekvéseit, átérezni szenzációit, beleélni magát egész érzésvilágába. Érzés . . . ez a kristályosodást teremtő erő, az

inspiráló forrás. A művésznél a természet, a kritikusknál a műtárgy. Ilykép a kritika is alkotás. A művészet egyik fajtája. Anyaga a szó, tárgya a műtermék keltette érzés, — de nemcsak ez.

Itélkezés is. Figyeljük meg magunkat abban a pillanatban, amint egy kiváló műalkotás elé állunk. Mintha villanybatéria érne, choc-ot, ütést érzünk, amely egyszerre millió érzést kelt fel a lelkünkben. Ezt gyakran bevallják a kritikusok; Bürger-Thoré említi, amint az első Vermeer-kép láttára a hágai muzeumban érezte át, — Stevenson Moronak Tudor Máriát ábrázoló arczképénél írja: „Ugy hat, mintha egy élő lényvel érintkeznénk. Ütést érzünk e képnél . . .“ (Velasquez életrajza, német ford. 137. lapon) Aztán ez az érzés mindjobban hatalmába kerít, egygyé válunk a művészszel gondo-

Glatz Oszkár: Őszi nap

A tavcszi tárlatból.

latban, érzésben, képzeletünkben. *A szemünkkel azonban gondolkozni is kezdünk*, száz jelenlévő benyomásunk ujul fel, melyeket a Közvetlen látási képzetek szinte vizionárius erővel elevenítenek fel, „miközben élő erővé vált tapasztalataink ezer szép emlékekkel erősödnek“. Mily szépen ír erről Diderot, s mily fontos ez a vizsgáló, összehasonlító, elemző összevetés az ítélet kialakulására, felismerni, hogy az a benyomás, melyet a műtárgy kelt fel bennünk, hogyan keletkezett a művészen: közvetlen, eredeti, új érzésvilágból-e és annak eredeti kifejezéséből? Mit köszönhet a művész elődeinek? Mit önmagának? Meglátott-e újat a természet-

Moiret: Tanulmányfej. A tavaszi tárlatból.

ben és ki tudta-e azt eredeti eszközökkel fejezni?

Ha nem, — utánzó maradt, szolga lett s éljen bár a modernnek fogásával, újra csak silány akadémikus.

Ez ellen tehát állást foglalunk.

Mikor kilencz év előtt a *Műcsarnokban* megjelentek a fiatal modernnek, a kék vízzel, a zöld tehénnel, a sárga színharmóniákkal, a zöld Madonnákkal: Olgyay, Mihalik, Vaszary, Fényes, Ferenczy stb. hullámzásba jöttek a kedélyek. A régi irány hívei, de maga a közönség is elfordult tőlük.

Ma nyert ügyük van.

Szinyei-Merse, Ferenczy, Fényes, Strobentz, Grünwald, Magyar-Mannheimer, Vaszary, Rippl-Rónay, Olgyay kiállításai egy-egy diadalmas csatát jelentettek.

De nyomukban egy sereg fiatal művész. *Ver Sacrum* tamad. S mit tesz ma a kritika?

Hadicsellel él.

A fiatal mestereket nem ütheti agyon. Azzal áll elő tehát, hogy az ujonnan megérkezettek *üres másolók, hitvány kullancsok, értelenek, divathajhászok, új iskolaiságot összekalapálók*.

Ne hallgassatok rájuk, fiatal barátim. Ők voltak azok, akik éveken át lenézték a modern színt-felfogást kifejezőket, mert nem találtak náluk novellára, elménczkedésre való témát. Tanuljatok ti csak a mesterektől. Álljatok meg az első teremben *Mednyánszky* előtt s az öreg mester ifjui hevét, technikai erejét és főleg téli tájának igaz hóhatását méltányló szemmel néz-

zések. Az előtér havának tüzeit, egyszerűségét, a felépítés konstruktív erejét minden fiatal művész szeretni fogja. *Thorma* János nagy alkotásán a hangulat egységét, a vonalvezetés gazdag változatosságát, a szinharmonióban rejlő jellemző erőt s a jelenet megdöbbentő igazságát összeszorult szívvel élvezitek, ugye? — *Glatz* nagy vásznán — ha bánt is a tulságosan egyforma világítás, — rajzának erejét figyeljétek. A kis teremben lévő kollekczióját a szürke tónusok finomságáért szerető szemekkel tanulmányozzátok. Mily igaz az esős őszi nap fojtott zöldje! Mily megható a falusi utcza komor egyszerűsége! *Magyar-Mannheimer* néhány kisebb vázlatán az ő finom érzését figyeljétek meg, amint biztos kézzel rögzíti meg hangulatait. *Thorma* kisebb képén a pajtába besütő verőfény tüzeit, *Kann Gyula* tájképein a szélesen látott táj szinességét, *Katona* esti hangulatán a finom tónust szeretnetek kell.

S mily megkapó *Rippl-Rónai* interieurjeinek mélységes egyszerűsége, mily finom *Strobentz* delikát szinharmoniója!

A második nagy teremben bizonyára meglep titeket *Endrey Sándor* női arc-

képén a nyugodalmasszinegység, amely döntő fordulatot jelent a festő pályáján, sőt *Szenes Fülöp* egyik férfiarcképét, melyen a jellemzően egyszerű kifejezésre jut, de főleg *Kacziány Ödön* hatalmasan átértett *Golgothá-ját* is méltányolhatjátok. Mily nagy érzés hatotta át ezt a poéta-szívet, s mily monumentálisan egyszerű vonalakkal tudta azt kifejezni!

Márk Lajos vibráló színekben, de finom harmoniaérzékkel komponált össze egypár kecses mozdulatu női alakot, s *Ujváry Ignác* nyugodalmasszinegységet adott nagyobb, *Delelő* című képének, *Skuteczky* szinben igaz *Üstkovácsokját*, s *Bruck Miksa* finom fehér interieurjét is méltányolni fogjátok.

Jobbágy: Arckép.

A tavaszi tárlatból.

Ha pedig keresitek az újabbak kvalitásait, *Jávor* Pál bohémjének szélesen felfogott karakterét, *Keményfy* Jenő női arczképének finom vonalvezetését, *Cserna* Rezső csendéletének delikát finomságát, *Nagy* Vilmos színlátásának árnyalatokban való gazdagságát, *Frecskay* és *Pongrácz* mindjobban megerősödő színharmónia érzését, *Pór* Bertalan jellemző erejének és formaérzékének hatalmas fejlődését, *Löschinger* Hugó nagy állatjellemző képességét szerető készséggel ösmeritek el, ugy-e?

A szobrászok között *Zala* György technikai bravurjával, *Donáth* Gyula megkapó szimbolumával hat. Egyébként az idősebb mesterektől nem kapunk semmit, *Horvai*, *Tóth*, *Szamorovszky* nem érdekelnek senkit, ám *Füredi Könyves Kálmán*-ja annál meglepőbb.

Hogy fog hatni igazi helyén, a millenniumi emlékművön?

Erő, jellemző képesség, karakter, mindez tagadhatatlanul része hatásának, melyhez azonban a karikatúra-szerűség visszariasztó hatása is társul.

Azonban a tárlaton ti fiatal művészek, ti vagytok a legérdekesebbek. Szobrászok és festők egész új sora jelent meg először és izgalommal hallgattuk mondanivalótokat.

Mert nem igaz, hogy kullancsok vagytok, — vannak köztetek éretlen legénykéek is, igaz, olyanok, akik ész nélkül egyszerűen magukra öltik idegen mesterek modorát, látni akarnak, *Fényes*, *Ferenczy*, *Zombory* vagy *Telcs* szemével,

Und haben ihm glücklich abgeguckt
Wie er sich räuspert, wie er spuckt.

Soraitokból azonban máris kiválik egynéhány, akik — ha dadogva is, — de új nyelven akarnak beszélni.

Mit akarnak mondani? *Ez alkalommal csak a szobrászokat vesszük sorra*, — a jövő számban a festőkre kerül a sor.

Moiret, *Jobbágy*, *Pásztor* és *Bethlen*, — ti négyen új nyelvet kerestek új érzéseknek. Mindegyitőknek más-más az ideálja, s mindegyitők keresi az új kifejezési eszközöket. Egyben mind a négy megegyezik, a világosság hatását a formákra hangsúlyozzák. Ebben a modern impresszionista szobrászathoz kapcsolódnak, — de ez alapelveket mindegyik más-más eszközzel kísérli meg kifejezni. Ligetihez állanak legközelebb, — de kibontakozó egyéniségük más és más.

A festői szobrászat, mely a formák harcát is érezteti a világossággal, amint e harc közben a formák átalakulnak, az új forma megoldásoknak kimerithetetlen kincsesbányája. A négy fiatal művész innét merit.

Bethlen Gyula *Hajléktalanok*-ja nem a közönséges genre, reliefszerű kompozíciója vonalainak gyöngéd egymásba omlásából mély érzés száll felénk. Minden forma csak nagy masszájában érvényesül. A szobrászat, — mint *Rodin* mondja, — a lyuk és púp művészete. — *Bethlen* a mozgást vezető formák helyes kiemelésével, a világitásnak a pupokra való koncentrációjával tudta érzését kifejezni.

Moiret már jóval józanabb, inkább elemez, részekre szed, semmint összefoglal. Ahogy a gyermek fejét síkokra bontotta, amint a fényelosztással ér-

zelmi hatást idéz elő, a homlokon keresztül az orr erős vonalán át, a felső ajkon futtatva azt végig, hogy megtörve előszökjék, finom árnyékokat szórva maga körül: mindez, bár az öntudatosság benyomását teszi, de hidegen még sem hagy.

Jobbágy is számbaveszi a fényt, annak formaalakító hatását, de nyugodalmasabb hatásokat keres, az indulat-átmeneteket s azok jellemző kifejezéseit s noha szereti a részletbe

elmerülést, figyelő gondját a nagy masszákra fordítja, egységes hatást keres, tömegeket foglal egybe.

Pásztor mindegyikjük közt a leg-szélesebben lát, s bucsujelenete egyszerűségével megindító, formabiztonságával meglepő. Mily igaz itt minden részlet és mégis mily nagy formák alakulnak ki! A nagy síkok és a nagy mélyedések harmoniás egységét keresi.

Mellettük figyelmet érdemelnek

Berán és *Mester* érmei, mindkettő háromnegyed profilban erős plasztikai hatást ér el, *Mester* jellemző ereje is megnyilatkozik *Liszt* arczképén.

Sarjadzás, friss hajtások, bimbók és tavaszi virulás intenek felénk a művészet szent berkéből.

Dr. Lázár Béla.

Egy szellemes szobrász meglátogatta fiatal kollégáját, a ki izgatottan huzza le a vizes lepedőt legújabb művéről s kérdőleg néz a mestere.

A mester megnézi elől, hátul s aztán így szól:

— Ha e figura elől olyan volna, a minőnek hátul kellene lennie, remekműnek nevezném.

Hähnel.

Jobbágy: Arczkép.

A tavaszi tárlatból.

Kotasz Károly, rajza

Bünbánat.

Ábrahám ben Meir ben Ezra után.

— Mi az élet?
Magszabott percz!
Ki mondhatja egyébnek?
Mi az ember?
Fáradt vandor, kit a tuské
Megtépnek.
Távozása bús s tétség,
Jövése lehelet,
Életének rejtélyére
Halál a felelet.
És e balga mindamellett
Földi rögnék rabja,
Akaratát, mint szerelmes
Szeszeiyéhez szabja,
Kebelén csüing
Elsorvasztó hévvel,
Fetruházza
Szaz szerelmes névvel.
Ez pedig csak csalogatja, hívja,
Bolondítja, szive vérét szívja,
Édes csókkal csábitgatja
Virágos ölébe,
Mig lelkét márnak
Füstjével fődé be
Kincseket oszt neki,
Hogy koldussá légyen
S himes leplet? hogy alája
Rejtőzzék a szégyen
Büvös dallal lop szivébe

Milliő bünt, vetket,
 S rozsákat szór, hogy ne lássa :
 Örvény fölött lépked
 Olaját és mézét
 Lába elé ejti
 S beléje a kígyók
 Méregnedvét rejti.
 Ajkairól balzsamot szív ajka,
 Mig egyszerre fekéty üi ki rajta.
 Elterül előtte csábító mezében
 S fűszeres, tüzes bort csillogtat kezében
 S a mig a por fia vágyva nyul feléje :
 Nem tudja, hogy az az ördögök epeje!
 Ember, ember! szállj magadba!
 Felejtsd a földöt,
 Lelked' rontja mindenik percz,
 Mit a tested tölt itt
 Elvezeti csillogóa
 Felületes szemnek . . .
 Széjjetfoszló álmot üznek,
 Kik utánuk mennek!
 Ember! Ember! enpeldám nézd,
 Mivé lettem itten,
 Hogy csalódtam, a ki magam
 Csalhatlannak hittem!
 E vilognak nyüzsgésébe dobva :
 Szikiái közt eltévedten járok,
 Eltévedten, meggyötörve, kopva
 S megmentomre : a halálra várok.
 A mi másnak gyönyörűség, mámor,
 Undorító csömör az már nekem,
 Ragyogó dísz, palota es sátor
 Én előttem hiu semmi régen!
 Oh, engem is elragadt az
 Ifjuságnak láza
 S kápráztatott külsőségek
 Szemvidítő máza,
 Ittam én is mámorából
 Ifjúkori bornak :
 Tűzitalból, melynek métyin
 Szenvedélyek jorrnak!
 Ittam a mig meginogva
 Mélybe buktam törötten
 S büneimnek hullámai
 Összecsaptak fölöttem.
 Jaj én nekem!
 A mig szemem magasba szállt,
 Felhők közé tört be,
 Magam addig elsülyedtem,

Kicsiny lettem, törpe!
 Jaj én nekem!
 Mig orczámon mámor égett
 S ajakam nevetett,
 Lelkem addig összeomlott,
 Halálos beteg lett.
 Kéjes napok rózsás kezük
 Előre nyujtották
 S aggkorom sátorát
 Romokká gyujtották,
 Bűbárat árnyait
 Hajszolták beléjük
 Borzadva, rémülve
 Tekinték feléjük.
 Jaj nekem!
 Látom már mi volt az,
 A miért epedtem:
 Szétfoszló páraként
 Huzódik megettem!
 Almunkban számunkra
 Kéj fakad, hír terem,
 Am a bűn valóság
 S való a sirverem!
 Embertárs! Eszmélj hát!
 Ne hajszolj ködképet,
 Ide nézz! köröttem
 Mily siri sötét lett.
 Ne ujjongj! hagyj abba
 Mulatást, vigságot,
 Csillogó villogó,
 Szétfoszló hívságot!
 Esztelen örül csak
 Örökkön, örökké,
 Mint én is mielőtt
 Sötétség fődött be
 Embertárs! Eszmélj hát!
 Kötélöv szoritson,
 Fejedre hamut huns,
 Zsákruha boritson,
 Dagadjon tengerré
 Könyeid patakja,
 Lelked a bűnbánat
 Karmába ragadja,
 E vitág dolgiról
 Fordítsd el szemedet
 S a halál házáról
 Semmiért le ne vedd!

ROBOZ ANDOR.

Tipjeink a tavaszi tárlat díjaihoz :

A 4000 koronás társulati díjhoz : Rippl-Rónai vagy Glatz. A Forster-féle 3200 kor.
 díjhoz : Thorma János. A Harkányi-féle 450 kor. díjhoz : Moiret vagy Pásztor.

KISÉRTETEK.

Regény a magyar társadalmi életből. — Irta: BIHARI PÁL.

I

A „Zöld ember“ külön társaságok számára berendezett egyik pincze-helyiségében a rendes heti vacsorára gyültek össze az „Előre“ munkatársai és hivei. Karó, az „Előre“ vidékre szakadt munkatársa, ki véletlenül épen a fővárosban időzött, végig hallgatván egy csomó pohárköszöntőt, felállott.

— Halljuk, beszélj! kiáltotta valaki feléje.

— Hallgass . . . te . . . Srajber!

Karó szemei akkor már igen keresztbe állának. Tekintete ama bizonytalansággal tévelygett, mely a gondolatok zűrzavaros összekuszálódását fejezi ki. De, hogy lelke kihibbant már egyensúlyából, azt legjobban a „Srajber“ felkiáltással árulta el. Mert német szót csak akkor használt, ha rendkívül fel volt izgatva, ha valakit nagyon meg akart sérteni, vagy ha becsipett. És akkor is csak egyetlen szót ejtett ki. Az illető mesterségét nevezte meg tudniillik a németek nyelvén. Már ismerték ezt a szokását. A nagyváraditisztikar egyik mulató tagjába, ki tiszteletlenül nyilatkozott az újságírókról, szintén úgy kötött bele, hogy az illető asztala elé lépett és a legnagyobb megvetés hangján vágta az arcába: tu Lajtinant!

Karó tehát kimondván a rettenetes szót: Srajber, beszélni kezdett.

Karó pohárköszöntői híresek voltak. Körülnézett és hirtelen kimondván valamely szemébe ötlő tárgy nevét, ehhez fűzte mondókáját. Össze-vissza beszélt tücsköt-bogarat, mig rábukkant végre olyasvalamire, mi a felköszöntendővel összefüggött.

Ezuttal így kezdte beszédét:

— Uram, ama fogason függő fehér kalap . . .

És így végezte:

— Eljen tehát az „Előre“ fáradhatlan buzgalmu, zseniális szerkesztője: Bán Imre!

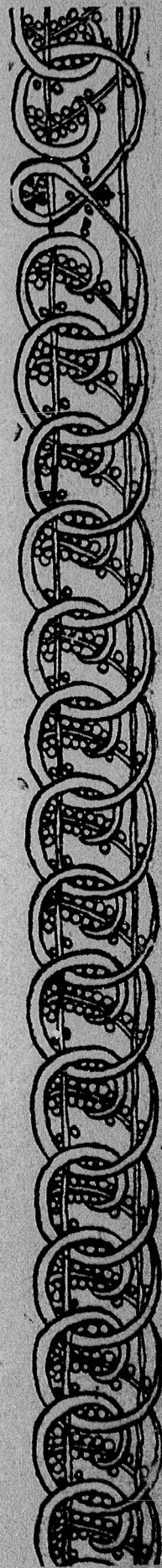
Utána aztán újra megeredett a pohárköszöntők árja. Az összegyültek legnagyobb része szivarra gyujtott. A füst sűrű felhőként borult a társaságra.

Utolsó szónoknak Bán Imre állott fel. A szavak lassan, méltóságteljesen ömlöttek ajkairól. Tekintetének zavaros fényét feszült figyelem tette merevvé, mozdulatlaná. Ez a figyelem befelé irányult, oda az agyra, melyben a gondolatok lassu, de biztos egymásutánban keletkeztek. A logika volt Bán Imre legnagyobb erőssége.

Az ő beszéde után megbomlott az összefüggés a társaság egyes tagjai között. Csoportok alakultak. Itt-ott felhangzott a rekedt kiáltás:

— Pezsgőt! és a kicsapódó dugók durrogása tompán vágódott bele a hangok zűrzavarába.

A legtöbb homlokon verejtékcseppek ragyogtak a villamos fény sápadt világában. A füst tömörülve, majd szétfoszolva huzódott az asztal egyik végétől a másikig. A társaság néhány tagja hátravetette fejét a szék támlájára és szivarját pöfékelve, megelégedetten, lustán nézett a vitatkozókra. Nem gondolkoztak, a szavak nem keitettek visszhangot agyukban. A zúgás, zsongás, a villamos lámpák serczegése elzsibbasztotta idegeiket. Karó könyökre hajolva bámult maga elé és kivéve vastag szivarját szájából, olykor-olykor rekedten mormogta: Srajberek, Srajberek . . .

Bán Imrét négyen vették körül: Sándor Pista, a hirneves tárczairó, Bedő Kálmán az ujdonsült tanár, Kardos, a kritikus és Kemény Zoltán dr. ügyvédjelölt.

Bán Imre megismertetvén barátaival jövőheti cikkének tárgyát, hirtelen Bedőhöz fordult.

— Hát még most sem irsz nekem valamit? Most már készen vagy, tanár vagy.

Bedő mosolyogva felelte:

— Majd, majd...

— Látod fiam, ez a „majd, majd“ fene veszedelmes portéka! Nem jó vele játszani, mivelhogy már sok embert ölt meg és temetett el.

— De öregem, hiszen tudod...

— Hogyne tudnám! Nem akard erődöt szétforgácsolni, nem akard a közönség szemét apróságokkal megkápráztatni, hanem nagy munkával akard a világot meglepni! De lásd, a háboruban nem csak az ágyuk fontosak, de az egyszerű gyors-tűzü puskáknak is nagy szerepük van...

— Hagyd öreg! ez nekem elvem! A mit te cikkeidben hirdetsz, a nemzeti szellemet, a nemzeti lelket, azt én majd nagy regényben akarom visszatükröztetni! Magyar társadalmat magyar embereket fogok rajzolni magyar gondolkozásmódot feltüntetni!

Bán Imre csillogó szemekkel mondotta:

— Oh! csak látnám...

Sándor Pista, a híres tárczairó, csendesen motyogta:

— Mennyi mondat!

Bedő Kálmán indulatosan fordult feléje:

— Mondat?

— Persze, hogy csupa mondat! Azt hiszitek mindég, hogy valami nagyot irtatok vagy beszéltetek, pedig csak mondatokat fűztök egymáshoz. Ötven mondat: az egy tárcza. Ötszáz mondat: az egy könyv!

— Hát nem hiszed, hogy magyar regényt fogok írni?

— Hogyne hinném! Hiszem fiam, csak épen arra vagyok kíváncsi, hogy mikor utazol az Alföldre? A vonat...

— Ugyan Pista! ne bolondozz mindég!

— Hát nem magyar társadalmat akarsz festeni?

— Azt.

— És a színhely Budapest?

— Az.

— Értem! Munkád czime ez lesz: A budapesti egyetem és az egyetemi könyvtár. Vagy: A rossz tanítvány és nevelője!

— Ugyan okosodj már meg, Pista!

— Felesleges, fiam! Olvassák a tárczámat így is! Hanem most komoly kérdésem van hozzád. Nem érzed-e magadban néha, hogy — no, hogy is mondjam — hogy még hiányzik neked valami ahhoz, hogy ama bizonyos regényedet jól megírhasd? Őszintén felelj, komám!

Bedő mereven az arcába nézett Sándor Pistának és csüggedten mondotta:

— Érzem... és ez tönkre tesz, elvesztem bizalmamat enmagamhoz!

— Soh'se veszítsed, fiam, mert ezzel csak szerkesztőnek teszel szivességet és beállsz lapjához második tárczairónak! Híres embernek! Hát megmondom, hogy mi annak a hiánynak a neve, a mit íróasztalod előtt érzel. Igen közönséges szó: élet!

Bedő összeránczolt homlokkal nézett le a földre. Egyik régi, vásott tanítványa gúnyos tekintetét látta magára szegeződni...

És alig hallhatóan ismételte:

— Az élet...

Mintha ez a szó varázsvesszőként érintette volna a négy ifjut. Arczükön, tekintetükben az a kifejezés jelent meg, melylyel valamelyes tá-

tongó mélységbe szoktunk alátekinteni, míg lelkünk lassan-lassan csupa várakozássá, sejtelemmé olvad át és figyeljük a titokzatos sötétséget, az ismeretlenből felszűrődő neszt...

Sándor Pista arczáról egy pillanatra eltűnt a közöny és meleg részvét, jóság áradt szét rajta és tekintete szeretettel csüngött Bedő érdekes fején. Hirtelen megtörte a csendet:

— Kálmán fiam! valami eszembe jutott, nem vállalnál tanítványt? Hisz még nincs állásod...

A fiatal tanár úgy érezte, mintha köd húzódnék szét előle. Egyszerre hallotta a mulatók zsvajját, a poharak csengését és látta Karó bamba arczát, a ki poharába bort öntve, nagy megvetéssel motyogta: Srajberek, srajberek...

Bedő önkénytelenül zsebébe nyult és nevetve fordult Sándorhoz:

— Öt pengő a vag. onom A vizsga előtt ott hagytam valamennyi tanítványomat és abból éltem, a mit lapotok adott a regényfordításért. Mi nekem valót tudsz?

— Egy asszony akar magyar irodalmat tanulni. Holnap délután négy és öt között várlak az „Otthon“ kávéházban. Velem jössz...

— Asszony...

— Igen, igazi, élő asszony! Tudod, fiam, neked meg kell ismerni az életet, a társaságot, az örömet, a nyomoruságot, a bűnt, a fertelmet, a szépet és a jót: az asszonyt! Aztán a budapesti magyar társaságot, tudod... a regényed miatt... te... te... jó csacsim...

Karó János a kis társaság felé fordította fejét és akadozva kérdezte:

— Csacsi... ki a csacsi... én csacsi?...

Az „Uj Magyarország“ bírálója: Kardos, nevetve kiáltotta:

— Hát azt hiszed, hogy csak rád vonatkozhatik e név? Van itt más is...

— Rossz vicz!

— Üssétek üssétek!

— Hát te Körös mit mondasz?

— Semmit! Holnap jelenik meg a kötetem! Kardos igen derék ember! Karó rekedt hangon orditá tul valamennyit:

— Fiuk! menjünk kávéházba!

— Helyes! helyes!

— Pinczér! fizetek!

— Itt kezdje!

Mig a fizető-pinczér sorra ment, az ételt- és borhordók oda állottak az asztal köré és vizsga-szemmel figyelték, hogy ki mennyi borraivalót tesz le és hogy valamelyik társuk nem kaparintja el az őket megillető részt.

A társaság tagjai, a hajlongó pinczerek között sűrű füstfelhőktől kísérve, csoportosan tódultak a lépcső felé.

Csillagos szeptemberi éjszaka fogadta őket. A hűvös szellő, titkos, láthatatlan kézként röpült homlokról-homlokra és érintésére foszlani kezdett az a tompa zür-zavar, mely az esti lakománál sistergő gőzként üli meg az agyvelőket.

Bán Imre és három társa hátra maradtak.

— Szökjünk meg, ajánlotta Bedő, ott az Erzsébet-tér, üljünk le valamely fa alá.

Sándor Pista egy villamos lámpa alatt megnézte óráját:

— Szervusztok! Reggelre tárczát kell irnom, a dicsőség drága!

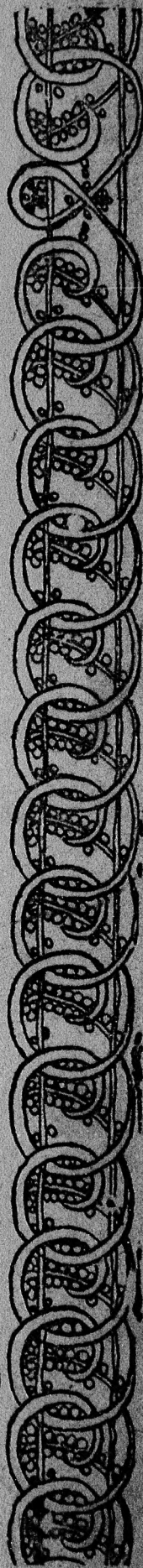
Bán Imre nagy komolyan mondta:

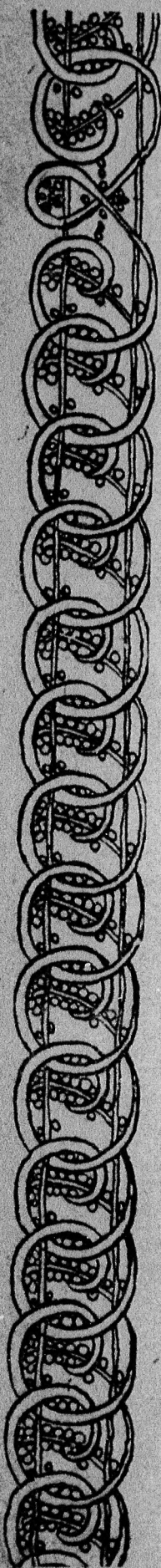
— Velök illik mennem! Jőjj te is, Bedő.

— Sehogy sem érzem ma magamat öreg. Hiszen tudod, hogy ilyenkor használhatlan vagyok, megyek a fák alá... és te Kemény?

A sápad ifju ránézett kedves barátjára, mintha arczárul akarta volna leolvasni, hogy kívánja-e, hogy vele menjen:

— Kálmán, holnapután vizsgázom..

— Igaz! eredj hát haza!

Elbucsuzván barátaitól, Bedő lassu léptekkel indult az Erzsébet-sétány felé.

Nem gondolt semmire. Hallotta pedig, amint a távozók közül néhányan hangosan kiáltották nevét. A hangok tova repültek füle mellett és csak épen, hogy hallotta azokat, azzal az öntudatlansággal, mely tudomásul vesz, de a belső jelentés felfogása nélkül.

Amig előrement, csak sejtette a körüle tova suhanó embereket, a gázlángok alkotta fénysávokat és árnyékokat, de látni Sándor Pistát látta, amint ott lenn a pinczében ránéz az ő nagy, sötét szemével. Bán Imrének és a többieknek képe már elmosódva csoportosult körüle, mint valamely rossz fényképen a főszemély mögött, a háttérben rémlő alakok tömege. Bedő hallgatta Sándor szavait és ezek egyike élesen csengett ki a többi közül: Asszony! asszony!

— Vigyázz! hangzott egyszerre durván:

Bedő agyában a képek, a csók, mintha valami nagy, nehéz tömegbe ütődtek volna: egymásra hulltak, megsemmisítették egymást. Tagjait rémület zsbasztotta el és mintha valami ködön keresztül látta volna a kocsit, mely recsegő dübörgéssel, szüntelen zökkenésekkel robogott tova a kövezeten. A kereknek majdnem érintették lábát és az egyik lámpás sárga fénye egy pillanatra megkápáztatta szemét. Már jó messzire volt a kocsi, midőn érezte, hogy a szíve erősen dobog és egész testén csüggeteg gyöngeség olvad keresztül. Utána nézett? Már alig látta. A két lámpa villogása hirtelen szemébe vágott még egy fordulónál és Bedőnek úgy rémlett, mintha valamely vágató szörnyeteg kaján tekintetű szemgolyói meredtek volna két oldalra.

Ujra elindult.

Az Erzsébet-tér fainak lombja sötét-hamuszínű ködként olvadt az éjszakai levegő kékes homályába. Bedő leült egy padra és nézte a tovahuzódó árnyakat, melyeket a lámpáktól szétáradó fény, világos, sárga sávokkal bontott meg. A fák levelei az enyhített homályban lehetszerűen finomaknak látszottak és a szélek alig észrevehetően olvadtak bele a levegőbe.

Bedő féloldalt dült és fejét a pad szélén nyugvó könyökére támasztotta. Két csillag merev nyugodtsággal szűrte le fényét hozzája. A lomb egyik részén át a hold sápadtsága tapadt arczára. A legkisebb szellő sem remegtette meg ebben a pillanatban a nagy mozdulatlanságot, mely lassan-lassan Bedő lelkébe is átömlött. Mereven nézett az ég felé. Hallgatta a nesztelenséget, melybe csak nagy ritkán furódott bele valamely kocsitávoli, tompa dübörgése. Mintha a föléje boruló fák lombja mind jobban finomodott volna. Végre lassan, nesztelenül, valamely árnyék-kép hangtalanságával forgásnak indult. A hold együtt mozgott a lombbal. Aztán egybe olvad minden: a hold rejtelmes, beteges világa, a fának ködfoszlányonként lecsüngő levelei, az itt-ott előbukkanó légszeszlángok, az árnyak...

Bedő lehunyta szemét, de azért látta, érezte, a zajtalan keringést. Jól eső zsibbadság ömledezett rajta végig és a körüle rémlő világnak agyában összeolvadó árnyékképei fölött egy fogalom, egy szó suhant tova: asszony!...

II.

Midőn Csendics néni, Bedő lakás-adó asszonya másnap reggel nyolcz órakor behozta a reggelit, a fiatal tanár már föl volt öltözve. Mig a kávét szürcsölte, tekintete sűrűn telerakott könyvszekrényére tapadt.

Arczán a gyönyörnek az a kifejezése jelent meg, melyet szerelmesen figyelhetünk meg, ha kedvesük közeledik. Az arany sarkok és címek vidáman ragyogtak feléje az ablakon beözönlő napfényben. Bedő agyában ezer és ezer eszme hajszolta egymást, amint tekintete egyik könyvről a másikra szökött. Egyiknek elejéről, másiknak a végéről ötlött valami eszébe. Sőt egyes sorokat is látott és egy nagy téntafolt most is kellemetlenül hatott rá. Sándor Pista adta azt a könyvet így vissza . . .

Bedő a délutánra gondolt és egyszerre eltűntek a képek szemei elől. Délután a kávéházban, ahol Sándorral találkozik, költeni is kell valamit. És neki alig van egy pár krajczárja. Ami tegnap este megmaradt, azt elkérte Csendics néni, mivel a mosóné hazahozta — fehéreneműjét.

Bedő felső ajka megmozdult: az undor kifejezése volt. Ahogy újra a könyvekre nézett, nem a bennük rejlő gondolatok elevenedtek meg előtte, de a könyvárusok, az ügynökök, kik minden elsején annyit zaklatták.

Roszkedvűen állt fel az asztaltól. Elindult, hogy míg Csendics néni összetakarítja a szobáját, járjon egyet. A szűk Ó-utczából a Váczi-körut felé ment. A szegletre érve, megállt egy pillanatra. Mindig oly jól esett a nyüzsgő, zajgó embereken végig tekintenie. Az egymás mellett tovarobogó kocsik, az ostorok csattogása, a villamos csöngetése, az egymással szembe rohanó emberek, az utca sajátságos zaja elvonta figyelmét a lelkében hullámozó érzésektől, egymást hajszó eszméktől, melyek annyiszor kifárasztották.

A nyugati pályaudvar felé fordult. Leküzdhetlen vágy vonzotta őt a nagy forgalmi helyek felé. Képzeletében ő is felült a vaskocsikra, melyek elvitték messzire: az ismeretlen felé!

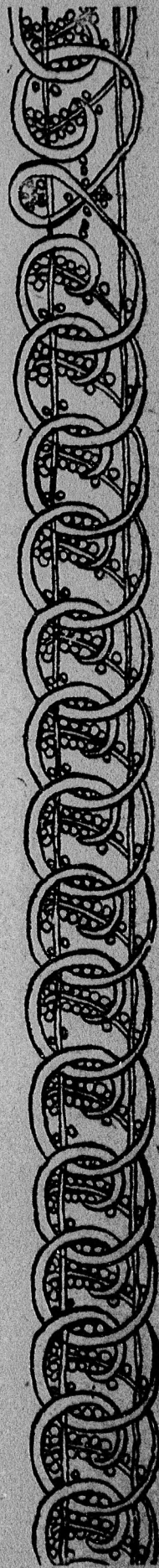
Az ismeretlen! Azt kereste mindenütt: a könyvekben, az arczára tapadó tekintetekben, a fölője boruló égboltozat kékjében, a hold beteges halványságában és enmagában, a saját lelke ezernyi szegletében . . .

A hová ment, a merre nézett: ott lebegett előtte a nagy kérdőjel! És ment utána, mint a megigézett a kísértet után, mely hívja, csalogatja a temető rejtelméi felé. Ez készítette olykor, hogy megálljon és valamely férfiúnak vagy asszonynak arcát vizsgálja hosszan, figyelmesen. Ez csalogatta a Rókus-kórház halottas kamrájába, hogy ott a halottak merre arczába merüljön el. Szeme kigyult, szive hevesebben dobogott, amint egy-egy pillanatra egyedül maradt a hallgatag emberekkel és ő feltűnés nélkül intézte hozzájuk néma kérdéseit, melyekre azok feleletet sohasem adtak.

. . . Bedő figyelmét embercsomó vonta magára, a mely nagy, fekete tábla körül csoportosult. Egy nagy napilap hirdetései voltak rajta kifüggesztve.

Egy légszesz-lámpa oszlopához támaszkodva, figyelte az olvasó alakokat.

Sápadt, ócska ruhába bujt asszony, szomorú tekintettel keresett valamit a fekete betűk között. Kis leánykája, hátat fordítva a táblának, vidám arccal bámult az előtte zajló életre. Az asszony egyszerre a leányka szőke, hullámos füreteire tette kezét és minél tovább keresgélt eredmény nélkül a fekete táblán, ujjai annál jobban remegtek és annál mélyebben merültek a gyermek dus hajába: mintha a fekete tábláról valamely szörnyeteg tátogatta volna feléje torkát, hogy elnyelje őt is, meg gyermekét is. Az asszony másik oldalán őszbecsavarodott férfi állott. Feje fáradtan hanyatlott alá, amint gyenge szemeivel betűzte a hirdeté-

seket. Nem talált semmit, megfordult. Levette kalapját és mig tekintete bizonytalan irányban révedezett, kezével kétszer-háromszor végigsimította homlokát. Aztán elindult, lassan, meggörnyedve . . . Bedő utána nézett és sóhajtott. Agyában pedig felmerült a kérdés: vajjon hová?

Aztán újra a tábla felé nézett. A rongyos, kopott ruháju alakok közül élesen kivált egy elegánsan öltözött fiatal ember, ki fűtyörészve, botjával játszva, nézett az apró betűkre. Minden áron azt szeretne volna mindenkivel elhitetni, hogy csak véletlenül került e helyre, hogy csak időtöltésből, unalomból olvassa a hirdetéseket. Egyszerre megfordult és Bedő épen az arczába nézhetett. Megdöbbszent kifejezésétől. Az összeránczott homlokáról, az arc halványaságából, a merev tekintetből ijesztően rémlett feléje a kétségbeesés. Csak egy pillanatig tartott. Azután fűtyörészve, botját forgatva ment tova a szép ruháju ifju. Jött helyére más. Jöttek egyre szakadatlanul. Bedő úgy látta, hogy a közlgők szemében a reménység fénye csillog és midőn távoztak, a szomorúság tompító fátyollal borította be arczuk és tekintetük minden ragyogását. Gyorsan jöttek, lassan, kimérten távoztak. És egyik sem nézett a másikra. Mindegyik csak magával volt elfoglalva, a maga nyomorával, a maga sötét gondolataival . . . Egy fiatal nő szemében sajátságos tűz villant meg, a mint a fekete táblának hátat fordítva, fényes fogatot látott tovarobogni. Bedő találgatta, hogy mit jelentett ez a villogás. Talán az erénynek utolsó lobbanása volt. Hulló csillag fénye, a mely a sugaras égről nyomtalanul tűnik el az éjszaka végtelen sötétjében . . .

Bedő mozdulatlanul, a lámpaszlophoz támaszkodva nézte az apró hirdetéseket közönségét. A fekete tábla, a kopott kabátok mintha óriási

árnyékot vetettek volna előre. Árnyékot, mely lassan ráborult mindenre, ott sötét lett a napsugaras levegőben, az aszfalton és homályt borított magára az égre is. Bedő maga előtt, mögötte, felette és enmagában is érezte a növekedő sötétet, melyből hatalmas, meztelen karok váltak ki.

Mintha fenyegetődzve emelkedtek volna az ég felé. Nem volt már olyan zajos az utca. Tompábban hangzott a léptek kopogása, kocsik dübörgése. Mintha mindent félelem szállott volna meg. Legalább Bedő érezte ezt a félelmet. Az az ember-tömeg keltette fel ezt az érzést. Az a tömeg ott, mely kenyért keresni jött, mely a fekete táblától kérte azt, a mit isten megad a mezők madarainak.

A hallgató emberek mogorva arcán, az összeszorított öklökön, a komor tekintetekben egy borzasztó szót látott Bedő megelevenedni: éhség! éhség!

Bedő megborzongott, mintha hűvös szél száguldott volna tova felette.

Kitépte magát a varázs alól: a tömeg közzé ment. Tudta, hogy a legborzasztóbb dolgok sem olyan félelmetesek közletről, mint bizonyos távolságból, a honnan a képzelet ijesztően megnöveszti az arányokat.

Maga is olvasni kezdett a kifüggesztett ujság-lapon. Otthon és a kávéházban is megszokta tenni. Az apró hirdetéseket rovatában ott rezeg maga az élet minden fényével és sötétségével együtt. Vidáman csap az olvasó felé az ifjui életkedv a levelezések rovatából, a nehéz küzdelmek sóhaja hallatszik azokból a sorokból, melyek az alkalmazást keresők kívánságainak szószólói és ijesztően feketéllenek a betűk, melyekkel betegek, nyomorultak kiáltanak segélyért, alamizsnáért . . .

(Folytatjuk.)

WATERS ESZTER.

Egy cselédleány története. — Irta: MOORE GYÖRGY.

I.

Ott állt a vasuti állomás töltése mentén és a távolba eltűnő vonat után tekintett. A kanyarulatot elfedték a bokrok, amelyek felett fehér felhőkben kavargott a gőz, majd párakká foszlott a halvány esti szürkületben. Még egy pillanat és aztán az utolsó vasuti kocsi is eltűnt. A fehér fellegek lassan alászálltak és harmatcsepphez hasonlóan rakodtak le a töltés kavicsain.

Mellette egy padon egy hosszukás, vörösesbarnára festett kosár állott, mely durva zsineggel volt összekötve. Testtartásán látszott, hogy a teher, amit hordott, nagyon nehéz lehetett. Kopott, szinehagyott sárga ruha és az évszakhoz képest nagyon is meleg kabátka volt rajta. Husz éves lehetett erős testalkattal, rövid karokkal. Nyaka tömzsi húsos volt és haja köznapiasan barna. Az orra kissé duzzadt, de szépen formált orczipákkal. Ragyogó szürke szemét sötét pillák árnyalták. Ha kaczagott, arcza elvesztette közönséges, kissé komor kifejezését, tekintete ilyenkor boldogságtól sugárzott. A vasuti portás megkérdezte tőle, hogy talán félti a csomagját a kosár mellett hagyni? Mindkettőt — mondta — utána lehet szállítani a kis számárfogaton, mely minden este eljön az állomásra, hogy rendeltetési helyére vigye a podgyászokat. Az ut Woodwiew-felé éppen balra fekszik és el sem tévedhet rajta. A fasor mögött már távolról látható a park rácsozata. — A férfi jóleső érzéssel vizsgálta a leány formás idomait, de az állomásfőnök hívó hangja kötelessége után szólította.

Körülötte a tájék kopár és elhagyott volt, amelyen a leány ugy

nézett körül, mint aki először látja a természet sivárságát. De tulajdonképpen saját gondolataival volt elfoglalva, amelynek ő volt a középontja. Még mindig nem határozta el, hogy csomagját otthagyja-e a kosár mellett. A balyu nehéz volt és nem tudta, hogy a birtok milyen messze van az állomástól. Kijárónál a felvigyázó a jegyet kérte tőle és még mindég nem tudta, mitévő legyen. A keskeny út kezdetén vasrácsokat látott, a falak földig érő borostyán-indákkal voltak befuttatva és a hatalmas ablaktáblákon megtörték a napsugarak.

Ilyen házakban már szolgált és tudta minő kötelességek várnak ott reá. De a woodwiewi élet, ahová alig egy félórája érkezett, úgy tűnt fel előtte, mint valami nagy álom megfeythetetlen rejtélye és önmagába vetett bizalma ingadozni kezdett, képes lesz-e feladatának mindenben megfelelni? Bizonyára lesz itt egy pinczemester, egy lakáj és egy groom is, vajjon mit fognak majd azok róla gondolni? Találkozni fog egy első és egy második szobaleánnyal, sőt talán egy komornával is, akik a családdal már külföldön is utaztak. Már oly sokat hallott beszélni Német- és Franciaországról. Természetesen ez képezi állandóan társalgásaik tárgyát.

Ha ő hallgatni fog, ezzel nyomban elárulja, hogy még sohasem volt ezekben az országokban. Kérdezni fogják majd, hogy milyen helyeken szolgált eddig és ha megtudják a valót, szégyennel kell távoznia. Hiszen annyi pénze sincs, hogy megváltsa jegyét Londonig és milyen okot fog majd felhozni Lady Elwin előtt, aki Dunbar asszony szolgálataiból megszabadította és számára

Woodwiewben a konyhaleányi állást megszerezte. Nem, nem térhet vissza. Apja talán képes lesz haragjában őt is, meg anyját is megverni. De nem, ezt talán mégsem tenné. Ennek pusztá gondolatára szégyenpir futotta be arcját. És kis testvérekéi is sirnának, ha visszajönne! Hiszen alig volt otthon betevő falatjuk. Nem, nem, arra, hogy visszatérjen, gondolni sem mert.

És arcza mosolygott, mint a júniusi nap. De boldog majd csak akkor lesz — gondolta — ha az első hét elmúlt. Bár csak lenne a dél utánokra egy tisztességes ruhája. Az a kopott, sárga ruha, mely rajta volt, már nagyon régen lehetett új. Perkál ruhái közül, az egyik még elég jókarban volt, ha feldiszíti egy kissé lila szalagokkal, még meg teszi a magáét. Hallotta, hogy az ilyenfajta urasági házak nőszemélyzete kétszer öltözködik naponta és vasárnap se lyem szoknyában és divatos kalapokban jár sétálni. A komorna természetesen megkapta a ház urnőjének összes levetett ruháit és a komornyikkal járt szórakozni. Mit fognak ezek a finom, jól öltözött emberek gondolni róla, az egyszerű leányról? A szive elszorult, ha erre gondolt és mély sóhaj tört ki kebléből, mert tudta, hogy keserű csalódások várnak rá. Sőt ha első negyedévi bérét meg is kapja, nem vehet majd ruhát magának, mert otthon nagy szükségben várják a pénzt. Negyedévi bérét! Valószínűleg csak havi bért, mert életében sohasem lesz képes egy ilyen állást tovább, mint egy hónapig betölteni! Mind ezek a rétek és toronymagas fák bizonyára az uraság tulajdonát képezik; akik bizonyára felette előkelőek, előkelőbbek, mint Lady Elwin, mert Lady Elwin nem kastélyban, hanem közönséges házban lakik, amilyenek a vasút mellett sorban épültek.

Utja egy sétányon vitt keresztül, ahol

dajkák gyermekkocsikat toltak maguk előtt. A város lármája nem jutott el eddig és a leány előtt mind jobban bontakozott ki jövő sorsának képe. Messziről két házat látott: az egyik szürke homokkőből, a másik piros téglából volt építve, amelynek falára folyondár kúszott. Egy járó-kelőtől megtudta, hogy az egyik ház a paplak, a másik a woodwiewi uraság portásának a lakhelye. Ha a portás háza úgy néz ki, milyen lehet akkor az urasági kastély — gondolta magában.

Körülbelül száz méterre innen az ut szétágazott és terebélyes lombu fákkal volt beültetve. A levéltető alatt a levegő hűvös és kellemes volt, mely az agyonfáradt városi leányt látszólag felfrissítette. A fasor végén egy hatalmas, fehérre festett kapu állott, amelyen keresztül pompás sétányba jutott. A kapus utbagazította, hogy merre menjen. Még soha sem látott ilyen hatalmas fákat és többször megállott, hogy gyönyörködjék a természet nagyszerűségében. A folyondárok valóságos tetőt alkottak a sétány felett és az ágak között itt ott kikandikáltak az égboltozat vándorló rózsaszínű felhői.

Kételyei újra kinozni kezdték: életében soha sem lesz képes egy ilyen állást betölteni. Az ut kanyarulatánál egy pipázó kertészlegényt pillantott meg.

— Bocsánat uram, ez az ut vezet Woodwiewbe?

— Igen, itt az istállók mentén kell mennie, aztán balra.

Miután alaposabban szemügyre vette a leányt, hozzátette:

— Ön oly fáradtnak néz ki, podgyásza bizonyára nehéz? Megengedi, hogy segítsek?

— Igen, elfáradtam — felelte a leány — és csomagját a kerítésre támasztotta. — A pályaudvaron azt mondták, hogy kosaramat a teher-

hordó kocsin később majd utánam küldik.

— Ah, úgy, ön tehát az új alkalmazott? Hogy hívják?

— Water, Eszternek.

— Az én anyám itt szakácsné. Nagyon kell magára vigyáznia, mert különben sok kellemetlenségben lesz része. Néha valósággal olyan mint valami sátán, de ha nem bántják, akkor jobb asszonyt nálánál el sem tudok képzelni.

— Ön is itt szolgál?

— Még nem, de remélhetőleg nem-sokára. Már két éve megtehettem volna, de anyám nem akarta, hogy felvegyem a livrét és igazán még most sem tudom, mit fog hozzá szólni, ha mégis az uraság szolgálatába állok.

— Hát ismét megüresedett egy szolgálai állás? — kérdezte Eszter és félénken tekintett a fiatal emberre.

— Igen. Jim Storyt nyolcz nap előtt kidobták. Ha egy pohárral többet ivott a kelleténél, minden istálló-titkot kikotyogott a faluban. Ezért tehát rendszerint elcsalták a „Vörös Oroszlán“ vendéglőbe, a mi aztán mindig az uraság kárával járt.

— És ön akarja állását elfoglalni?

— Természetes, hogy én. Csak nem fogok életem végéig csomagokat czipelni Brightonban, mikor itt kényelmesebben is megélhetek. Az állás egész jó — és az ember itt mindent az első forrásból tud meg. Belőlem ugyan semmit sem fognak kiszedni a Vörös Oroszlán-ban, hogy aztán minden szót, amit mondtam megtáviratozzanak a londoni újságoknak, amit másnap aztán az egész világ olvashat.

Eszter mindebből nem értett egy szót sem, csak nézte a beszélő embert — és egy alacsony homlokot, kis, gömbölyded fejet, hosszú orrt, hegyes állat és egy halvány, beesett arcot látott. Daczára lapos mellének, a fiatal ember erős testalkattal

birt és izmos karjai, ha kellett, ugyan-csak elbirták a munkát. A keskeny homlok és a fénynélküli szemek fantázia nélküli, közönséges agyra engedtek következtetni, de arcának szabályos vonásai és barátságos tekintete rokonszenvesé tették.

— Látom, hogy csomagjában könyvek vannak — mondta hosszú hallgatás után. — Szeret ön olvasni?

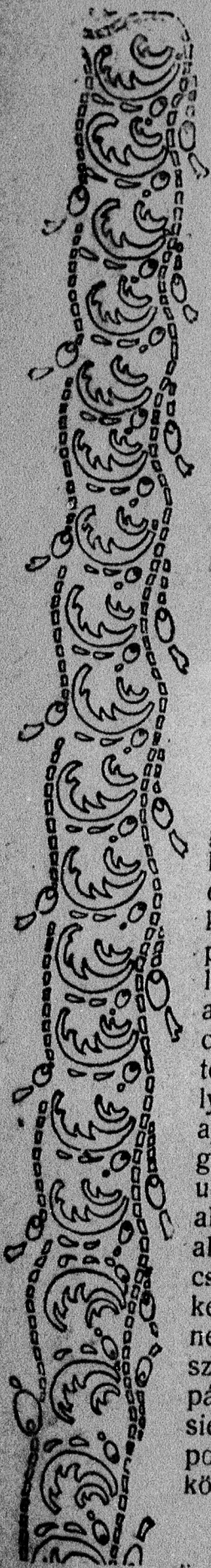
— A könyvek az anyám tulajdonát képezik — felelte gyorsan. — Nem mertem őket a pályaudvaron hagyni, mert még valaki elvitte volna őket.

— Tucker Sára, ez tudniillik az első szobalányunk, bizonyára kölcsön fog öntől kérni néhány kötetet. Mi mindent összeolvas ez a buta liba! Valóban borzasztó! Minden történetet, mely az utolsó három évben a képes újságban megjelent, kívülről tud és ismeri az összes szereplők neveit. Pontosan megtudja mondani, hogy melyik lord mentette meg a vágató kocsiból az utazó ladyt, amint a fogat éppen egy kétszáz méter mélységű örvény elé ért és ép ily pontosan ismeri annak a bárónak a történetét, akiért a legszebb leány holdvilágos éjjel a tóba vetette magát. Én magam nem olvastam ezeket a könyveket, de Sárával bizalmas viszonyban állok és ő valamennyit elmondotta.

Eszter a félelemtől remegett, hátha megtalálná kérdezni, hogy szeret-e ő is olvasni, mert egyáltalán nem tudott olvasni. A fiatal ember észrevette a leány arcán a változást, amiből arra következtetett, hogy a leányt kellemetlenül érintette mindaz, amit Sáráról mondott és rögtön megbánta, hogy olyan vigyázatlanul fecsegett.

— Csak jó barátok vagyunk, egyéb semmi! Sára és én soha sem fogjuk egymást megérteni. Különben is örökösen untatna azon történetek elmondásával, melyeket a hosszú téli éjszakákon a könyvekből kiolvas.

Meg aztán nem is tudom, milyen az izlése a férfiakat illetőleg. Én sokkal praktikusabb ember vagyok. Az a kis lovacska ott az istállóban jobban érdekel.

Miután attól félt, hogy a férfi újból a könyvekről találna beszélni, minden bátorságát összeszedte és így szólt:

— A pályaudvaron azt mondták nekem, hogy a teherhordó kis kocsin majd utánam szállítják a holmimat.

— A szamárfogat ma este nem is megy a vasúthoz és önnek bizonyára szüksége van a dolgaira. Majd beszéljek a kocsissal, talán nekem megteszi. Terringettét, már egy félórája, hogy itt beszélgetünk. Még szemrehányást kapok, hogy feltartottam. Anyám már egy órája vár önre. Nincs egy lélek sem az egész kastélyban, aki segítene neki. Azt kell mondania, hogy a vonat elkésve érkezett.

— Akkor hát sietek — mondta Eszter. — Kérem legyen olyan jó és mutassa meg az utat.

A vasrács felé, mely a parkot szegélyezte, dus lombozatu örökzöld hajolt. A fákon át egy olasz stilben épült kastélyt lehetett látni, amely körülbelül ötven méterre lehetett. A partot az istállóktól egy magas, téglaléből épített fal választotta el és amint William és Eszter balra fordultak, William megmagyarázta Eszternek, hogy az összes épületek, amelyek magá előtt lát: istállók. A sok ajtó mögött lódobogást és lánczsörgést hallottak. Aztán egy tágas, szép udvarba értek, melyre a ház oldalablakai nyilottak. A nagy ivezetű ablakok mögött látni lehetett a siető cselédséget. Az udvar végén egy repkénynyel befutott fészert állott, melynek tulsó oldala a park másik részére nyilott. Éppen néhány pompás ló tartott a fészert felé és William sietett az ajtót kinyitni. A lovak szürke pokróczokkal voltak betakarva, fejükön csinos főkötőkkel és az e czéla

készített kivágásokon át látni lehetett a nemes állatok éjfekete nagy szeméit. A lovakon fejletlen, apró gyerkőczök ültek, akik rövid lábaikkal ide-oda inogtak és időnkint fűzfa vesszőkkel ütlegelték az állatokat.

— Nézze, ez itt Silver Braid, a híres versenyló — mondta William, amikor visszajött.

Türelmetlen kopogás zavarta meg a lovak szemléletében. Hirtelen a leány felé fordult és így szólt:

— Ne feledje el majd azt a kifogást, hogy a vonat késett. A világért se mondja meg, hogy én tartottam fel, mert különben a pokolban lesz részem. Itt — és egy ajtóra mutatott, mely egy barátságos, hosszú folyosóra nyilott. A folyosó első ajtója a konyhába vezetett és Eszter nem sokára belépett ide. A konyha felette állott mindannak, amit Eszter e téren eddig látott. A tűzhely majdnem elfoglalta az egész baloldalt és körülbelül tizenöt nagy üst állott rajta, amelyekben csendben duruzsolt a gőz. A konyhaállványok egészen a menyezetig értek és csak úgy roskadoztak a drága edényektől. Eszter arra gondolt, hogy milyen nagy munkájába fog kerülni mindezt ilyen tisztán tartani.

— Itt van anyám az új kézileány!

— Ugy? Valóban? — mondta Latch asszony és letette a cukorvágó kést. Eszter nyomban észrevette azt a hasonlatosságot, amely Latch asszony és fia között volt.

— Már azt hittem nem is jön. Persze, azt fogja mondani, hogy a vonat késett. Nemde?

— Igen, mama, a vonat egy félóránál később érkezett be az állomásra — felelt a leányhelyett William.

— Haszontalan lusta kölyök, nem is kérdeztelek és belekötögsz. Bizonyára te tartottad fel a leányt. Hat vendége van a háznak és egész nap segítség nélkül állok. Ha Gale Margit nem segít, nem is tudom mitévő

tem volna és így is alaposan meg-
estem.

A két szobaleány csinos perkál
ahájában szótlanul nézte Esztert.
Eszter arcza elborult és midőn Latch
asszony röviden ráparancsolt, hogy
abátját és kalapját vesse le és kezdje
meg azonnal a munkát, mert látni
szeretné, hogy mit tud, Eszter eleinte
nem felelt semmit. Elfordult és halk
hangon mondta:

— Először át kell öltöznöm és
odgyászom sem érkezett még meg
vasutról.

— Ugyan ne akadékoskodjon. —
Margit majd kölcsönözni fog egy
ötényt.

Eszter habozott.

— Az a ruha, amit visel, nem úgy
érez ki, mintha még valami ártana
neki. Tehát előre!

A szobaleányok hangosan felne-
vettek, de Eszter arcza olyan komoly
lett, mintha csak valami nagy, elvi-
selhetetlen csapás érte volna.

II.

A kis szoba egyik végén a tető
erdén hajlott. Az egyetlen széles
ablaküvegen keresztül a reggeli nap-
sugár odatüzött a falakat borító ké-
virágos tapétára. Néhány durva sző-
vetű ruha az ajtóra függesztve; a
falon két kép; az egyik egy képes
olyóirat fénynyomatu melléklete: vi-
rágkosarat tartó fiatal leány, a má-
sik egy ódon metszet. Egy kis szek-
énykén a Gale család fényképei
voltak csoportosítva és apró tenger-
zöld színű vázák, amelyeket Sára
születésnapjára kapott ajándékba.

Szorosan a fal mellett keskeny vas-
ágy állott; azon feküdt Eszther való-
ságos napsugárözönben, nyitott sze-
mekkel, almodozva. Az órára pillan-
tott, amely még nagyon korai időt
jelzett. Felemelte karjait, hogy feje
felett keresztbefonja. De ebben a
pillanatban eszébe jutottak a tegnapi
nap eseményei. Keserű mosoly vo-

nult végig arczán. Eszébe jutott, hogy
tegnap vonakodott zöldséget meg-
mosni. A szakácsnőnek, amikor őt
szidalmazta, nem felelt és ez dühében
őt a konyhából kikergette. Eszébe
jutott, mint rohant el első felhábo-
rodásában azzal a szándékkal, hogy
azonnal visszatér Londonba gyalog;
de William a fasorban utólérte és
elzárta előle a menekvés útját. Mi-
ként igyekezett erővel szabadulni és
amikor ez mégsem sikerült, minő
keserves zokogásban tört ki. Milyen
barátságos volt hozzá William és
amikor végre engedett a fiu rábeszé-
lésének és visszatért az urilakba,
William megígérte, hogy a közötte
és anyja között folyó perpatvart majd
elsimítja. De Latsch asszony meg-
tiltotta neki, hogy a konyhába lépjen
és így nem maradt más hátra, mint-
hogy visszavonuljon kis szobájába.
Most átgondolta egész helyzetét. Ha
biztosítva is volna visszatérése Lon-
donba, hogyan merészkedjék anyja
szemei elé? És mit szólna majd apja?
Bizonyára kidobná a házból. Mivel
érdemelte meg azt a sok veszélyt,
ami olyan fenyegetőleg néz rá a jövő
homályából, mikor senkinek sem vé-
tett! Miért sértegette tegnap a sza-
kácsnő?

Amint harisnyáját felhuzta, egy
pillanatig gondolkozott, hogy Gale
Margitot felkeltse-e?

Margit ágya a lejtősen eső fedél
alatt, a kis padlásszoba egy homá-
lyos szögletében állott. A leány mély
álomban szendergett; egyik karja
leeresztve, rövid, széles arcza a tető
nyillásán beözönlő világosság fény-
körébe esett. Álma olyan szép volt,
hogy Eszter egy pillanatra aggódni
kezdett. De a leány hirtelen felnyi-
totta szemeit és olyan idegenszerű
kifejezéssel nézett Eszterre, mintha
az egy idegen világ lakója lenne.

Megdörzsölte szemeit és megszó-
lalt:

— Hány óra van?

— Éppen hat óra.

— Akkor még sok időnk van; hét óra előtt nem kell lemennünk. Öltözködjék csak fel egészen, én addig várni fogok; nem szükséges, hogy én előbb fölkeljek — különben is megbotlanánk egymásba ebben a szűk, kis oduban. Hogyan is aludhatik ezen a kis helyen két leány? Tükör csak egy van, az is akkora, mint a tenyerem. Az utazókosarát állítsa majd az ágy alá. Bizony, legutóbbi helyemen gyönyörű szobám volt, brüsseli szőnyeggel és márvány mosdókészlettel. Nem is tartanám ki tovább itten három napnál, ha —.” Nevetett és lustán a másik oldalára fordult.

Eszter nem felelt.

— Nos, hát nincs igazam? Nem nyomoruságos odu ez két leány számára? Milyen volt a maga utolsó helye?

Eszter csak annyit felelt, hogy még nem régen szolgál és Margit, elmélyedve a saját gondolataiba, ügyet sem vetett a rövid válaszra.

Igaz, Woodwiewnek is meg van a maga előnye. Ehetünk, amennyi jól esik. Sőt még többet is kapnánk, ha a vén szakácsnő nem volna annyira zsugori. De ő neki meg kell hogy legyen a maga hasznoskája, azért a reggelitől megvonja tőlünk a szalonnát. Erről éppen eszembe jut és azt hiszem, tudja is, hogy a szakácsné haragszik magára. Nos, hátha meg akar itt maradni, igyekezzék őt megbékíteni.

— Miért küldött mosogatni, meg főzeléket tisztítani, mikor még annyi időm sem volt, hogy átöltözzem?

— Az bizonyos, hogy nem volt szép tőle, de ő már ilyen. Szidja a konyhaleányokat, ameddig csak bírja. Azt azonban meg kell adni, hogy tegnap tényleg sietős volt a dolog, mert társaságot vártak. Én szívesen kölcsönöztem volna magának a kö-

tényemet, ha azt gondolta, hogy ruhájának meg fog ártani.

— Azért, mert valaki szegény...

— Ah! Nem úgy értettem! Tudom én jól, mi az a szegénység.

Margit összehuzta a füzőjét husos testén és az ajtóhoz ment, amelyen ruhái felakasztva függöttek. Szép leány volt, kissé fitos orral, nagy, világos szemekkel; haja — egy árnyalattal szökebb, mint az Eszteré — simán hátrafésülve, hogy ezzel palástolja nagyon alacsony homlokát, ami szépségének egyedüli hibája volt.

Eszther e közben térdre bocsátkozott és szokásos reggeli fohászat mondotta, amikor Margit megfordult, hogy czipőit felhuzza.

— Hogyan! — kiállt — maga még azt hiszi, hogy az imádkozás valamit használ?!

Eszther bosszusan pillantott fel.

— Nekem nincs kifogásom ellene — folytatta a leány — de, ha reám hallgat, a többiek előtt ne tegye, mert szörnyen fogják érte boszantani.

— Ó Margit! Csak nem lesznek olyan istentelenek, hogy e felett gunyolódjanak. Ami pedig azt illeti, miképpen vélekednek rólam, reám nézve az teljesen közömbös, hisz úgy sem maradok itt sokáig.

Midőn a padlásszobából lementek, az ajtókat, ablakokat felnyitották, Margit körülvezette Eszthert a szobákban, megmutatva minden egyes tárgynak a helyét és megmondotta, hány személyre kell a reggelihez terítenie. Ebben a pillanatban egész csoport férfi jött felfelé a lépcsőn, zajongva, közöttük néhány sihederkorú gyerkőcz is. Eszterre, aki éppen akkor lépett a szobába, durván rászóltak, hogy siessen. A leány, bár nem tudta, hogy kik ezek az emberek, készségesen szolgálta ki őket. Miután a reggelit gyorsan elköltötték, elsiettek az istállók irányában. Alig, hogy eltávoztak, az udvaron megjelent a ház ura fiával,

gy ru-
ny...
! Tu-
ség.
husos
melyen
Szép
nagy,
gy ár-
eré —
el pa-
lokát,
a volt.
ocsát-
hászát
ordult,
maga
közás
fel.
ellene
reám
tegye,
ntani.
sznek
felett
illeti,
reám
hisz
entek,
ották,
a szo-
egyes
dotta,
elihez
egész
csön,
eder-
i ép-
urván
eány,
ek az
ta ki
n el-
ír-
k, az
ával,

Arthurral, Az „öreg“, ahogyan mindenki nevezte, közepmagasságu férfi volt. Lovaglónadrágot és bokavédőt viselt, amelyekben lábai meglehetősen vastagoknak tűntek fel. A fiu gyöngénövésű, szűkmellű, nevetségesen sovány alaknak tetszett, szegletes, hegyes arcvonásokkal. Ő is lovaglónadrágot, gamásnit és lovaglócsizmáin hosszú sarkantyut viselt.

Amint atyja mellett állva ezzel beszélgetett, fénytelen, szőke hajával a bambaság benyomását keltette. Mihelyt azonban nyeregbe ugrott, mintha az egész alak átváltozott volna. Gyönyörű telivér pej kancán ült; de a ló — Eszthernek legalább úgy tűnt fel — kissé sovány volt. Az istállófiuk is mindannyian sovány lovakon ültek. Az öreg egy izmos szürkén lovagolt és megelégedetten nézegette a fiu gyönyörű paripáját és egy szép barna mént, mely fejét büszkén felszegve hordozta. A mént a legkisebb lovászyerek, egy pörsenéses arcú, vöröshaju kölyök ülte.

— Az Silver Braid, a barna ott, amelyet a „kis ördög“ lovagol; a pej, amit a vörös ül, Baylear, amely az epsomi nagy díjat nyerte. Ah, az volt csak a szép nap! Mindnyájan megfogadtuk. Huszszoros pénzt fizetett. Én tizenkét és fél shillinget nyertem rajta, Grover kisasszony harminczat. Ami Johnt illeti, az egész vagyont nyerhetett, de ez titoktartó, senki emberfiának nem szól. A szakácsnő nem fogadott, mert ő azt tartja, hogy szolgálknak valóságos átok, ha játszanak. A férje ugyanis a versenyeken ment tönkre. Azelőtt jószágigazgató volt.

Azután elmesélte Margit, amit erről a dolgról hallott. Az elhalt Latsch, mint jószágigazgató, teljes bizalmát birta gazdájának. Állandóan nagy pénzösszegek voltak kezére bizva, amelyekkel sohasem tartozott pontosan elszámolni. De a nagy veszteségek a versenyeken annyira meg-

apasztották az elhalt öreg ur vagyonát, hogy birtokait gondnokság alá helyezték. Az új rendszer alatt azután kitűnt, hogy Latsch elszámolásai nem becsületesek. Latsch miután a versenyeken szintén nagy összegeket vesztett, hogy adósságait megfizesse, a reá bízott idegen pénzt használta fel abban a reményben, hogy a hűtlenül eltulajdonított összeget rövid időn belül képes lesz pótolni. De gazdájának teljes anyagi romlása megakadályozta ennek a szándéknak a kivitelében is és Latsch bizonyára pórul jár, ha felesége idejekorán ki nem menti a hinárból azáltal, hogy éveken keresztül megtakarított pénzéből és az uraságtól évenként kapott jutalmak összegéből a hiányt nem fedezi. Nemsokára azután meghalt az öreg Latsch. A ház ura pedig néhány szerencsés fogadás révén újra vagyonhoz jutott. A dolog mindinkább feledésbe merült, míg végre már csak úgy emlegették, mint a Latsch-családnak egy régi legendáját. Csak Latsch asszonyra volt annyira kiirthatatlan hatással a megtörtént baleset. Irtózott ezekről a dolgoktól.

Barfields urat, aki Latsch fiát, Williamst magához akart venni, számtalanszor ridegen elutasította kérésével, csakhogy fiát teljesen mentve tudja ezektől a rossz befolyásoktól, amelyek szerinte egyedüli okai voltak férje halálának. Aminő fájdalommal látta, hogy fiát lovagolni tanítják, olyan örömmel tapasztalta, hogy a fiu testalkata kizárja, hogy Williamsból zsoké lehessen. Ekkor a fiut Brighthonba vitte egy üzletbe, de a természetes fiu inkább másnak akart menni és Latsch asszony nagy szomorúságára Barfield asszony éppen ebben az időben meg is tette a fiunak az ajánlatot, hogy legyen nála komornyik. — De hát miért veszik el tőlem a fiamat? — kiabált Latsch asszony midőn ezt meghallotta, mintha csak a fiu abban a pillanat-

ban — midőn az előtte oly gyűlöletes sárga gombu, kokárdás livreet felöltötte — megszűnt volna az ő gyermeke lenni.

— Ma reggel — mondotta Margit — úgy hiszem próbagalopp lesz. Nem tűnt fel Önnek, hogy a „vörös“ nyereg nélkül ült Silver Braiden!

— Mi az a próbagalopp? — kérdezte Eszther kíváncsian. — Ugyebár ezek a lovak nem kocsiba valók? Olyan soványak!

— Kocsiba valók? Maga kicsi liba! Valóban semmit sem ért ehhez? Nem látja, hogy ezek versenylovak?

Eszther lehorgasztotta fejét és mormolt valamit, amit azonban Margit nem értett meg.

— Az igazat megvallva, magam sem értettem sokat ezekből a dolgokból, amikor ide jöttem; de itt egyébről sem beszélnek az emberek, csak lovakról. És most jut eszembe, — ha megakar maradni, nehogy egy árva szót is szóljon valahol a mi lovainkról; ha kérdik, ne is válaszoljon. Jim Storyt is azért bocsátották el, mert „A vörös oroslán“ban kifecsegte, hogy „Valentine“ megsántult. Nem is sejtjük, hogyan jutott ez az öreg fülébe. Én azt hiszem Lipót árulta el, aki mindig leselkedik a szolgaszemélyzet után.

Most csak azt akarom elmondani, miképpen tanított ezekre a dolgokra Jim. Ő testestől lelkestől az enyém volt. Azt hiszem elárulhatom, hogy mindegyikünknek van itt valakije. Sára William után futkos, tudja, azután a magas ficzkó után, aki magát tegnap a konyhába vezette. Jim sohasem beszélt nekem másról, mint lovakról. Ha borus idő volt, minden este a faskamrában jöttünk össze, szép időben sétálgattunk. Ha szegény Jimet el nem bocsátják, biztosan feleségül vett volna. Látja, ez éppen a baj nálunk, szegény szolgáló leányoknál. A szegény Jimmet kidobták, mint egy kutyát! Igaz, hogy

nem lett volna szabad elfecsegnie, hogy a ló megsántult, de ezért mégsem kellett volna olyan csúfosan elkergetni a háztól.

Eszter elgondolkozott sivár helyzete bizonytalanságán: visszatartják-e még egy hétig vagy rögtön elküldik? És ha ott tartják még egy kis ideig, kifizetik-e majd a hétre eső bért, vagy üres kezekkel engedik utnak, amely esetben kénytelen lenne visszatérő utjában koldulással fenntartani magát? Mitévő is legyen, ha még aznap elbocsátják? Visszagyalogoljon Londonba? Lehetséges volna ez? Fogalma sem volt. minő távol lehet London, de az előző napi utazás rendkívül hosszúnak tűnt fel előtte; erdők, folyók, városok surrantak el mögötte. Nem, sohasem találná fel újra ezt a végtelen utat. De meg kosarát sem bírja a hátán odáig elcipelni. Mihez kezdjen? Ösmerőse nincs, akihez segélyért forduljon, pénze szintén nincs. Oh! miért is kellett erre a keserű sorsra jutnia neki, a szegény leánynak, aki senki ellen sem vétett? Még ha biztosítva volna is a visszautazás, mit tegyen azután? . . . Hazamenjen? . . . Kihez? . . . Anyjához, ahhoz a szomorú, öreg asszonyhoz, aki — bizonyos — könnyek között öleli majd keblére és szomorkodva kérdi: „Szegény báránycám te, hát most mihez fogunk? Édes apád nem fog itthon megtérni.“

Mióta Eszter a konyhába lépett, Latsch asszony még egy szót sem szólt hozzá; de Eszternek úgy tűnt fel, az asszony egész viselkedése elárulja, hogy csak az alkalmat keresi, hogy vele pörölni kezdjen. Kurtán azt parancsolta Eszternek, hogy siessen és az asztalt újból terítse meg. Az imént ugyanis az istálló körül alkalmazott személyzet reggelizett; most pedig a többi szolgáló személyzetnek kellett a reggelit felszolgálnia.

Az a sötétzöld ruhába öltözött hölgy, aki lilavörös orrát olyan magasan hordozta, Grover kisasszony volt, a komorna. A kisasszony abban a pillanatban éppen Tucker Sárával, egy magas, szikár, halvány- és pör-senéses arcú, rótvöröshajú leánynyal beszélt. A komornyik beteg volt és a reggelihez nem jött le. Eszternek a szobájába kellett a theát felvinni.

Azután tányérokat kellett mosogatnia, késeket fényesítenie és mikor ezzel elkészült, edényeket surolt, zöldséget tisztított és végre tűzifát hordott. Szorgalmasan dolgozott, mert félt Barfield asszonytól, akiről tudta, hogy tíz óra tájban a konyhába jön az ebédet megrendelni. A versenylovak éppen ebben a pillanatban tértek vissza. Margit odakiáltott a törpetermetű, kiszáradt emberkének, akinek sárga arcza gyakori emésztési zavarokra mutatott.

„Na, Randal ur, meg volt elégedve az öreggel?”

John nem adott érthető feleletet; valamit mormolt magában. De egész valója azt mutatta, hogy sport dolgokról nem szeret asszonyszemélyekkel társalogni; amidőn pedig a folyosón Sárth és Grover kisasszony elébesiettek és azzal a kérdéssel ostromolták, vajjon Silver Braid kiállta-e a próbát, bosszusan lerázta őket. Ha ő — ugymond — versenyistálló tulajdonos lenne, egyetlen nőt sem tartana szolgaszemélyzetében.

„Az ördög vigye ezt az örökös hápogást! Persze, hogy kiállotta a próbát! De mit is értenek ebből az asszonyok?” — Mialatt John ezeket mormolta, szobájához ért, a melynek ajtaja mögött csakhamar eltűnt.

— Utálatos kis ficzkó! — mondotta Sára — azt csak megmondhatta volna, melyik ló nyert. Olyan régen ismeri már az öreg, hogy egyetlen tekintettel meglátja, rendben van-e a ló?

— Tényleg, már beszélgetni sem

lehet senkivel esténként a park rácsozatán keresztül, — kiabált Margit — mert az a kiállhatatlan John másnap reggel már mindent tud. Peggy gyűlöli. Hiszen ti is tudjátok, hogy a semmirekellő minden este a fiatal Johnson után lopózik és meglesi, mikor ez hazalovagol.

— Kikérek magamnak itt a konyhában mindenféle fecsegést — kiáltott ebben a pillanatban Latsch asszony. — Persze, a leányt nem látjátok itt állani? A dolgát el sem végezheti miattatok!

Eszthernek, bár a kiszabott munkát már elvégezte, még lunchról kellett gondoskodni. Mari kisasszony ugyanis vendégeket várt a tennis-partihoz. Sült csirkét kellett felszolgálni, coteletet à la Soubise, spárgát, végül pedig csemegét. Eszther nem tudta, hogy mind ezek a dolgok hol állanak és így a várakozással sok idő telt el. Bár meg akarta keresni az ételeket, de a vén szakácsnő rárivallt:

— Ne nyuljon semmihez, én magam is meg tudom keresni!

A várakozásban majd elveszítette a türelmét, mert a tányérok egy csomóban feküdtek és ő nem tudta megkülönböztetni, melyek az uraságé és melyek a cselédségé. De belátta rögtön azt is, hogy heveskednie nem szabad; mert csak úgy biztosíthatja magának a helyet, a melyet elfoglal. Elhatározta tehát, hogy lehetőleg csendesen viselkedik és észrevétlen marad. Belátta, hogy ebben a házban meg kell tanulnia az alázatos meghajlást. Ilyen gondolatok között lépett be a szolgaszemélyzet étkező szobájába.

Az asztal körül tizen vagy tizenegyen ülhettek, de egymáshoz oly közel, hogy a kis társaság sokkal nagyobbnak tűnt fel előtte. Midőn Margit mellé leült, minden arcz feléje fordult. Eszter észrevette, hogy vagy öt-hat idegen arczot lát, közöttük négy gyűlöletes ábrázat — az

istálló fiuk, — a kiket valaha a versenytéren látott, de most nem ismert reájuk. Azonban vele, a komorna mellett, alacsony, mintegy negyven éves ember ült, vörös hajjal. A test már hizásnak indult, a halvány arczót rőt pofaszakál éktelenítette el még jobban. Randal, a ki az asztal felső részén ült le, kiosztotta a puddingot. A vöröshajut Swindlesnek szólitotta; de — mint Eszther később értesült — igazi neve Ward volt és Barfield első istállómestere. Megjegyezte azt is, hogy a „kis ördög“ nem is a valódi neve annak a ravasz gyerekek és Eszther csodálkozva nézte a kis gnomot, amidőn ez a fülébe susogta, hogy életét adná, ha egyszer-kétszer jóllakhatna a puddingos tálból, de csak hozzászagolnia szabad, nehogy elzsírosodjék. Mikor pedig látta, hogy a leány nem érti meg, hozzátette:

— Tudja kisasszony, csak hetvenöt fontot szabad nyomnom és a pudding olykor átkozottul nehézzé tenne.

Eszthernek megtetszett a gyerek

és saját jószántából a puddingot el akarta tenni az istállógyerek számára; de a rőt Swindles észrevette és megtiltotta. Ez az epizód az egész társaság figyelmét a kis lovászyerekre terelte és Eszther még inkább elcsodálkozott azon a valósággal tisztelnek nevezhető bánásmódon, amiben a nevetséges kis figura — idősebb társaival — részesült. Az asztal másik felén, Swindles baloldalán egy hosszú orru, álmos szemű istállógyerek ült, görbe vállakkal, aki — úgy látszott — a társaság házi bolondja; különösen Swindles ingerelte fáradhatlanul. Most éppen azt mesélte, hogy a szegény Jimnek milyen bosszúsága volt az „öreg“-gel.

— De hát tulajdonképpen miért szólitják mindig Lipót urnak, mikor Randalnak hívják? — kockáztatta meg Eszther a kérdést a „kis ördöghöz“.

— Rotschild Lipót után hívjuk így — felelt ez. — Randal majdnem olyan gazdag, mint amaz. Az epsomi nagy díjban egész halom pénzt nyert; kár, hogy ön nem volt itt, szintén fogadhatott volna. (Folytatjuk.)

Istenek embert hogyha gyűlölnék
Csordulatig töltik poharát:
Pénn, paripák, lángszemű hölgyek,
Minden övé, a mit szeme lát.

Istenek embert jaj, ha szeretnek,
Zsugori marokkal messze lökik el,
Jár számkivetetten, eretnek,
Szívében a gondok réme kikel.

Komjáthy Jenő.

▽▽▽

A vázlat nem rossz rajz, a vázlat
lényege az egész benyomásnak.

Nadler Róbert.

▽▽▽

A kép főszemélye a fény.

Manet.

Aki nem tud firkálni, az rajzolni sem tud.

Székely Bertalan.

△▽△

Szomorúan ment az utcán egy peruginai polgár.

— Min búsulsz koma? — szólitja meg ösmerőse.

— Hogyne búsulnék, mikor olyan sok az adósságom.

— Szamár, — törjék ezen a fejüket a hitelezőid, — felelte az ösmerőse.

Poggio, Facezie, 1403.

△▽△

Az arisztokrata művészi alkotásnak nincsenek ősei.

Donáth Gyula.

△▽△

A tájkép a tonusok kérdése.

Courbet.

BUDAPEST MŰVÉSZI SZÉPSÉGEI.

Kora ifjuságomat külföldön töltöttem.

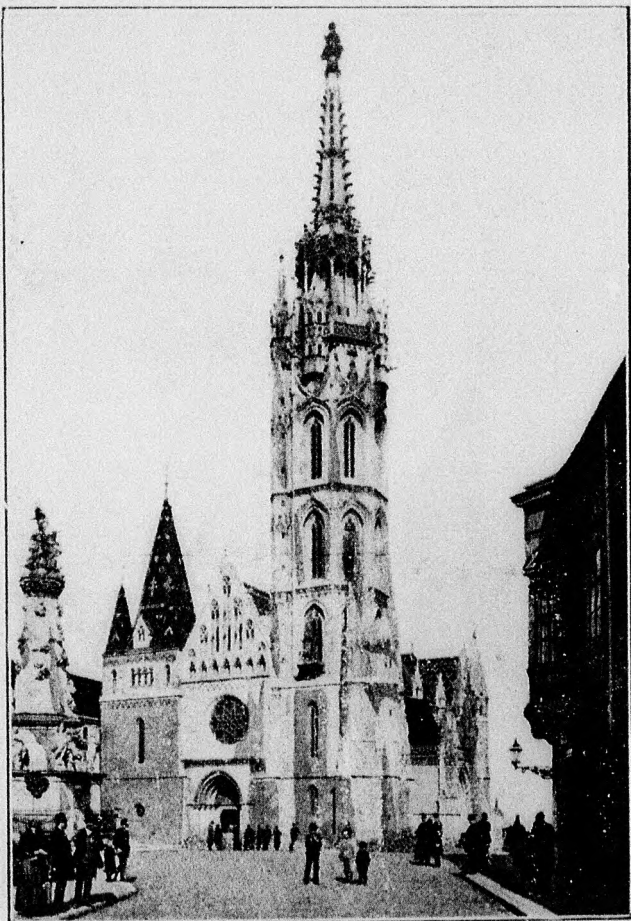
A városi ember könnyen rámondja, hogy mindenek felett a síkságot szereti, ha nem is igen ismeri. De azért elhihetjük neki, hogy őszintén mondja, annyira bevésődött a magyar ember lelkébe a rónaság szépségébe vetett hit, annyira egybekapcsolódott hazafias érzésével, talán jórészt Petőfi nyomán.

De hogy mit foglal magában a végtelen síkság arra nézve, aki ott nőtt fel, azt megérteni alig lehet. Végy fel egy marok fekete földet és szívod be az illatát.

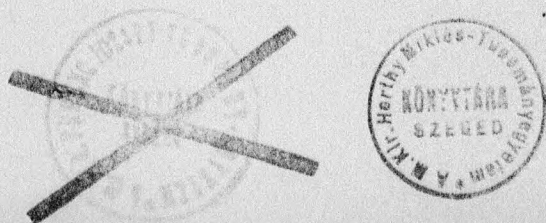
Ha mohón szívod be, követhetsz, de ha haszontalan röggént eldobod, nem fogsz megérteni.

Mi, az alföld gyermekei nem adunk magunknak számot a természet szépségéről, de azért élvezzük öntudatlan odaadással; megbűvöl, mint a hogy a mondában Orpheus zenéje megbűvölte az oktalan állatokat. Naplementekor, munka után, a midőn minden csendes, csak egy-egy kolomp hangzik, aztán az is elnémul, midőn az arany kalászkok sötét árnyalatot kapnak, sejtelmesen egybefolynak a távoli facsoport feketélő fái és végleg letűnik a nap a látóhatárról — le-

nézünk a messzeségbe, szemünkkel követjük és érzésünkben búcsut mondunk a távozó napnak, visszafojtott lélekzettel, szinte szent áhítatba elmerülve — míg a harangkongás fel nem ébreszt, a friss esti szellő meg nem csap: akkor haza indulunk; a táj végtelennek látszik a félhomály burkában s a friss levegőtől erőt nyerve, oly szabadnak érezzük magunkat, hogy a szárnyával fejünk felett elsüvítő madarat se irigyeljük, hisz szabadnak érezzük magunkat, mint a légi madár. És a reggel üdítő levegője, az ég kékje, a nap tüze, a tél ereje, a tavasz varázsa, nyáron az élet nyüzsgése és éles ellentétekben gazdag színezése, az ősz letompított tarkasága örökké ismétlődve és örök változatos-sággal mint ezer és ezer kép

A Mátyás templom.

vonulnak el előttünk és ez a szépség hozzátartozik életünkhöz, benne élünk, átengedjük magunkat hatásának. Nem tudjuk, de tény, hogy a magunk kis világában műértők vagyunk a legjobb értelemben.

Engedünk a kép hangulatának, lebilincseljük magunkat általa, a pillanatnyi hatás vezérli gondolatainkat, irányítja és gazdagítja képzeletünket — ugyan van-e művész, aki műve elé fogékonyabb nézőt kívánna?

De valójában még egyébként műveletlen szemünk csak a rónaság szépségét érti meg.

Igy történt, hogy a midőn a fővárosba kerültem, csak azt láttam benne, ami visszataszító. Aki megszokta, talán nem is tudja, hogy mit zár magába a modern város fogalma. A házak, mint rossz fényképeken eldőlni látszottak, hogy összemorzsolják a bennük és alattuk nyüzsgő tömeget. Aztán mindegyik egy-egy tömlőcz. Mit ér az, hogy szabadon mehet a lakó egyikből a másikba? Mintha egyik fogságból a másikba kerülne! A másiknak sincs levegője, a másikhoz is ritkán téved a napsugár, a másikban is idegen lakik alatta, fölötte, mellette és ha ő maga fűtött tágas szobákba került is, a pinczelyukban, a padlás gerendák alatt éhező, fázós gyermekek kunczognak, de még a fényesen megvilágított termekben is sápadtak az arczok, idegesek a mozdulatok, fáradtak a szemek. Az utcán degenerált, vézna emberek járnak-kelnek, szemrehányó pillantást vetve meleg téli bundánkra. Aztán a gyermekaggok, a kényszer-

zubzonyként czifra köntösbe öltöztetett sápadt gyermekek, gazdagság és szegénység szívfacsaró ellentétben, úton-útfélen. És mint örökké nyomasztó érzés a szabadság hiánya.

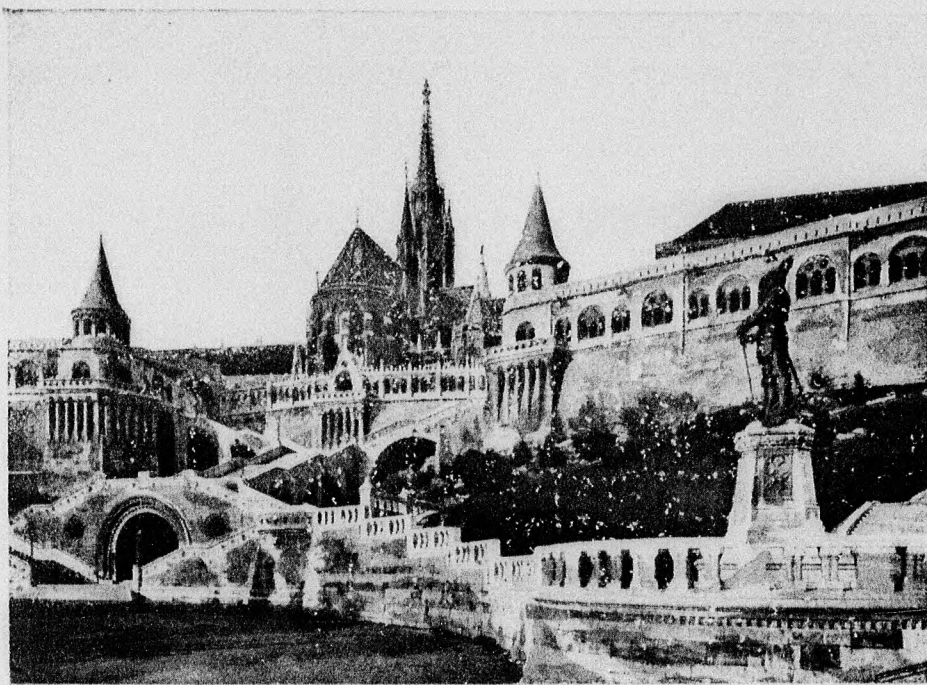
Ez az impressió elvakított és csak lassacskán jutottam rá, hogy milyen sajátosan szép, milyen gazdag *művészi benyomásokban* ez a mi fővárosunk.

I. A Halászbástyán és a Mátyás-templomban.

A Duna rakodópartján kőlépesők vezetnek le a folyó vizéig. Egy este leültem a lépcső alsó fokára. Különösen nyugodt éj volt, az ég, mint egy sötét kupola megszakíthatlan egyöntetűséggel zárta el fölöttem a látóhatárt, sötéten, hogy nappali derűs színét még csak sejteni sem lehetett. A víz mintha megállt volna folyásában. Egy teherhajó vesztegelt a part mellett, kis házikójából, mely fehérkék csíkos volt, vörös fény szűrődött keresztül. Valaki árnyék gyanánt végigment a fedélzeten, aztán ott is néma csend honolt, mintha az örök béke, örök nyugalom világát élnők. De mégis a tulsó parton visszatükröződő fények alig látható reszketéssel figyelmeztettek arra, hogy mozgás is van, hogy az örök nyugalom, a nagy béke e benyomása nem a valóság. Itt nappal nyüzsg a munkásnép, a hajókról ki-be herdják a terhet, a hajókémények kűrölnek, kocsik dühörögnek, csupa hajsza, zaj és szín. Átvillan az agyon a kép, hogy annál erősebbé tegye kontrasztjával az éj nagy csendjének

hatását. Szótlanul elmerülve a nagy **varázsmester**, az éj világába, néztem a sötét háttérről is éles körvonallal leváló Buda mesés silhouettejét. Egybefolyik az egész kép, egy nagy **massza** a Gellérthegy a citadellával, a királyi palota robusztusan domináló körvonalaival, az egész túloldal mintegy egy kéztől tökéletes, művészi szaggatott konturral odarajzolva. De mintha a művész mégis

Szép, világos vasárnap délelőtt mentem el; már messziről csodálat és öröm fogott el a templomhoz vezető halászbástya láttán. A természettől megszoktuk, hogy a legváltozatosabb képeket egybehangolja, de elbámulunk ezen az emberalkotta művön, mely egységes, mint a természet képei, noha közelebbről megnézve szertelen sokféleség, melyből összetevődött. Széles kölépcső vezet

A Halászbástya.

egy pontba akarta volna összpontosítani a figyelmet, mintha több szeretettel, több lélekkel alkotta volna, vagy mintha munkája közben elragadta volna a hev és feledve az egészet, a lelkesülés pillanatában alkotta volna meg a Mátyás templom körvonalaival.

Hosszan elnéztem a képet, a mindig jobban elboruló eget, a mindig jobban egybeolvadó Budával és hirtelen élénk vágyat éreztem: elmenni oda!

fel; a kökorklát minden egyes diszitényének más és más a mintája; az oszlopcsarnokok oszlopainak más és más a törzse, a talpzata, a feje. A fedett csarnokok kúpalakú tornyokhoz vezetnek, közbe merész arányú tornyocskák kötik le figyelmünket és a román stílus változatos ornamentikája, az elrendezés könnyedsége, a mesteri kiszögellések pihenésre hívogató köpadjai. Érdekesebb és érdekesebb formák, melyeket mind

fel tudott használni Schulek Frigyes, az építőművész.

Delelőre sietett a nap és amint fénynyel öntötte el a várost, mintha csak öröme telt volna szépségében, csillogó gyémántokkal látszott telehinteni a folyam vizét, ezüstös fénynyel még a szürke házfalakat is ünnepi köntösbe burkolta; még az öreg czitadella nyílásain is meleg kék ég nézett keresztül, mintha fényárba merült volna a város és ujjongana, hogy ünnep van és a halászbástya teremtve van arra, hogy megértsük ezt a szót. Csak *Tóth István Hunyady szobra* nem látszik megérteni, áll mereven, egykedvűn. Annál inkább disze a bástyának Szt. György szobra. Reliefszerűen elképzelve, jobb elhelyezése nem is lehetne, itt teljesen érvényesül. Beczézük a Kolozsváry testvérek e művét és egyben siratjuk, hogy művészetünk, mely a XIV században ilyet tudott létrehozni, nem fejlődhetett tovább a török pusztítása folytán. Igaz, hogy különben nagyra fejlődött volna? Nehéz eldönteni; de tény, hogy a prágai Hradsinon levő Szt György e mása mesterekre vall.

Hazafelé menőben voltak a hivek, mire a templomba értem. A homlokzat valóságos meglepetés. Különös bátorság az, melylyel az építőművész a román falra a bejárat fölötti háromszöget csipkeszerű finomságával és a könnyed, tagozott tornyot rámerete építeni. Látta Mátyás király genialis építésze lelki szemeivel, hogy ez ily szép lesz? Vagy csak a torony szépségére gondolt és megvetette az alapot? Tény, hogy úgy odaillesik, hogy el

se tudjuk képzelni, hogy hajdan csak oly alacsony, egyszerű tornyocska állt helyén, mint a szemben levő Béla torony, mely egyike ama kevés maradványnak, mely épen maradt a régi időkből, — ez III. Béla korából.

De menjünk be a templomba, — ismerjük meg előbb belül, hogy aztán megértsük külsejét.

Valóságos szemfényvesztés ment velem végbe. A magasan boltozott templom homályban volt. A színes üvegeken beható fény megaranyozta az oltárt körülvevő ablakokra festett szentek glóriáját és úgy látszott, mintha csak ezek világítottak volna. És mintha tudta volna a napsugár, hogy templom belsejébe hatol a gót és részben román ablakokon keresztül, pazar ragyogással vette körül a főoltárt. Amit színes ablak hatásban elérhet, elérik e templom ablakai. A fény az ő szolgálatukban áll. — Csakhogy derengeni hagyják a nagy térben elvesző kis ember számára, kinek lelkét a beszűrődő fény ebben a formájában különös hangulattal tölti el: im mesélni kezdenek a kövek.

Vajjon igazán Szt István építette első alapját? A hagyomány azt tartja és nekünk jól esik elhinnünk. Talán már Gellértet ide temették? Volna rá némi bizonyíték. De az biztos, hogy a tatárjárás előtt állott, hogy, mint a krónikás mondja, tért ide be IV. Béla bőjti imát mondani a tatár jövetele nének hírére. Csak az imént magunk is vad hordaként zuditottuk nyilainkat szomszédainkra, még alig-alig lettünk részeseivé nyugat kulturális tényezőinek és ime jön a vész, ránk nézve kétszeresen veszedelmes. Meg-

Betlen: Hajléktalanok. A tavaszi tárlatból.

tudunk-e víni evvel a néppel, mely mint mi, keletről jöve, ismeri harci módunkat és avval a fanatikus hittel jön, hogy a világ uralma az ő osztályrésze. A fürgetegként romboló áradat a templomot is utjában éri: a falak gyöngék a tatárral szemben; de már erős a hit, már erős az állam és újra, szebben felépülnek a falak is. Disz, fény, pompa, dicsőség hangoznak benne az Anjouk alatt. — Jagello, a hatalmas lengyel király, a fényes velencei doge, osztrák hercegek, a pápai követ, János görög császár királyi fényben egyesülnek Boldog asszony templomában. Itt teszi le Hunyady dicsőséges zászlóit, itt buzdítja Kapisztrán a népet és még egy fényes jelenség a török vész előtt: itt vezeti oltárhoz Mátyás Beatrixot a nép örömujjongása közt. Sárga selyem palástja van a király-

nőnek, aranynyal átszőtt kék selyem ruhája, drágakövel, gyönggyel; hat herceg tartja az arany takaróju menyegyzetet, színes, tarka a kíséret, elől a velenceiek keleti pompával; soha fényesebb nem volt a templom belseje. A történelem aztán mintegy szeszélylyel egyszerre pusztá falak, romba dőlt szobrok, oltárok elé vezet. A Korán szavai lesznek a kopár falak egyedüli diszeivé; a Mátyás templom a törökök főmecssetévé lesz. Minden tönkre megy körülötte — csak ő áll — talán, hogy továbbra is szemmel tartsa a haza sorsát? Mátyás palotája is összeomlott és templomából viszi ki lelkes körmenet az újra építendő palota alapkövét Mária Terézia alatt.

Egy rövid lélegzet és amint hajdan csellel a török, most egyszerre kardcsapás nélkül vonul be Jellásich.

A jelenben volnánk? Hisz félszázada sincs, hogy ismét ujjongott a nép temploma körül, amidőn oltárhoz vezette királyunk a legszebb királynőt.

Mi varázsolta elém a multat? A polichromia pogány tarkasága, a józan négyszögü alap merészen hordozott boltozatával, a sokszínű ablakokon beható fény középkori miszticizmus?

A templom teljesen átjavított — ez sajnos elmaradhatatlan volt és ha nem is lehetett a régít megtartani — pedig annak különös a varázsa — megtartotta Schulek Frigyes, amit birt, behatolt az épület szellemébe és régen se lehetett más összhátása, odairányítva pillantásunkat a főoltárra, melyet a merészen meg nem tá-

masztott kupola kiálló bordáival és a ráeső fény, czéljának megfelelően kiemel. A körülötte és a jobb oldalon levő ablakfestmények alakjai és a kaleidoskopszerű ablakrózsák színharmoniaja gyönyörű. A kápolnában az alak nélküli ablaküvegek itt zöld, ott sárga alapszínükkel más és más különös hangulatot keltenek.

Míg az ablakok teljesen lekötnek, alig jut eszünkbe közelebbről meg nézni a freskódíszet. Látjuk, nagy korrajzi studium eredményei, tartalmuk megfelelő, színeik összhangban vannak a falfestéssel és mint Lotz és Székely festményei jól megrajzoltak, és hatásuk mégis közömbös. Hiába, az archaizáló festészet a művészi igazság, az egyéniség, a lélek rovására megy, nem hiába üti fel fejét napjainkban a modern templomfestészet problémája. A részletek keresése különben se hálás feladat a Mátyás templomban. Bántó részletnek találok pl. a III. Béla csontjait tartalmazó kösiremléket; az aranyozott alakok a falon esetlenek, a vártornyokból összeszerkesztett emlék tagozottsága mellett is nehézkes, az egész mesterkélt. — Annál igazabb a Béla torony alatti keresztelő kút. Vaskos formái, erősen ívelt hajlásai, a terhet könnyen viselő oroszánok a román stílus erejét kihasználó, az anyag minőségével számoló, eredeti művészkezre vallanak. Helyét teljesen kitölti, sőt elveszi azt a hiányérzetet, melyet esetleg az előcsarnok asszimetriája okozhatna, ugyanis csupán ezen az oldalon hosszabbodik meg az oldalhajó. E meghosszabbodás különben román-gót építészetünk jellemző vo-

nása. Különös vegyülete e két stílnak az egész lassan épült templom. — Tiszta gót stílust csak a kis Szt.-István kápolna mutat. Kis, homályos, de sokszínű előcsarnokban időzve, míg a rendesen elzárt kápolnácska ajtaját fölnyitják, azt képzeljük, hogy sötét kis ájtatosságra szánt kápolnába fogunk lépni; ez az előcsarnok impressiója. A midőn belépünk, annál mohóbban keressük a beözönlő fény forrását. Ujjongó halleluját vélünk hallani. Es ezt a fényességet, melyet az építész szerkezettel, az ablakot és falat díszítő művész színharmoniaával hozott ki, a belső berendezés bombasztikus külső arany mázzal igyekezett kiegészíteni. Valamint a belső szerkezet, tökéletes a kis kápolna külseje. Ez a kis hozzáillesztett, de önmagában külön egységet képező kápolna kicsisége mellett is megértetheti velünk a gót stílus szépségének titkát, az épület külsejét illetőleg. Az ékítést, ha ugyan lehet úgy nevezni, nem utólagos hozzáillesztéssel alkalmazza, hanem a szükségrészek szerves egészébe olvasztja be a mondhatnám raffinált gót stílus. A szemnek jól eső, hogy mily könnyedséggel viselheti az alapfal terhét, mely tulajdonképpen elveszti teher jellegét az áttört könnyebbé és könnyebbé váló részek által. Ez finom, csipkeszerű, bonyolult — a déli fal, melynek a leg-
hanem Anjou-korabeli építészek adták meg jellegét nagy felületeivel, egyszerű támaszaival, mint a belső szerkezet kifejezője érdemel figyelmet. Ha valamely művészetben, úgy az építészetben gyümölcsöző a becsületes munka. Művészileg becsüle-

Pásztor: Bucsú.

A tavaszi tárlatból.

tes, a mennyiben a külső megfelel a belsőnek; az oszlop valóban terhet visel, a pillér valóban támaszt, az ablak fényt bocsát be, a fa fát akar mutatni, nem aranyat — ennek az elvnek következetes keresztülvitele adja a nagy stílust, s a Mátyás templom déli oldalának és szentélyének nagy stílusa van.

Gyönyörködve körüljártam a templomot és nem tudtam betelni vele. Fönn töltöttem a delet; betértem egy csendes kocsmába, majd elgondolkozva a látottakon sétálgattam a csendes, tiszta utcákon. És visszatértemkor hogy-hogy nem, bevonzott újra a szép templom. Dél előtt elkerülte figyelmemet a Mátyás torony alatti Loretto kápolna. Alighanem az Anjouk építették és van benne valami ola-

szos jelleg. A falakon galambok, az ablakon rózsák, szép régies oltár, finom ellentéte a Szt-Imre kápolna XVIII. századbeli oltárának, mely a jezsuita művészet, a jezsuita hamis vallásosság, a barokkság hamis művészetének példája. Ebben a kis kápolnában mindig imádkozik egy-egy áhitatos lélek. Magam csendesen merültem el az itt meghúzódó kis Cranach-kép nézésébe. Aztán idegenek jöttek és hivatászerűen darálta le az ör, hogy ezek itt Erzsébet királynő kézimunkái, ez egy Cranach kép, ez egy Mária-szobor II. Ulászló idejéből, melyet a magyarok befalaztak a törökök elől; Buda felszabadulásakor egy felrobbanó puskapor raktár ledöntötte

a falat és ott maradt a szobor, épen, mint egy csoda. — A csendesen imádkozó felriadt imájából és én is sietve elhagytam a templomot.

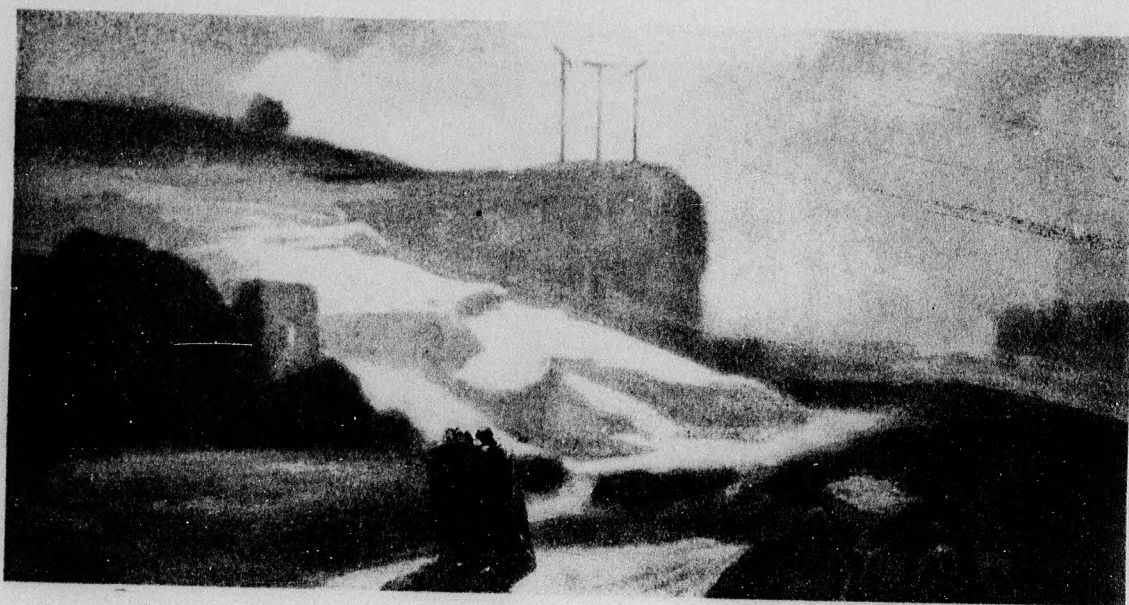
Mire újra a bástyára értem, mögém került a nap. Kékes-barna-lilás tónusokban egyszerű színnel rajzolódott le a Gellért, a vár, a hidak ívei, a bazilika hatalmas kupolája és a túloldal dísze, az országház. És a Dunasor sötét gesztenyefái alatt mintha lassabban, méltóságosabban höm pölygött volna a Duna medrében.

Nemes Márta.

Az igazi író arról lehet felismerni, hogyha csak egy lapját olvassuk, talánunk benne legalább egy olyan mondatot vagy fordulatot, melyet csak ő írhatott.

Brandes György.

Kacziány: Golgotha.

A tavaszi tárlatból.

MÁRTON LOVAG.

I. fejezet. — Amelyben Elemér és Boldizsár, a két reményteljes lovag szörnyű mérkőzésre készül.

Márton, a Zajgó vár ura fölöttétekintélyes rablólovag volt Felső-Magyarországon. Volt neki hét vára, haminczhárom falva és töméntelen jobbágya. — Márton lovag ama kor közgazdasági szelleméhez hivenem östermeléssel, hanem kereskedelemmel foglalkozott. Tudniillik a földjein átutazó kereskedőket fosztogatta ki hadiszolgálatra berendelt zsellérjeivel. A hazai kereskedelem terén kifejtett eme sikerdus működése elismerést és tekintélyt szerzett neki az egész országban, úgy, hogy a többi rablólovagok szívesen küldték hozzá fiaikat néhány évi tanfolyamra, mondván :

— Eredj fiam Márton lovag várába, láss, tapasztalj és tanulj ottan.

Abban az időben, amikor történetünk kezdődött, két ilyen ifju, de föltétlenül előkelő származásu és nagyreményü lovag tartózkodott Zajgóvárban : Elemér és Boldizsár. Elemér szőke volt, Boldizsár barna ; Elemér ábrándos, méla kedélyü, Boldizsár szilaj, szenvedélyes. De hadi erényekben mindketten egyáltalán jelesek voltak.

Márton lovagnak egyetlen gyermeke volt csak : Katalin leányzó, aki olyan szép volt, hogy apja haminczhárom falvában és hét várában se talált volna szebbet senki, akinek egy csöpp esze van.

Egy vasárnapon, amikor a várnép munkaszünetet tartott (az akkori munkaszüneti törvény szerint vasárnap csak az élelmiszerek és dohányzási

czikkek rablása volt megengedve), a gazdag lakoma után, vidám poharazás, illetőleg kupázás közben Boldizsár lovag átszólította a szomszédos terembe Márton lovagot. Az ifjunak már piroslott a füle a bortól és ezért megindulással mondta:

— Uram, ne vedd tőlem zokon, ha bevallom, hogy én Katalin kisasszonyt szivem legtisztább érzeménnyével szeretem. Esküszöm neked, hogy szerelmem a lehető legeszményibb és az anyagiasságnak egyetlen makulája sem szennyezi be azt. Óh uram, felelj, hogy remélhetek-e, vagy nem.

Márton lovag megvakarta a feje bubját és kelletlenül válaszolta:

— Ezer kopja, milliom nyilvesző! . . . Mondhatom, hogy kellemetlen a dolog. Tudniillik épp egy órával ezelőtt hívott félre Elemér és ő is szórul-szóra ugyanilyen vallomást tett.

Boldizsár vad dühvel sziszegte:

— Az a holdsugár-szopogató, sápkóros leveli béka? Az a . . . Márton lovag szigoruan szakította félbe:

— Elég, Boldizsár! Ne feledd, hogy a lovagiasság törvényei szerint az embernek csak jelenlétében illik kellemetlenségeket mondani!

— Óh bocsáss meg uram, hogy egy pillanatra elragadott hevem és megfeledkeztem magamról. De ő mindig oly alamuszi módon sütötte le a szemét, hogy igazán nem néztem volna ki ezt belőle! . . . Hát tudod mit? Válaszszon maga Katalin kettőnk között. Akihez az ő szive hajlik, azé a győzelem!

— Márton lovag méltósággal felelte:

— Bocsánat, de az én leányom

az erkölcsös hajadonok mintaképe! Ő szerelemből semmit se csinál!

. . . E közben Elemér lovag észrevette a várur és Boldizsár eltűnését és szive megtelt kinzó gyanuval. Átment hát a másik terembe és — csodás véletlen! — ugyanekkor Katalin is megjelent a tulsó ajtóban.

A két ifju odatérdelt a gyönyörű hajadon elé, egyik jobbról, a másik balról és esengtek szerelemért. — Ugyanekkor pedig árlejtést rögtönöztek egymás között, hogy ki szereti jobban Katalint. Elemér mondá:

— Oh menyei leányzó! Én miattad fogadalmat teszek, hogy három évig nem ejtek ki magánhangzót és csak mássalhangzókkal fogok beszélni, mint Szana Tamás.

Boldizsár fitymálva vágta vissza:

— Ez semmi! Én fogadalmat teszek, hogy öt évig vas-álarczot fogok viselni és soha le nem vetem egy pillanatra sem!

— Ez is valami? Én megfogadom, hogy tiz évig nem fogok használni zsebkendőt!

Boldizsár diadalmasan tromfolt rá:

— Gyerekség! Én már a múltban sem használtam husz esztendő óta, — Katalin miatt.

A várúr végét vetette a hosszúra nyuló versengésnek:

— Lovagok, lovagok, ezen az uton sohasem fogunk eredményhez jutni. Elvégre a lovagiasság szabályainak e kényes esetre is megvan az eljárási módozata . . . Katalin lányom, eredj ki a konyhába és nézd meg, hogy készül-e már a parfait.

Mikor a férfiak egyedül maradtak, Boldizsár komoran mondá:

A versenyző dalnok.

Márk Lajos rajza.

— Hát legyen! Döntsön kettőnk között a kard! Az egyik halva marad a porondon, a másik pedig megkapja Katalint.

Elemér egy kissé elsápadt, de azért ő is kifogástalan bátorsággal mondá:

— Hát jó. Döntsön a kard!

Márton lovag helyeslően bólintott a fejével, de aztán megfontoltan mondá:

— Elvben helyeslem az elintézési módot, de indítványozom, hogy hívjunk össze egy fegyverbizottságot a párviadal módozatainak megállapítása végett...

Terringette, ha már az egyiknek meg kell halni, nem szeretném, ha az a vád terhelné a lelkiismeretemet, hogy nem tartottam be a formákat.

Az ebédlő-asztal vendégeiből hamarosan megalakították a fegyverbizottságot, amely nyomban összeült tanácskozásra.

Ezalatt a két ellenfél szabály szerint távol tartózkodott egymástól. Boldizsár három pint bor társaságában visszavonult a szobájába. Elemér lovag pedig gitárjával Katalin ablaka alá ment és fölénekelte hozzá a „János vitéz“ ös-motívumait...

II. fejezet. — Amelyben két hősünknek hadierélyek csillogtatására nyílik alkalma.

A fegyver-biroság, rövid három órai tanácskozás után meghozta határozatát, amelyet Márton lovag hirdetett ki a két ellenfél között. A nagy czinteremben gyültek össze az urak, míg Katalin az ajtó mögött a kulcslyuk előtt foglalt helyet. Márton lovag föllépett a baldachinos emelvényre és a következő beszédet intézte a két ifju lovaghoz:

— Fiaim! ifju lovagok! A fegyver-biroság méltányolta a komoly okot, amely benneteket páros viadalra, végső leszámolásra készítet. — Ám azt egyrészt fájdalmasnak, másrészt fölöslegesnek tartotta, hogy két deli, nagyra termett levante gyilkolja egymást. A fegyver-biroság ennél sokkal szebb, sokkal dicsőbb diadalt jelölt ki számotokra. Ugyanis előőrseim most jelezték, hogy az ellenség erre fog elvonulni a Vág-völgyén Csehországból. Ez az ellenség Salamon, a budai izraelita, aki nagy

mennyiségű selyem és brokát-készletet szállít Budára és aki a multak tapasztalatain okulva, elég vakmerő volt társzekereit zsoldos katonákkal megerősíteni. Az ellenség tehát itt van, fiaim, a harcnak dicső hajnala mosolyog reánk és itt az alkalom, hogy vitás kérdések a legnemesebb versengésben döntődjenek el. Föl fiaim, a csatára! És aki bátrabb lesz, aki a harc halhatatlan erélyeiben ragyogóbb, — azé lesz Katalin leányom, Isten engem úgy segítjen!

Leirhatatlan hatást keltett e szónoklat. A daliák szemében vitézi láng gyuladt ki és a két ifju arcza nemes becsvágytól égett.

— Első leszek! — mondta Boldizsár lovag.

— Reszkess Salamon, vén izraelita! — mondta Elemér lovag.

A csata Márton lovag hadai és a Salamon társzekerei között meg is történt másnap délután. E csatáról a

történelem sajátságos módon nem emlékezett meg, de a Zajghó-család történetének legragyogóbb lapjain van följegyezve emléke

Az ütközet Márton lovag fényes diadalával végződött, Salamon, a vén izraelita mindjárt az első összeütkezésnél elesett és a vezér eleste demoralizálta a zsoldosokat, akik csakhamar rendetlen futásban kerestek menedéket.

Elemér úgy harczolt, mint egy oroszlán, Boldizsár pedig mint egy király-tigris. Rettenthetlen hősként haladtak a hadak élén, lelkesítően kiáltva:

— A királyért és a hazáért!

Aztán zsákmányul ejtették az összes selymeket, brokátokat, csipkéket, sőt a rettenthetlen Boldizsár a Salamon csizmája talpában egy értékes chekk-könyvet is megtalált...

Társzekerekkel, foglyokkal meggyarapodva tértek vissza a várba Márton hadai. A vár udvarán kinzó izgalommal várakozott már Katalin, kezében egy babékoszorúval, amelynek szalagjára sajátkezüleg himeztette be a komornájával a következő felírást:

— „A nemesszívü győzőnek!”

Ezt a két ifju kérő közül az egyik fogja kapni a leány kezével együtt. Jaj, de melyik? Boldizsár-e, vagy Elemér-e? Mert mi, akik a szivekbe látunk, elárulhatjuk, hogy bárha Katalin szeplőtlen erényü, sőt tudatlanságu hajadon volt, bensejében azért már volt némi véleménye arról, hogy ki volna jobb a kettő közül: Boldizsár-e, vagy Elemér.

Az izgalomtól halványan várt te-

hát, míg atyja az udvaron maga köré gyűjtve hadait, a zsüri döntését hirdette ki a lovag előtt:

— Fiaim, ifju lovagok! Isten dicsőségre vezérelte fegyverünket és bőségesen megjutalmazta lelkes vitézségünket. Ti, fiaim, kiténtetek a hősiességgel, amelyet a szent ügyért, mindnyájunk közös ügyéért tanusítottatok. Elemér, te a mai naptól kezdve a „Salamon-verő“ melléknevet kapod, te pedig Boldizsár a „Selyem-ellevő“ czimet... Ám ha különbséget akarunk tenni vitézségekben és halhatatlan érdemeitekben, — nem tudnók azt megtenni. Te is hős voltál, Boldizsár és te nem kevésbé, Elemér. A zsüri csak azt határozhatta, hogy nincs több két ily nemes lovag a föld kerekén; egyébként a versenyt holtversenynek nyilvánította.

Ezek után most már a fegyverbiróság is kénytelen volt elfogadni Boldizsár előterjesztését, hogy döntson a kard. Meg is jelölték a párvialdal helyét és idejét. A viadal a várudvaron fog lefolyni holnapután délután és a fényes ünnepélyre a környék összes urai meghivatnak. Feltételek: hosszú, egyenes kard, végkimerülésig, szúrás kötelező; az ellenfelek mezitlenül lesznek. Katalin külön páholyból fogja szemlélni a viadalt.

Amikor ezt a határozatot kihirdették, Katalin fölsikoltott és ájultan alélt össze. Ám amikor föleszmélt, Boldizsár forrón sugta a fülébe:

— Győzni fogok!

És Elemér szintén szerelmesen rebegte:

— Győzni fogok!

III. fejezet. — A páros viadal váratlan fordulatot vesz.

A hold ezüstös fényvel hintette be Zajgó vár csúcsait és rejtelmes árnyakkal népesítette be a folyosókat, erkélyeket, fülkéket.

Egy ilyen rejtelmes árnyék végig suhant a kőoszlopos folyosón és be-surrant Katalin hálószobájának ajtaján. E rejtelmes árnyék Elemér volt.

Katalin már várta őt s ennek folytán meglepett sikoltással kapta össze fehér pongyolája fehér redőit. Aztán a két szerelmes egymás keblére omolt. Némi idő elteltével sirva szólott Katalin:

— Óh Elemér, éltem egyetlen virága, merészen szárnyaló sas lelke-menek egén, — hát holnap elveszítselek örökre! — Elemér elsápadt, de aztán szent ihlettel válaszolta:

— Győzni fogok!

— De Boldizsár jobban kezeli a kardot, mint te és erősebb is nálad!

Elemér ég felé emelte szemét és áhítattal rebegte:

— Isten segíteni fog!

Katalin szomoruan válaszolta:

— De Isten a párviadalokban mindig azt segíti, aki jobban tud élni ... Óh Elemér, borongó szivemnek de-rengő hajnalhasadása, — nem engedem, hogy gyászos éjszakává változ-tassanak! Elemér is mélyen megillető-dött és megrendülve hajította le fejét. De aztán büszkén mondta:

— De kiállok mégis ... érted! Érted? Érted!

Katalin újból Elemér keblére bo-rult és némi idő elteltéveforrón sugta:

— Van egy mód, hogy egymáséi legyünk! Hogy boldogak legyünk!

— Hah! És mi az?

— Szökjünk meg. Egy zsákban ösz-szeszedtem előre aranyat a kincstárból és ...

Elemér méltatlankodva tiltakozott:

— Nem, nem! Gyáván megfuta-modjam? Soha! ... És mennyi az az arany?

— Tízezer darab.

Elemér forró homlokához szoritotta kezét és gyöngült hangon sóhajtott:

— És mit fog szólni Boldizsár? Mit fog szólni a társadalom? Meg-fognak vetni!

— Nem Elemér, ha majd észre-veszik, hogy tízezer arany is eltávo-zott velünk, a társadalom nem fog megvetni bennünket!

... Másnap reggel sem Katalin, sem Elemér, sem a tízezer arany nem volt található a várban. — A gyáva megfutamodás óriási meg-botránkozást keltett és Márton lovag kétségbeesve kiáltott föl:

— A szerencsétlen ifju örökre tönkretette magát, — diszkvalifi-kálva van!

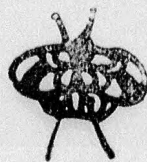
Elemér azonban ilyen állapotban is hosszú életű volt. Dél-Magyaror-szágon földet vásárolt magának és itt élt boldogan Katalinnal.

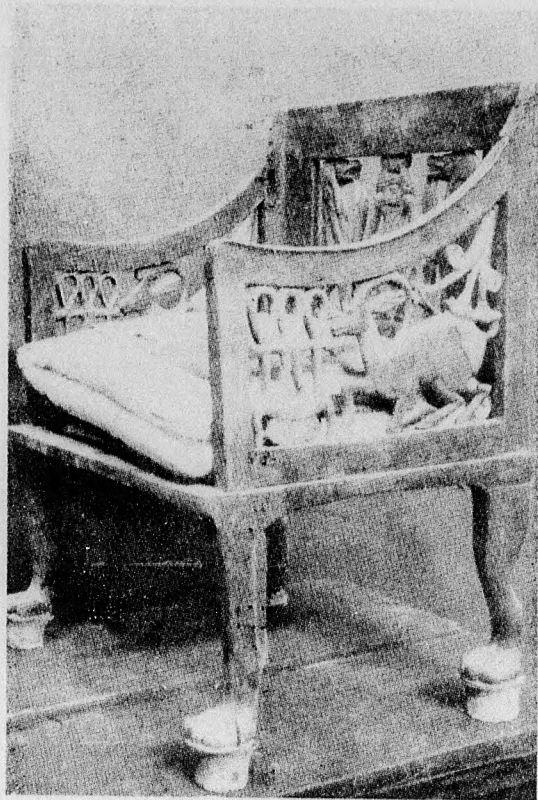
De megjegyzendő, — mert ez roppantul fontos, — hogy ezentul mindig csak mezőgazdasággal fog-lalkozott és soha egyetlen izraelitát sem rabolt ki. Mert azért nem volt egészen cinikus a lovag-törvények iránt és jól tudta, hogy aki egyszer diszkvalifikálva van, az a lovagias-ság szabályai szerint soha sem ra-bolhat többé. Nagy Endre.

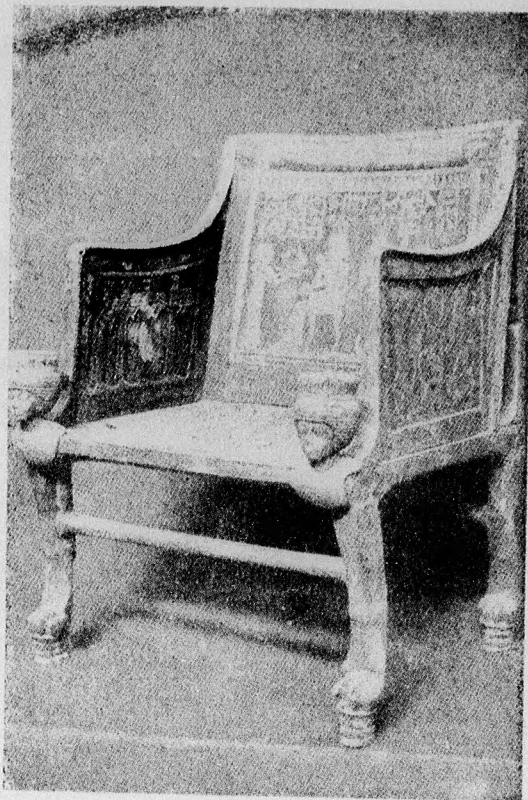
A milánói kiállítás előtt.

Pakolunk. Utra készen állanak a műtárgyak. Mennek-mennek idegenbe, meggyőzni a világot, hogy micsoda nagy — modern-magyar-eredeti-iparművészet — vagy művészeti ipar virágzik e hazában, a szalmafellángolások fénye mellett. Megyünk Milanoba, ahol az egész világ egybegyűjti *objets d'art*-jait, ahol nagy vendégszeretettel fognak fogadni, tért, helyet szívesen nyitnak, mert várnak tőlünk valamit. Sajátságos, a külföldön hamar megéreztek, hogy nálunk feldolgozatlan, ősi, hamisítatlan, népies formakincs rejtőzik. Amikor azt egyesek — úgy ahogy tudták — (de hogy tudták!) — kezdték beleaplikálni a dekorativekunstos műalkotásaikba, a külföldön menten megéreztek, hogy ennek földszaga van, ennek őseredeti ize van, csak pártolni kell és ki fogja forni magát. Minden külföldi kiállításon a modern magyar törekvésnek volt a legnagyobb sikere. Főleg népiparunknak, — s különösen, ha egy Vaszary, egy Jámbor és Bálint, egy Krisch Aladár, egy Lakatos igazi modern szellemben éreztették, vagy ha Rippl-Rónai nagy dekoratív eredetisége nyilatkozhatott meg. Sőt helylyel-közzel a kevésbbé művészies formákba belékényszerített népies íz révén az iparművészeti társaság bazarjainak rendezőit is méltányolták. Persze vérszemet kaptak és lassanként ők lettek a kiállítások urai. Szerencsére, a milánói kiállításon az igazi *objets d'art*-ok tervezőire is gondoltak, s pl. Rippl-Rónai régebbi műveit előszedve a muzeum depotjából, kiszellőztetik a milánói csarnokban. Helyes-e, hogy művészeink teljesen visszavonulnak az iparművészeti mozgalmaktól? Helyes, hogy másoknak engedik át a teret, ahelyett, hogy igaz szeretettel munkálkodnának a művészi ízlés terjesztésén? Nemrég — a modern magyar művészet jelesei előtt vetették fel a kérdést, — örömmel konstatáljuk: a lelkiismeret megszólalt. De helyesen hangsúlyozták, hogy törekvéseik nem azonosak a szobaberendezők céljaival, hogy ők a művészies ipar alatt mást értenek, mint sallangos bécsi formát, hogy ők teremteni akarnak a magyar nép szelleméből és evégből közös akció sürgős megindítását látták szükségesnek. Mily örömmel látjuk mi, hogyha méltó kezekbe kerülne és méltó helyen nyilatkoznék meg a nemes eszme. Méltó helye csak — a *Műcsarnokban* volna s a Társaságnak feladata, megalapítani a festői, szobrászi és építészeti szakosztály mellett az iparművészeti, egyenlő jogokkal, egyenlő kötelességekkel, s e külön osztály külön zsűrivel rendezné kiállításait e célra átengedett termében, a hol csakis a művészi szempont uralkodnék, a hol csak igazi *objets d'art*-okat lehetne bemutatni. A legmagasabb igények folytonos hangoztatása nélkül nem lesz magyar iparművészet soha. — De magyar ipar sem.

Szék egy egyiptomi királysírból.

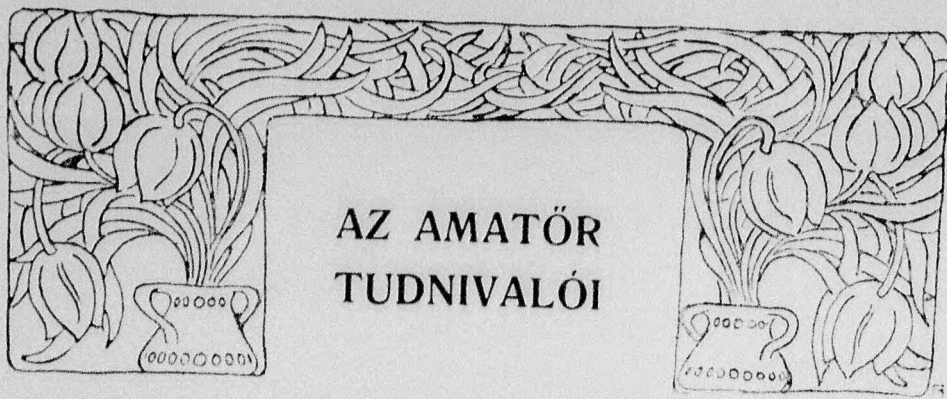
Szék egy egyiptomi királysírból.

Egyiptomi műkincsek. A kairói muzeum számára még egyre folyik Ős-Egyiptom felkutatása. A királyok völgyében most Davis M. Theodore vezetése alatt folytatott ásatások alkalmával csodálatos iparművészeti műre-
mekekre bukkantak, egy régi sírban, körülbelül Kr. e. 1700-ból. E műkincseket Tii királyné szüleinek, Jua és Tiuának sírjában találták. Érintetlen állapotban állottak a sziklasír belsejében. Az egyik, mintha csak XVI. Lajos-korabeli, a másik, mintha csak hamisítatlan empirstilusban készült volna. Oly művészi mindkettő, friss és üde vonalvezetésben, könnyedségben és előkelő hatásban. E két, újonnan felfedezett ősegyiptomi szék a leggyönyörűbb műalkotások közé tartozik az egész világ művészetében.

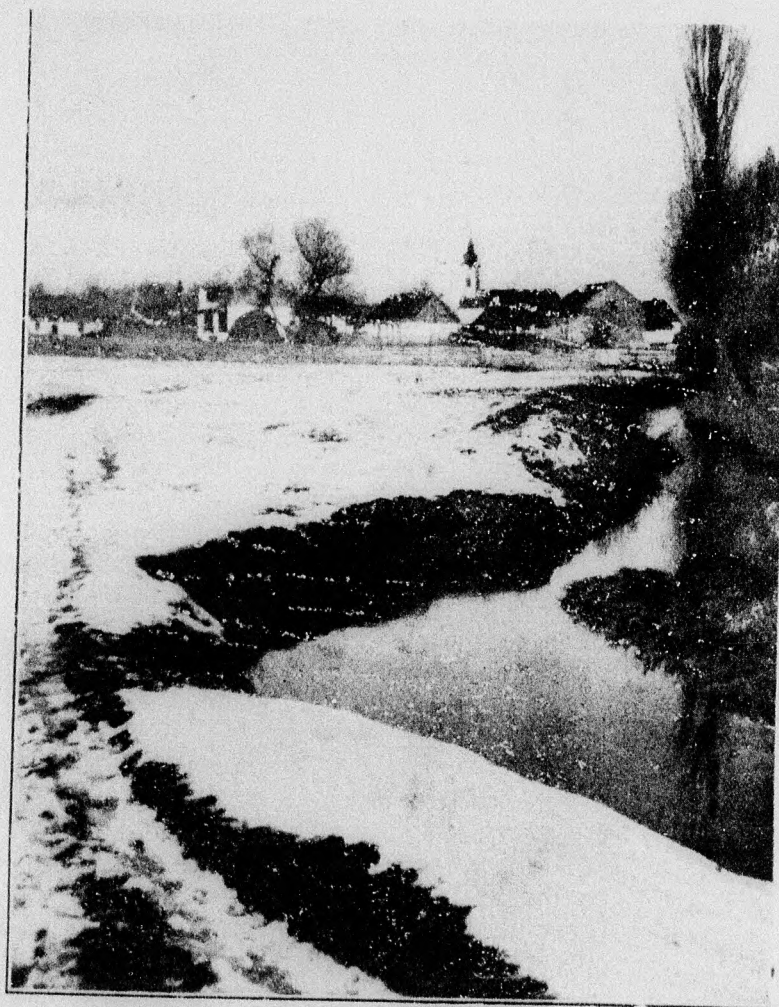
Szines reprodukció. A magyar tájképfestészet nagy mesterét Szinyei-Merse Pált végre úgy fogja ösmerni a magyar közönség, a hogy megérdemli. A magyar föld szépségének nincs lelkesebb poétája Szinyeinél, a ki azonban érzéseit mindenkor a festő eszközeivel fejezte ki, már akkor, a mikor a legelső európai mesterek. *Majálisát*, melyet 1873-ban festett, 1901-ben tüntették ki a müncheni nemzetközi tárlaton, tehát frissnek, hatalmasnak, nagyszabásúnak ismerték el *huszonnyolcz* évvel később is. Ez aztán az igazi siker. Hol lesz 28 év múlva sok mai nagyság? Ki díjazná meg ma Szinyei egykori ellenfele, Keleti bá'képeit? Szinyei nemesak úttörő, de nagy művész is. A *Könyves Kálmán r.-t.* nagy érdemet szerez a magyar közönség műizlése fejlesztése körül, a mikor pompás szines aquarellnyomásu reprodukcióban egymásután bocsátja közre nagy mesterünk alkotását. Most a *Holdtölte, a Pipacsos táj* s a *Reggel* jelent meg. Mindahárom a modern technika legmagasabb színvonalán áll. Nyomon fogja követni ezt a *Majális*, a mester nagy alkotása, a mely szintén kitűnően sikerült, a mester azt is örömmel approbálta. Az egyes műlap ára igen olcsó (diszes keretben 44 korona.)

AZ AMATŐR TUDNIVALÓI

Amatőr-fotografia. Itt a tavasz, — s az amatőr-fotográfus örömmel siet ki a természetbe, a hol a művészi szépnek száz faja várakozik reá. Az amatőr-fotográfia utóbbi időben nálunk is gyönyörűen fejlődik. Bemutatjuk egyik kiváló amatőrünknek finom izléssel felvett tájképét, a természetből mily biztos érzéssel olvasta ki a képet. Az amatőr-fotográfus művészete főképp ebben nyilatkozhatik meg. Érzését látjuk kifakadni, a mint oda áll a végtelen nagy természeti kép elé, hogy abból biztos érzékkel kiolvassa azt, a mi lelkét megihlette. Amit az amatőr-fotográfusnak különösen

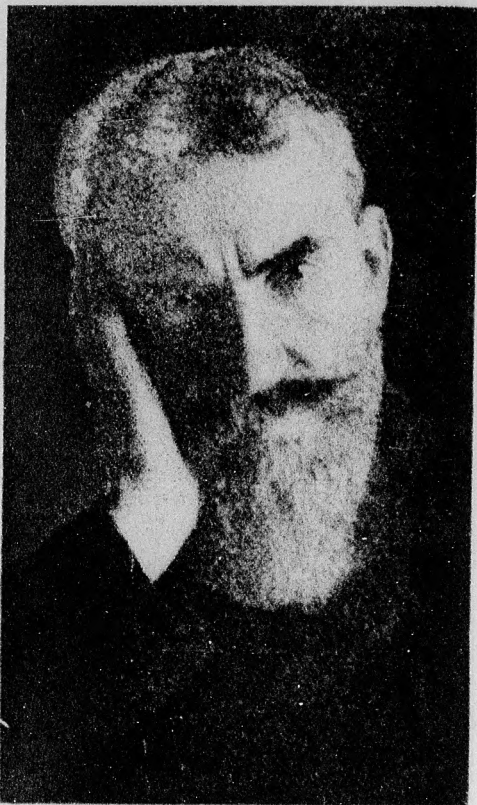
figyelmébe ajánlunk az az, hogy igyekezzék nagy egységeket teremteni, harmoniákat, a melyekből egy alapézés sugárzik ki. Ez adja meg az amatőr-fotografiának a művészi jelleget. A például bemutatott fölvetelnek éppen ez az egységes vonalhatás, a természet-szelet vonalritmusának ez a változatossága kölcsönöz különös bájt. Kérjük is olvasóinkat, hogy művészi felvételeikkel keressenek fel bennünket. Mi minden beküldöttképről s első sorban művészi szempontból véleményt mondunk, a különösen sikerülteket közre is adjuk.

Tóth J. amatőrfelvétele.

HÁROM ÍR IRÓ.

Show, Wilde, Moore.

A modern angol irodalomban három ír játsza a főszerepet. Műveik közül: *A jelentéktelen asszony*, — *Az ördög czimborája*, — *Waters Eszter*,

Show Bernard.

(a regény melynek közlését megkezdjük) hozzánk is eljutottak.

1. *Show* Bernard-t — ösmeri már közönségünk a *Hősök* királyszínházi előadásából. *Az ördög czimboráját* a Vígsház adja elő fokozódó érdeklődés mellett. Az ír ember komplex egyénisége nyilatkozik meg *Show* írásaiból. Rabja hangulatainak, melyek változnak, mint a tengerszem felszine, s érzéseinek, melyek sokkal mélyebbek, mint a minőknek látszanak. Tele van látszólagos ellentétekből, s

ellentéteken keresztül fejlődik harmóniává.

Ujságíró, békeapostol, szociálista, Ibsen-kultusz terjesztője, kritikus és drámaíró volt egymásután. Pályáját úgy változtatta, izlését úgy idomította ideáljait úgy cserélte, mint más ember az ingét. Van valami benne Baudelaire-ből, akinek életcélja volt: *épater les bourgeois*. Mint drámaíró szatirákat ír régi ideáljaira, mint kritikus pokoli szatirával fordula maga alkotása ellen, megtagadja, amit tegnap istenített, s rajong azért, amit holnap meg fog vetni. Az ír ember belső lázongása viharzik írásaiban.

S ebben a ritmusban nincs semmi, ami bántó, megfejtethetlen és köznap. Csupa finom egység az egész ember. Ha Carlyle hőskultuszát kikaczagja, ha a feminizmust visszavezeti a nő ősi természetére, ha a richardi karakterben rejtett nemes indulatokat fed fel, mindezen ellentétekből wagneri melódia hangzik ki, ibseni lélekelemzés, — csak hogy egyéni megnyilatkozásban.

Az ír impresszionista, — de benyomásai mind egyesülnek lelkében, hogy egységes képpé formálódjanak. A modern kultúra minden eleme benne van *Show* oeuvre-jében, de ezek fölött — mint nagy összekapcsoló — ott az író lelke. Wilde is a kultúra terméke, a preraphaelizmussal kevert impresszionismussal, — Moore egyenesen *Goncourt-Manet* hive *Dickens* emlőin nevelkedve, — *Show*-t Ibsen formálta, a szocializ-

tikus eszmék ihlették, az angol pietismus tette satirikussá, de ír faja, a nemzeti vonás, — mely közös benne társaival, Wilde-dal, Moore-ral, ha mindegyiknél más-más árnyalatu is, — adja meg az alaptonust, ez a kulcs a lelkéhez.

Szertelen, csapongó képzelet, mély-séges melancholia, finom emberszeretet, hajlam a különczkedésre: olyan Show, mint egy régi vágású ír főúr, aki vadul hajszolja a vadat erdeiben, hogy aztán eltemesse magát kastélya négy fala közé, lelki gyakorlatait fanatizmussal végezve és kegyetlen dölyffel nézve le az emberiséget. Ebből a középkori írből sok van irónkban is, — ezért hódították meg oly nehezen az angol közönséget, mely csak azt tudta méltányolni bennük ami melodráma, sziporkázó szellem, brutális képe a valóságnak vagy szertelen tulzása a részleteknek.

Pedig Show-ban titkos melódiák rezegnek, — minket éppen ez kap meg. A groteszk mosoly mögött könyvtől fátyolos szemeket látunk. Wildeban is sok az öngúny, Moore egész életén át az önkritikának áldozata, — s ez a nagy emberi vonás, hozza őket közelébb a szívünkhöz.

Hasztalan kaczag Show a hőskultuszon, hasztalan gunyolja a Fabianusokat, hasztalan keresi a háborzongató hatásokat: lelkébe látunk és kiolvassuk belőle az emberiség jövőjébe vetett mély hitét, melynek hangjait az angol clown csörgősipkája nem tudja tulzajongani.

A melodráma sallang, — kell a mobnak! — a borzalmas ornamentika, — olcsó megalkuvás a londoni

izléssel, — az igazság: a lappangó érzés, a szellem, a lélek, mely minden szertelensége mögött, mint finom alaphang, végig kizeng írásaiból.

2 'A világkiállítás nyarán láttam Wilde Oszkárt utoljára Párisban. A Szajna partján ödöngtem, mikor ráakadtam; ott ült a Danton-szobor közelében, egy kis kávéház terraszán, abszintos poharára hajolva.

Nagyon megváltozott. A régi szépségéből alig maradt meg egyebe, mint a szemének ragyogása, az is betegesen tüzes, idegesen nyugtalan volt. A kopott elegancia palástolt nyomorába volt burkolózva. Egész lénye néma panasz a társadalom ellen, mely részvét helyett brutális büntetéssel támadt volt reá. Nöiesen érzékeny lelke kifordult medréből, lelki egyensulya megbomlott s az abszint mérges mámorába temetkezett. Órákon át ültünk egymás mellett, némán beszélgetve, gondolatokba merülve, mint az ismeretlen vidéken utazó, akinek magára erőszakolt egykedvűsége egyetlen szórakozása. Ez hát a sokat szenvedett, beteg lelkű nagy ember, aki magán tapasztalta híres paradoxonát: a társadalom néha megbocsát a gyilkosnak, de soha az álmodozónak?! . . .

Párisról beszélt, melyért már nem rajongott. Egyáltalán már nem tud rajongani. A Reading Gaol kiölt a szívéből minden reményt.

Ránéztem: ez hát a gyönyör híres hirdetője? Mi lett az egykori Wilde Oszkárból, akinek jelszava vala: *Pas le bonheur, mais le plaisir* s ezzel körébe vonta mindazokat, akik a szép élet hirdetésével az érzéki szépség sóvárgó szerelmesei voltak. Mint a fiatal Antinous, fiatalsága szépségében ragyogott, amikor elsőben tért meg diadalmas párisi utjából ködös hazájába, hogy magával vigye a francia szellem mérges virágait,

Baudelaire artisztikus szatanizmusát, Barbey d'Aurevilly illatos cinizizmusát. Micsoda szép napok voltak azok!

Robert Sherard, aki legbizalmasabb barátja volt, meg akarta magyarázni ezt az életet, amely maga egy nagy

Wilde Oszkár.

paradoxon. *Privately Printed* kiadott egy életrajzot, mely baráti érintkezésük története kapcsán, fényt akart vetni Wilde Oszkár ellentmondásokban gazdag lelkére. Hogyan, *Lady Windermere* legyezőjé-nek, *A jelentéktelen asszony*-nak, *Dorian Grey arczképe*-nek szerzője és a Reading Gaol fegyencze egy személy? A szépség hirdetője és a fizikai elváltozás áldozata, a művészi kultusz fölként papja és e szellemes paradoxonok szerzője e g y e m b e r? M i e t i t o k k u l c s a?

Előkelő ir családból származott, apja nagy műbarát, kitűnő archeológus, anyja pedig az irek szabadságköltője volt, aki *Speranza* név alatt írta híres ódáit. Már nagyatyja is író volt, a *Melmoth* című regény szer-

zője, Goethe és Walter Scott barátja, akinek műveiért egy Balzac és Baudelaire rajongtak.

A tehetséges ifju a legkitűnőbb nevelésben részesült, az oxfordi egyetemen Ruskin legjobb tanítványa lett s már ez időben nagy feltűnést keltett a Magdalen-college-ben tartott előadása az angol izlés brutális szintelenségéről, mely egyszerre a közfigyelem tárgyává tette.

Költeményeinek első gyűjteménye Swinburne, Baudelaire és Keats tanítványának mutatták, de érzékenyebb, merészebb és filozófikusabb volt mindegyiknél. Különösen prózában írt kisebb költeményei, melyek Poë hatását is éreztetik, keltettek nagy feltűnést. Ide irunk egyet:

A tanítvány.

Hogy Narcissus meghalt vala, gyönyörének forrása egy serleg édes vízből egy serleg keserű könnyé változott, az Oreádok sirva jöttek ki az erdőből, hogy dalt énekeljenek a forrásnál, megvigasztalando őt.

Mikor látták, hogy a forrás egy serlegédes vízből egy serleg keserű könnyé változott, megbontották hajuk zöld fonatát és sirtak és szóltak vala:

— Nem csodálkozunk, hogy siratod kedvesed halálát, mert ő oly szép volt.

— Hát Narcissus csakugyan szép volt? — kérdezte a forrás.

— Ki tudhatná azt jobban, mint te, — felelték az Oreádok. — Soha felénk se nézett, de téged keresett mindig és partodnál feküdt végigterülve a gyepon és tekintetét reád szegezte s vized tükrében látta a maga szépségét.

A forrás pedig így felelt:

— Aztán... Én szerettem Narcissust, mert a mikor partomnál feküdt végigterülve a gyepon és tekintetét reám szegezte, szeme tükrében mindig csak a magam szépségét láthattam.

Ime a szerelem paradoxona. Ez volt Wilde alapigazsága: az ember lényé — szerinte — a paradox. Az ő paradox-hajhászása szellemének legfőbb terméke, a művészetté vált hazugság, a kultura üvegházi nő.

vénye. Ez volt az, ami az angol legmagasabb társaságot is elbűvölte, társalgásának szeszélyes formái, szellemének meglepő játéka, a különösnek, a nem mindennapinak ideges keresése, a nőies lágyság, a hiu művésziesség, a férfiatlan ellentétkeresés. Mikor megházasodott, az ő háza lett az új angol művészvilág középpontja. Drámái, regényei messzemenően jövedelmeztek; volt év, hogy kétszáz ezer korona jövedelme volt és fényűző hajlamainak élhetett. Egy középkori fejedelem módján, renaissance-kori öltözetben, szinte archeológiai hűséggel berendezett lakásban élt és a fiatal Rafaelt utánozva, barátai kíséretében egy napsugaras szép délelőtt Rafael kosztümjében sétált végig London legélénkebb utcáján, a Pal Mall-on, kezében napraforgóval, mely a gyönyörsóvárgás jelképe.

Mint költeményeiben, az életben is került mindazt, ami a tömeg izlése volt, ami banális érzés, brutális valóság. Álomvilágban élt, képzelete csapongásait igyekezett valóra váltani. A naturalizmus igazságától a képzelet igazságához fordult. Azt írja egyhelyt *Intentions* című esszégyűjteményében:

„Ami valóságban meggesik, a művészetre megromlott. Minden rossz költemény őszinte érzésekből fakad. Természetesnek lenni annyit jelent, mint magától értetődő lenni, ami pedig magától értetődő — művészietlen.“

Máshelyt pedig:

„Ah, ne mondja nekem, hogy együttérez velem. Ha az emberek együtt éreznek velem, érzem, hogy nincsen igazam . . .“

Az ő művészi ideálja a valóságtól csak inspirációt nyert szimbólum, jelkép, melyet ha felad, megszűnt művészet lenni. Az életet, a természetet is a művészet vezeti, a természet a művészet után formálódik át. Hogy érti ezt? Képzeletünkben? zt mondja:

„Honnét, ha nem az impresszionistáktól kaptuk — mi londoniak — azt a csodálatos barna ködöt, mely utcáinkon áthúzódik, a gázlámpákat beárnyékolja és házainkat hatalmas árnyékokká változtatja . . . Azt a rendkívüli változást, mely London klímájában az utolsó tíz év alatt beállott, elsősorban az impresszionista festőiskolának köszönhetjük.“

Ez jó, — a klimaváltozást a festészet szülte. Ez Wilde paradoxona, noha csak annyi benne az igaz mag, hogy a művészet új szépségideált állít fel és tud elfogadtatni s hogy azt, amit Dickens idejében rutnak, spleen-szülőknek tartottak, London köde most művésziessé tesz, mert Whistler és a skótok megértették a benne rejlő szépet és művészi ékesszólással széppé tették a tömeg szemében is. De Wilde szellemében maga a klíma változott meg a művészet hatása alatt, — olyannyira hatalmasnak érezte ő a művészetet, — és ezért általánosította azt. Narcissus forrása, mely önmagát szerette a kedvesében is.

Hogy ennek az önzésnek beteges tulzása kellett átalakulnia, nagyon természetes. Barátai, élükön Sherarddal, féltették is őt, éppen azért, mert nagyon szerették, de Wilde elindult a lejtőn és többet nem lehetett visszatartani. Megismerkedett élete démonával a fiatal Douglas lorddal és lelke üldöző ördögei előbb megkísértették, mint Szent Antóniust a puszták sakáljai, azután megejtették, mint Pomponiust a démonikus Thais.

Az angol hipokrizis pedig pokoli bosszút állott. Egy óra alatt erkölcsi halottá és koldussá tette. Regényeit elkobozták, darabjait levették a műsorról, jövedelmét lefoglalták és ő taposta két évig a száraz malmot. Iszonyu lelki krízisen ment át. Az elfinomodott eszthét belekerült a gonosztevők bandájába, a gyilkosok

és utonállók közé és megtanult imádkozni.

Büntetése kiállása után az európai társadalom bizonyára segítette volna, hogy újra emberré legyen. Mert volt benne morális erő. Kiszabadulása reggelén két amerikai újságíró kereste fel s nagy összegeket ajánlottak fel neki, ha megírja szenvedésének történetét. Az amerikaiak honfitársaik szenzációimádására számítottak. Wilde ezt megvetette.

— Hogy tudnak önök ily ajánlatot találni jönni egy gentlemanhez? — mordult rájuk.

Egy ismeretlen lady huszonnégyezer koronát küldött neki, hogy kiszabadulása után legyen mivel új életet kezdeni. Felesége családja egy esztendő kötéssel kötött ki a megtérésre s ha a próbát kiállja, visszatérhet nejéhez és gyermekéhez. Wilde Dieppe-be ment, munkához látott, megírta a *Ballad of Reading Gaol*-ját, ezt a csodálatos történetet a gyilkos testőről, egy lázas agyvelő-lázálmát, czinikus öngúnyját, szívet marczangoló büntudatát . . .

A kiszabott idő előtt azonban kifogyott a pénze. Wilde-t ismét elcsábította volt fényűző hajlama. Mindennapos munkától pedig még inkább irtózott, mint azelőtt. De Anglia hajthatatlan maradt, neve utálat, ő maga közmegvetés tárgya. Ha vendéglőben mutatkozott, az ott levő angolok tüntetőleg vonultak ki. Nem egyszer kiköptek előtte. Energiája pedig megtörött. Családja ragaszkodott a határidőhöz, élete démonja pedig egyre csábította. És ő engedett. Elment Nápolyba, a fiatal lord Douglashoz újra. De e hirre a lordot kitagadta szigorú atyja és Wilde koldusszegényen, elhagyatva, megvetve állott a világon egymagán. Párisba ment, ahol névtelen munkákkal tengette életét, az abszint mámorába temetkezett, mignem a gyilkos mérgek megkönyörült rajta.

A világkiállítás nyarán láttam őt utoljára. Ott ült a kávéház terraszán, abszintos poharára hajolva. És némán beszélt szenvedéseiről! Az ötödik pohárnál már lázas álmoképek üldözték. És ő hörpintgette egyre az abszintos poharát, csak a tizediknél ragyogott fel a szeme gyilkos tüzeben. Akkor már feledte élete paradoxonát, már exaltált képzeletében csapongott s boldog mosolylyal tántorgott tovább.

— Fizesse ki az abszintjaimat, — babogta, aztán eltűnt . . .

3. Moore György — a harmadik író — az angol irodalom finom impresszionistája, a Manet-Whistler-Wilde kör műkritikusa és regényírója egyszemélyben. Regényét, amelynek közlését most megkezdjük, a modern angol irodalom immár klasszikusnak tekinti.

Eleinte a festői pályára készült s Párisban Manet-Degas társaságában megismerkedett az új festői problémákkal. De önkritikája gyilkos erejével elpusztította művészi ideáljait. Ugy érezte, hogy a festői képzelet neki nem adatott. Visszatért Londonba, ahol újságírónak állott be. Keresztül-kasul járta Londont s tolatt fogott a festészet védelmére. *Modern Painting* című könyve Whistler és Manet glorifikálása. Reporter korában gyűjtötte az anyagot *Waters Eszther*-jéhez. Ezekből az elemekből alakult ki írói egyénisége: az impresszionista írók és művészek elve alapján komponálta azt, amit őszinte szemmel, fogékony szívvel megfigyelt.

Bejárta Londont keresztül-kasul, hogy ez ismeretei alapján megírhasssa — a cselédleány történetét.

Csak nemrég olvastuk *Egerton* György egyik regényében, az *Isten malmá*-ban a következő sorokat:

— „Szabad tudnom, hogy melyik újabb regényt, amely a mai kor erkölcsi állapotát festi, tart ön maradandó értékűnek?”

— Ez nehéz dió! Bizonyos szempontból Waters Eszthert.

Moore György.
Manet eddig ismeretlen festménye után.

— Sohsem hallottam a hírét. Ki a szerzője?

— Egy ír, Moore a neve.

— Ó, — kiált fel a tanácsosné diadalmasan, — tudom már! Ő írta a *Take back the Virgin Page*-t is, ugy-e?

Mary nem tudta elfojtani nevetését.

— Azt hiszem ön téved. Bizonyára Moore Tommyt gondolja. Az a Moore, akiről én beszélek, György.“

Ez a Waters Eszther egy londoni színezetű cselédregény, a legművészebb impresszionista stílusban írva. Aki a Goncourt testvérekre gondol, Daudet-ra, a legfinomabb Maupassantra, annak lehet csak fogalma Moore-ról. De nem egészen. Mert

Moore nem tagadhatja meg fáját. Most a költői nyelv legmagasabb régióiba emelkedik, majd leszáll a mindennapi társalgás közönséges prózájába, a londoni dialektus nyelvén beszélgetve alakjait bámulatos hűséggel. Szereti halmozni a ritka jelzőket s felhasználja a modern francia technikusok minden fogását, hogy amellet balzacierővel karaktereket adjon s belemarkoljon az életbe, amely a puritánokra persze elrettentő hatással volt.

Amikor tíz évvel ezelőtt megjelent, a felháborodás viharát idézte elő, a nagy kölcsönkönyvtárak kivették a forgalomból, — szakasztott úgy, mint a hogy Wilde műveivel tettek.

De az irodalom megmentette, — hívei felnyitották a közönség szemét, megmagyarázták neki, hogy amit erkölcstelennek tart, az mély vallássosság, hogy nem a prüderiának van igaza, hanem a költő mély érzésének, s hogy *Walters Eszter* sorsában nagy költői igazság rejlik.

Ma már — látjuk — Moore könyvét megértik az angolok is. Örvendünk, hogy bemutatathatjuk olvasóinknak.

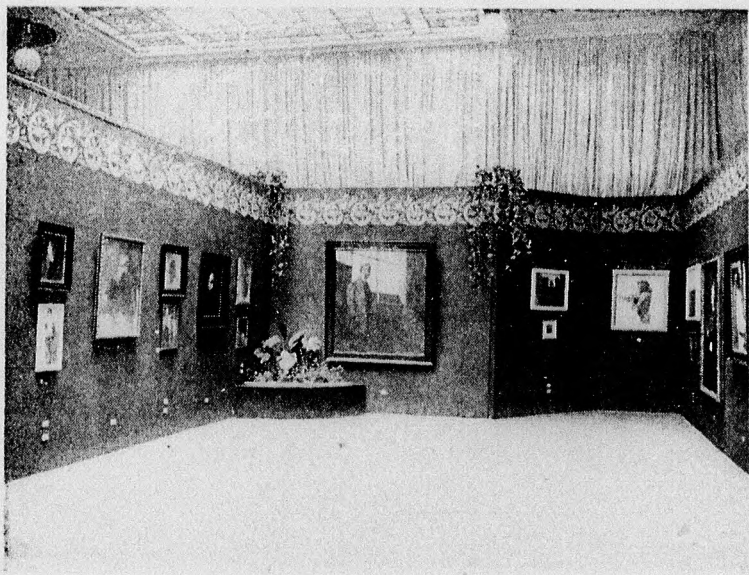
Wilde izlése lényegesen eltért az enyémtől. Szerette a pompát, a szalon és műterem alkották birodalmát, én pedig ugyszólván az utcán élő ember vagyok, aki képtelen a szalonélet nyügét és a tartalmatlan műtermi fecsegéseket elszenvedni. Wilde kereszkereste, hajhászta a gyönyört, szórakozást, míg előttem a szórakozás minden czéltalan művelet közül a legunalmasabb, nemtekintve persze néhány kivételes esetre.

Show.

Szablya-Frischhof és iskolája.

Szablya Ferencz Hollósy-tanítvány, s műveivel néhanapján találkoztunk a *Műcsarnok* és a *Nemzeti Szalon* tárlatain. Nagybányán tanult ő is s a Hollósy-iskola felbomlásával társai ő köré csoportosultak. A fiatal festő azután a fővárosban is iskolát tartott s a maga és tanítványai műveiből kiállítást rendezett a Philantia termeiben. Szablya Ferencz köré egypár igen tehetséges fiatal művész csoportosult, a kik a látás és az előadás minden közössége mellett szorgalmasan dolgoznak a maguk egyénisége kialakításán. Nem annyira iskola ez, mint inkább együttes haladás közös czélok felé. Benkhard, Göllöncsér, Kedvek, Lévy Róbert mind többé-kevésbé Szablya szemével látja még a világot, de közös bennök az a nagy energia, a mivel a világot jól és határozott színes megjelenésében akarják látni. Szigoru rajzkulturán mentek keresztül, rajzaik a formák gondos megfigyelését, részletező elemzését és egységes összefoglalását egyként mutatják. Színfelfogásukban a nagybányai mesterekhez állanak legközelebb, Ferenczy, Grünwald, Thorma széles föltlítására törekcsenek, a színek éles felrakásában, a formák szintétikus egybefoglalásában nyilatkozik meg kolorisztikus érzékük, kevés ügyet vetve a féltónusok finom átmeneteire, a finom egybehangolásokra, a tónuslítás rejtelmeire. Igenis pozitívek, igenis részletezők. Ez iskolának nagyon egészséges s örömmel látjuk, hogy ebben eltérnek a Hollósy-iskola dogmáitól, ismereteket, biztos benyomásokat gyűjtenek és ebben a vezérük Szablya Ferencz a legkiválóbb. Az iskolának igen sok hölgytagja van, első sorban Sz. *Lohwag* Ernesztin asszony, a kinek

A Szablya-Frischhof kiállítás.

Tervezte Lakatos Artur.

egy balatoni képén nőiesen finom a sárga szalmakalap összehangolása a lilaszínű bluzzal, s báró *Pongrácz* Klarissza kisasszony, a ki több mint műkedvelő, — önarcképén a texturás részletek tónusfinomsága megkapó — s *Anarássy* Ilona grófnő egy kistájképén figyelemre méltó az ecsetkezelés merészsége. A kis termekben akttanulmányokat találunk, mind komoly jelei az iskola igaz művészi törekvéseinek.

Szenes Fülöp műtermében.

Szenes Fülöp, mielőtt elindult volna Párisba, Londonba, friss művészeti benyomásokért, a műtermében felgyülemlett vázlat-, rajz- és tanulmány-anyagból kiállítást rendezett. A kik érdeklődtek a művész műhelytitkai iránt, itt igazán meglepően érdekes anyagot találtak. Szín és rajzvázlatai révén bepillanthattunk Szenes Fülöp lelkébe, a kit a kolorisztikus problémák izgatnak első sorban. A plein-air tanulmányok mellett karakterstudiumokkal, az egységes tónuslátás keresése mellett finom gobelin-hatásokkal találkoztunk. Meg akarta ismerni az anyagát, a szénrajz, a vörös krétarajz, a pasztell és az olaj minden felfangjával megpróbálkozott. Most a kifejezés erejét, majd a színek tűzét kereste. Itt képhatást akart elérni, hatásos kompozícióra törekedett, amott egyszerűen a mozdulat érdekessége, vagy a színek finom összehangolása izgatta. Nem egyszer megkapó közvetlen hatásokat ért el, közvetlenebbeket, mint kész dolgaiban, melyeknél sokszor a vázlatban rejlő intencziókat nem tudta tökéletesen kihozni. De Szenes nem tartozik a csüggedő természetek közé. Önbizalma az ereje. Őt mások sikere csak fokozott munkára sarkalja. Nincs benne semmi Feuerbach exaltált lelkéből, a ki Boecklin műterméből hazajövet, kétségbeesve tördelte kezét és siratta vesztett éveit. Ellenkezőleg, Szenes ki akarja küzdeni önmagával szemben a sikert, neki fáj a megalkuvás, melybe a környezet gyakran belesodorja, a mi ellen kézzel-lábbal tiltakozik. Most is ilyen tiltakozás, művészi ereje fejlesztését sóvárgó vágyakozása vezeti külföldre, hogy ott, az igazán művészi környezetben egészen művészi ideáljainak élhessen, mint akkor, a ritka percekben, a mikor kis vázlatain dolgozva, a szüz természettől kérte az ihletet.

Születnek olykor . . .

*Születnek olykor szent balsors sötétjén
Óriás lelkek . . . csupa láng, mesés fény . . .
Csoaás álmokat valová teremtve,
Ragyogást szórnak ők minden szívekbe.*

*Hódoltok nekik, rózsát, babért szórva . . .
De mit ér nekik a babér, a rózsza ?
Dal, kép, szobor, rim nyomán csupa mély seb:
A szív mindég egy álommal szegényebb.*

*Oh ne mondjátok, hogy isten kegyeltje,
Kinek így pusztul váltig szíve, lelke ;
S csak úgy boldog, ha ráborul a sírhant,
Mikor még legszebb alma el nem illant.*

TELEKES BÉLA.

Gyönyörű lovagkor. Igazi tipografiai műremek megjelenését jelenthetjük. Nagy Endre groteszk humora és Márk Lajos művészete a karikatura teremtésben egyesült abban a művészi kiállításban, melyet a *Globus* nyomda nagy ambícióval állított ki. Közöljük belőle mutatványként az egyik elbeszélést, Márk rajzával és beható méltatására még visszatérünk.

▽△▽

Versek. *Telekes Béla* e szerény címmel adta ki legújabb kötetét. Voltaképpen egy marék költemény, telve sejtelmes me-lancholiával, finom iróniával és erős érzéssel. Egyik lapját mutatványul kiszakítottuk.

Bari bibornoknak volt Vercelliben egy kórháza, a melyet az ingyenélők megrohantak. Mikor a bibornok már megsokalta a kifosztogatást, megbizta szolgáját Petrillot, hogy tisztítsa meg a léhűtőktől a kórházat.

Petrillo orvosnak öltözködött és elment Vercellibe, a kórházba. A betegek és a tettetők egyformán köréje sereglettek.

— Valóban, itt sok a nagy beteg, — mondotta Petrillo. De mindegyiktöket meggyógyítom egyiktök husával. Holnap egyet közületek megölök, darabokra vágok, felapritom és beadom nektek orvosságul.

A léhűtők, a tettetők, az ingyenélők erre világnak futottak.

Poggio, Facezie, 1403.

INNEN-ONNAN

Velasquez Vénusát közöljük, a mesternek azt a művét, a melyet eddig Rokebyben, egy angol főnemes vidéki kastélyában rejtegettek s a hatalmas alkotásban csak kivételesen gyönyörködhetett földi halandó. (Itt aztán felvetjük a kérdést: jogos ez? A nagy műalkotások elrejtése nem visszaélés-e az emberiség jogaival?) Most azonban a kép, melyet a londoni szállodatulajdonosok óriási áron megvásároltak, a National Gallerybe került. (Micsoda okos emberek ezek a londoni szállodások! Hogy fog sietni minden művészet iránt érdeklődő Londonba, s hogy vissza fogják nyerni a kép árát!) Maga a kép a mester egyik legérdekesebb alkotása, a melyet — mint azt Beruete, a legkiválóbb spanyol Velasquez-kutató megállapította — a király rendelt meg és Luis Mendez de Haronak ajándékozott, onnét Peace herceghez s végül angol tulajdonba

került. Velasqueznek ez az egyetlen Vénusa, melyet Tiziano inspirálására festett, de mennyire nincs benne semmi Tiziano buja Vénusából, mily finom, karsu, gyöngéd e szüzsies, tiszta test. Az angol műbírálok, a kik eredetijét is látták, a testszin gyöngéd, harmatos üdeségét is dicsérik.

Művészet az iparban. Az iparjogvédő egyesület *Ballai* Lajos min. tanácsos kezdeményezésére szakosztályt alakított, amely az ipari tárgyak minden ágába a művészi szempontok bevitelét fogja propagálni. A védőjegyek, ételsorok, plakátok, ex librisek, körlevelek, levélpapírok stb mind magyar művészek izlésének termékei legyenek: ime a cél, melyet a szakosztály maga elé tűzött. Elnökké *Edelshelm - Gyulai* Lipót bárót, ki maga is tehetséges festő, választották meg.

A szakosztály eredményeit mi készséggel fogjuk ismertetni.

Velasquez Vénusa.

Most a londoni National Gallery-ben.

Az érem kultusza örvedetesen terjedni kezd. A tavaszi kiállításon is találunk Mestertől, Szirmaitól s jelesen Berántól finom plaketteket. Tavaly éremkedvelők egyesülete is alakult, 150 taggal, s a szám

Mester: Liszt.

A tavaszi kiállításhól.

betelt, most már csak pártoló tagokat vesznek fel. Erre való tekintettel megindult egy mozgalom, hogy megalapítsuk az *Érembarátok egyesületét*, hasonlóképp 150 taggal.

»Az intimus művészetek közé szokás sorozni az érem- és plakett-művészetet, mert a művész főként finomságok visszaadására törekszik bennök és mivel működése területének méretei megszabottak. A megkötöttség azonban egyoldalú: éppen csak a méretekre szoritkozik. Az érem adott méretein belül, mint egy kis világban, egész művészegyéniségek elférnek. És minden érem vagy plakett, ha művész keze alól került ki, épp olyan beszédes műtárgy, épp oly összefoglalt kifejezése készítője egyéniségének mint akár a legszertelenebb méretű szoborcsoport.

Az érem, a plakett műtárgy; multja épp úgy visszatükrözi alkotójuk és kelet-

kezésük korának egyéniségét, mint a festő- vagy szobrászművészet multja. Az egyes művészek ez egyéniségén túl annak a korának jellemvonásai is megállapíthatók rajtuk, a melyben alkotójuk élt. A legrégebb görög és római érmek csak úgy jellemzik korukat, mint a legrégebb görög és római szobrok. Pisano, Carodosso, Matteo de Pasti, Sperandeu, Antonio Pollajuolo stb., az olasz renaissance éremvő mesterei nemcsak a maguk egyéniségét örökítették meg érmeikben, hanem korukét is.

Az érem és plakett kulturhistóriai emlék. Megörzi az utókor számára történeti alakok külsejét s ezen belül kifejezi koruk egyéniségét. A modern érem- és plakett-művészet francia befolyás alatt fejlődött a 19-ik század elején; Denon, Andrieux, Dupré és Oudiné az igazi megallapítói. Később Dupui, Chaplain, Roty, Charpentier, Vernon, Heller, Peter, Legastellois, Rivet, Yencesse, stb. eddig el nem ért tökélyre emelik a műfajt.

És megindul az egész világon az érem- és plakett-művészet, a németek közt, s nálunk is, a hol Beck Ö. Fülöp és Teles Ede a mesterei. Az éremkedvelők egylete az idén Beck plakettjét, jövőre Telesét osztja ki a tagok közt. A megalakulandó új egylet tehát az idén Beck Ö. Fülöp plakettjét adhathaja *évi 12 korona tagsági díj fejében*. Eddig tagokul a következők jelentkeztek: Teles Ede, Gergely István, Iván Ede, Pravotinszky Lajos, Polgár Márton, Lechner Ödön, Endrey Sándor, Faragó Géza, Gerece Péter dr., Ritter Ignác, Sasváry József, Balassa József dr., Ligeti Miklós, Guttman Géza, Brünauer Emma, Quittner Zsigmond, Stark Izidor, Fejér Lajos, Hochmann József, Jónás Dávid, Böhm Henrik, Róth Manó, Molnár Béla, Seidner Miklós, Wertheim Pál, ifj. Mild Gyula, Pais Elek, Bálint Zoltán, Jámbor Lajos, Loránt Dezső, Lázár Béla, gróf Teleky Sándor, Gohl Ödön, Csányi Károly, dr. Pákozdi Károly, Sziklay Jenő, Sternád Béla, dr. Baumgarten Nándor, dr. Neumann Miksa, Kilényi Hugó. Jelentkezni lehet a szerkesztőségben. Az alakulás husvét után fog megtörténni.

Az aracsí rom.

Gerecze dr. felvétele.

Aracsí romok. Torontál megye aranykalásztól rengő rónaságán, hol e festői romok állanak, erős, terjedelmes város állott, melynek még neve is elenyészett s csak újabb időben vette fel egy idegen nevű szomszéd község. A XII. században már állnia kellett itt e tiszta román stílusban épült remek három hajos téglatemplomnak, mert kivéve tornyát, minden izében a legtisztább félköríves alkotás. Tornya — Henszlmann állításával szemben — világosan későbbi, XIII. századi toldalék. Igen nevezetes domborművet ástott ki e sorok írója a templom zárdaudvarán, hol az a dombormű lefordított lappal járdakőnek volt alkalmazva. Egy esküre emelt kezű szakállas pap, két süveges alak feje, egytornyú templom, s kiterjesztett szárnyú sas és felkantározott ló látható a IX—X. századbeli domborműven, amely arra mutat, hogy e helyen már a magyar kereszténység előtt is templom állhatott. Az aracsí romok hazánk legszebb építőművészeti alkotásai közül maradtak fenn s ma is a legfestőibb romok egyike. Alig száz évvel

ezelőtt még épen állt a templom, de a vihar ledöntötte falait s anyagát sok ideig szabadon hordták szerte szét, míg a megye őrizet alá nem vette. Pompás művészi részletei: háromkeleti oltár fülkéje, egy főfala díszes pillér fejezeteivel, nyugati homlokfala egykori díszes rózsza ablakának maradványaival; a faragványos vállkövekről kiinduló keresztboltozatok nyomaival stb. ma is meglehetősen épek.

Végtelen kár, hogy ennek és hasonló romban heverő remek romjainknak szakzerű leírása és fölvételei ma is megjelénésre várnak.

(Gerecze Péter.)

Csoportkiállítások. A *Nemzeti Szalon*-ban érdekes kiállításokat terveznek. *Ferenczy Károly* alelnök tervezi ugyanis olyan kiállítások rendezését, amelyeken művészeknek csak az általa meghívott művei vehetnek részt. Ilykép a kiállítás elvesztenié vásári jellegét; nem tél-tul felaggatott, hanem tudatos izlés által összeválogatott művek adnák meg a harmonikus hatást. Az ilyen kiállítás izlésfejlesztő ereje kétségen kívüli.

KÖZGAZDASÁG.

A Magyar Agrár- és Járadékbank Részvénytársaság a minap tartotta X. évi rendes közgyűlését madarasi Beck Nándor udvari tanácsos elnöklete alatt, amelyen 32 részvényes 29.460 szavazattal volt jelen. Elnök a jegyzőkönyv vezetésével Fellner Frigyes dr. vezértitkárt bizta meg, a jegyzőkönyv hitelesítésére pedig Herzog Mór Lipót báró és Mandel Gyula részvényeseket kérte fel. Ezután előterjesztett az igazgatóság jelentése. A közgyűlés a jelentést tudomásul véve, a felmentvényt úgy az igazgatóságnak, mint a felügyelő-bizottságnak megadta és elhatározta, hogy az 1,788.163 korona 10 fillér tiszta nyereségből 1,200.000 korona, vagyis 5 százalék, tehát részvényenkint 20 korona osztalék fizetessék ki és ezen összegnek, valamint a mult évről áthozott nyereségnek levonása után még fenmaradó 384.488 kor. 83 fillér tiszta nyereségből 20 százalék, vagyis 76.897 korona 77 fillér, mint alapszabályszerűleg megengedett legmagasabb javadalmazási hányada tartalékalaphoz csatoltassék és az igazgatóság alapszabályszerű jutalékának 38.448 korona 88 fillér összegben való levonása után még fenmaradó 472.816 kor. 45 fillérből a külön tartalékalap számára 20.000 korona utaltassék át és az ezután fenmaradó 252.816 korona 55 fillér új számlára vitessék át. A szelvények f. évi április hó 1-től kezdve az intézet pénztáránál, a Magyar Jelzálog-Hitelbanknál, a Magyar Leszámitoló- és Pénzváltóbanknál Budapesten, vagy az Unió-Banknál Bécsben fizettetnek ki. Végül a közgyűlés, tekintettel arra, hogy a felügyelő-bizottsági tagok megbízása az alapszabályok értelmében lejárt, a felügyelő-bizottságba három évre megválasztotta Kun Ákóst, Kemény Ákos bárót, Tolnai Arnoldot és Ullmann Pál dr.-t. A közgyűlés madarasi Beck Nándor elnöknek, Barta Arnold vezérigazgatónak, buzgó és sikeres működésükért jegyzőkönyvi köszönetet szavazott. A közgyűlést követő igazgatósági ülésen madarasi Beck Nándor elnökké és Bujanovics Sándor elnök-helyettesé újból megválasztott. Az ügyvivő igazgatóságba Barta Arnold,

madarasi Beck Nándor, Bujanovics Sándor, nagyenyedi Enyedy Béni és csetei Herzog Péter báró küldettek ki. Fellner Frigyes dr. vezértitkár igazgató-helyettesé neveztetett ki. Tedesco Armin főhivatalnoknak a cégvezetői jogosultság adományoztatott.

Az Angol-Osztrák bank közgyűlése. Az Angol-Osztrák Bank márczius 27-én tartotta Bécsben évi közgyűlését. A gyűlés hozzájárult ahhoz, hogy a mérlegben kimutatott 3.683.683·18 korona összegből 1,250.000 korona kihasítottassék és a fenmaradt 2,436.683·13 kor. állapítottassék meg 1905. évi nyereségként. Továbbá elhatározták hogy részvényenkint 12 korona osztalékot fizetnek és a fenmaradó 33.683·15 koronát új számlára viszik át. A gyűlés ezután hozzájárult ahhoz az indítványhoz, hogy a részvénytőkét 48 millió koronáról 60 millióra emeljék fel, még pedig akként, hogy 50.000 darab új, teljesen befizetett 240 koronás részvényt bocsájtanak ki. De majd csak akkor, ha azt az igazgatóság jönnek fogja látni.

A III. kerületi Takarékpénztár r. t. márczius 18-án tartotta meg évi közgyűlését Mezei Mór dr. elnöklete mellett. Az igazgatóság a következő előterjesztett mérleget elfogadta és úgy az igazgatóságnak, valamint a felügyelő-bizottságnak a felmentvényt minden irányban megadta. — Mérlegszámla. Vagyon: Pénzkészlet 46.640·91 korona, váltószámla 2,985,291·42 kor., jelzálogilag fedezett követelések és különféle adósok 718.853·66 kor., ingatlan vételhátralék 88.000 kor., ingatlanok számlája 100.220·13 kor., különféle értékek és értékpapírok 27.078·81 kor. üzleti berendezés 4500 korona, összesen 3,970.582·93 korona. — Teher: Részvénytőke 198.400 kor., újabb kibocsájtás 151.600 kor., teljes részvénytőke 350.000 kor., rendes tartalék 10.000 korona, külön tartalék 30.000 korona, tartalékbetétek 2,712.406·27 kor., különféle hitelezők 818.257·55 kor., fel nem vett osztalék 630 kor., átmeneti kamat és tételek 19.138·60 kor., egyenleg mint nyereség a 198.400 kor. régi részvénytőke után 30.150·51 kor., összesen 3,970.582·93 korona.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Szines műmellékletünk.

E havi számunk szines műmellékletére felhívjuk az olvasó méltányló érdeklődését.

CSÖK István színekben gazdag festményét reprodukáltattuk HERBST műintézetében, a mely, mint olvasóink láthatják beigazolta, hogy e téren is lehet elsőrangú munkát produkálni.

H. J., Nagyvárad. Fényképfelvételei közül egyet, a mely finom tonuszérzékkel adja vissza a holdfény hatását, közölni fogjuk.

R. K., Budapest. Igaza van, a városliget áprilisban különösen szép, — telve a legérdekesebb levegőhatással. Művészeink nem igen veszik figyelembe. Kár, — amatőr-fotográfusainkra itt uttörő munka várakozik.

B. M., Budapest. Szép költeményét vettük és közölni is fogjuk.

M. J. Budapest. Az, hogy kezdő író, nem tenne semmit. A tehetségnek mi szívesen nyitunk tért. De ez a költeménye éppen ezt a tehetséget nem árulja el, ellenben a fiatalságát nagy mértékben.

P. A. Budapest. Fogadja szép leveléért hálás köszönetünket. Megőrizzük kellemes emlékeink között.

W. E. Székesfehérvár. Beck Ö. Fülöppel beszéltünk s amennyiben fölös példánnyal rendelkezik szép Gyula i-plakettjéből szolgálni fog.

Több levélre a jövő számban.

Felelős szerkesztő:
LÓRÁNT DEZSŐ.

A művészeti részt szerkeszti:
LÁZÁR BÉLA.

Köhögés, rekedtség és hurut ellen nincs jobb a **Réthy-fele pemetefű-cukorkánál!**

Vásárlásoknál azonban vigyázzunk es határozottan Réthy-félét kérjünk, mivel sok haszontalan utáizata van.

Dr. Gölis-féle emésztő-por.

(1857 óta kereskedelmi cikk.)

Étrendi szer, kitünő hatása van a különösen nehezen emészthető ételek föloldására, valamint az általános emésztésre és így a test táplálására és erősítésére is. Naponta kétszer használva, evés után egy kávéskanálnyi téve a nyelvre s a szokásos itallal leöblítve, kedvező befolyást gyakorol a hiányos emésztés következtében föllépő jelenségeknél, minők: **gyomorégés, nyálkaképződés, székrekedés, aranyeres bántalmak, altesti pangás** stb.

Ásványvíz-gyógymódnál mintelő-vagyutókura, vagy egyidejűleg a gyógymóddal kitünő hatást fejt ki.

Minden doboznak dr. Gölis pecsétjével és a bejegyzett védjeggyel kell lezárva lenni s mindenkor határozottan dr. Gölis-féle emésztő-por kérendő a vétel alkalmával.

Egy nagy doboz ára 2 K. 52 fillér, egy kis doboz ára 1 K. 68 fillér

Dr. Gölis-féle egyetemes emésztő-por központi szétküldése:

Bécs, I., Stefansplatz 6. (Zwettlhof.

Főraktár:

Török József gyógyszer-tára BUDAPEST, Király-utca 12.
és Andrassy-ut 26. szám.

Dr. Lengyel Fr.-féle

NYIRFA-BALZSAM

Tavaszzal a nyirfából kifolyó nedvet már az őskorban ismerték a nők, mint kitünő szert, sokféle bőrbaj ellen. Szakszerűleg választott anyagok és bevált eljárás által sikerült ezen növényi anyagból oly mester-séges balzsamot előállítani, a melynek hatását a bőrre határozottan csodásnak lehet nevezni. Lassu lehamlás által a bőr megújul, mely azután minden kiütéstől, szeplőtől, foltoktól, vörösségtől stb. menten mutatkozik. Rancok és himlőhelyek lassankint teljesen elsimulnak. Az arcszín üde és jól színezett lesz. 1 korsó ára 3 korona. Dr. Lengyel benzoé-szappana lényegesen elősegíti a hatást. Darab ára 1 korona 20 fillér és 70 fillér.

Főraktár Magyarország részére:

Török József gyógyszer-tára

Budapest, Király-utca 12. szám

és Andrassy-ut 29. szám.

A már 53 év óta dicséretreméltólag ismert, s a 71012. sz. Bm. leirat követelményeinek teljesen megfelelő

UJ-VUKOVÁRI

arctisztító kenőcs

szeplő, himlőhely, sömör, májfoltok, fakadékok, forrósági pörsenések, orrvörösségek és minden egyéb

arcvirágzások ellen, valamint az uj-vukovári

bőrszépítő szappan

mely az arckenőcscsel a használati utasítás szerint alkalmazva, még korosabb egyéneknek is viruló és fiatal kinézést kölcsönöz.

Egy nagy tégely ára kor. 60 fill., kisebb 1 kor., szappan 1 kor. Utánzásoktól óvakodjunk! Csak **Kraicsovics** által **Vukováron** készített kenőcs valódi. — Minden tégelyen **Kraicsovics**, a készítő arcképe látható.

Főraktár: Budapest, Király-u. 12., és Andrásy-ut 26. Török József gyógyszertára.

3 NAP

alatt minden kéz bársonysimává és hófehérré lesz

dr. Kovács kézpaszta

által, — ára 1 K 20 fill.

Mindenütt kapható V. gyógytár, VI. Gyár-utca 17. Kívánatra „toilette titkok” ingyen és bérmentve.

LUSER L.-féle TOURISTA-TAPASZ.

Biztosan és gyorsan ható szer tyukszem, szemölcs és a talp, valamint a sarok bőrkeményedései, továbbá mindennemű bőrelszarusodás ellen. A hatásért jótállás vállalatik.

E tapasz csak egy nagyságban létezik és pedig dróbkint 1.20 kor. Mindig határozottan LUSER-féle turista-tapasz kérendő.

Központ szétküldési raktár

Schwenkl L. gyógyszertára,
Meidling-Bécs.

Csak akkor valódi, ha minden használati utasítás és minden tapasz a mellettes védjeggyel és aláírással el van látva, azért is erre ügyelni kell.

Magyarországi főraktár.
Török József gyógysz. Budapest
Király u 12. Andrásy-ut 26.

1 doboz ára 1.20 K., vidékre 1.65 K., előzetes beküldése mellett bérmentve.

Francia folyékony hajfestőszer (Chromatique Parisien) ::

mellyel minden hajat tetszés szerint 10 perc alatt állandóan megfesthetni feketére, barnára vagy szőkére. Tulajdonságai: a szín állandó s a természetes színtől meg nem különböztethető, alkalmazása egyszerű. **Ára 4 kor.** A használatához szükséges csészék, kefék stb. **1.20 korona.** Főraktár **Budapesten:**

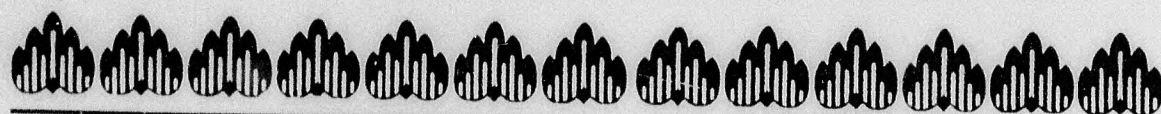
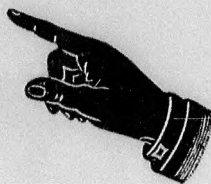
Török József gyógyszertára Király-u. 12. és Andrásy-ut 26.

Fogak

szájpadlás és gyökér eltávolítása nélkül 3 koronától feljebb. Az általunk készített és a párisi fogorvosi akadémia kiállításán aranyéremmel és a diszkereszttel kitüntetett fogak nagyon könnyen megszokhatók és beszédnél semmiféle nehézséget nem okoznak. Vidéki megrendelések 12 óra alatt elkészítetnek csakis a FOGORVOSI INTÉZETBEN

Budapest, Erzsébet-körut 50. sz.

a Royal-szállóval szemben — Fogorvos: LÖFFLER EMIL.
Rendelés 9—12-ig, 3—7-ig. — Fogtechnikai főnök: GRÖSS-
MANN SIMON. Fogad egész nap. Pájdalom nélküli fog-
műtétek 2 korona. Tartóstömések 3 koronától. Rossz és fájós
fogak aranykoronával lesznek ellátva, továbbá új, amerikai
eltávolíthatatlan aranyhidak 10 évi jótállás mellett készíttetnek.
MÉRSEKELT ARAK, részletfizetés mellett is.

	<p>MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ES LEGJOBB HIRNEVÜ ÓRAÜZLETE.</p> <p>Alapítottott 1847</p> <p>Brauswetter János Szegeden. Cs és kir kizárólagosan szab. chronometer- és műorás. főtálatáloja a remontoir ingaóráknak stb. stb.</p> <p>ÓRAK, ÉKSZEREK 10-évi jótállással RÉSZLETFIZETÉSRE</p> <p><small>Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltetnek.</small></p>	
--	--	--

ÁLLATORVOSI RENDELÉSEK kis **állatoknak.**
Naponta d. u. 3—5-ig.

ÖHLER BENŐ állatorvosi rendelő intézetében Erzsébet-
körut 2., I. em. (Telefon-szám 80—10)

15-20 éves
hölgyeknek!

A SZÉPSÉG TITKA.

Vigyázzon jól,
mert itt a nyár!

Eredeti levelek hiteles másolata:

Egy csongrádi menyecske levele: A Diana Crém és Diana szappant minden oldalról ajánlották, melyet meghozattam és nagyon hálás vagyok érte. Sárgás szeplőimet és pattanásaimat teljesen elveszítettem annyira, hogy arcom és kezem oly finom tiszta lett, mint az alabástrom.

Egy szatmári uriaszony írja: Mult évben hozatott Diana-Crém és Diana szappanból kérek 1-1 adagot, mert ez az egyedüli szer részemre, mely megakadályozza, hogy tavaszi szeplőim láttatlanok legyenek.

Egy fővárosi primadonna nyilatkozata: Mi színésznők tudjuk legjobban megítélni, hogy milyennek kell lenni egy finom arc-crémnak és szappannak. Hát mondhatom, hogy a Diana-szépítőszereket kipróbáltuk többen és az volt az általános vélemény, hogy a Diana-crémet és Diana-szappant bátran világgá bocsáthatják, sok nő hálás lesz érte és nem fognak szégyent vallani vele.

Egy tégely **Diana-crém** (éjjel használható zsíros crém) 75 krajczár, **Diana-szappan** 75 kr., **Diana-parfum** (originalis nagy üveg) 5 korona, **Diana-puder** 3 színben (szarvas bőrrel) 75 kr., egy tégely **Diana-pirosító** 5 kor. Egy üveg **Diana-hajszesz** 4 kor. Központi főraktár, honnan a szállítás naponta titoktartás mellett történik utánvétellel:

Erényi Béla Diana-gyógyszertára, Bpest, Károly-körút 5.

Tisztelt gyógyszerész ur! Sziveskedjék a Diana pirosítójából küldeni 10 koronáért két üveggel, mondhatom, hogy mindnyájan nagyon meg vagyunk elégedve.

Tisztelettel Z. K. grófnő.

T. Erényi Béla urnak Budapest. A küldött Diana pirosító sokkal többet ér, mint a külföldi drágább pirosítók, azért én barátnómmal mindég ezt használom. Kérem Abbáziába küldeni 1 üveggel, mert jövő héten oda utazom. Üdvözlő Dr. K. K.-né.

Egy kopaszodó ur aláírásával kaptuk a következő sorokat: Feleségem részére ajánlották a Diana hajszesz, melyből 1 üveggel hoztam. A mennyiben hajhullása fél üveg elhasználása után megszűnt, a második felét én használtam el. Most magamnak kérek még egy üveg «Diana hajszesz», hogy megmentsem azt a pár szál hajamat, mely még megvan, de nem szeretném elveszteni.

BUDAPESTI VILLAMOS VÁROSI VASUT RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

HIRDETMÉNY.

A budapesti villamos városi vasut részvénytársaság t. cz. részvényesei az **1906. évi április hó 12-ik napján, délelőtt 11 órakor** a társaság helyiségeiben VII., Kertész-utca 10. szám alatt tartandó

XV-ik RENDES KÖZGYÜLÉSRE

ezenel tisztelettel meghívatnak.

Napirend:

1. Az igazgatóság évi jelentése és az abban foglalt indítványok.
2. Az 1905. üzleti év mérlegének és zarszamadásának előterjesztése.
3. A felügyelő-bizottság jelenése és a fölmentvény megadása iránti indítvány.
4. A nyereség felosztására vonatkozó indítvány.
5. Öt igazgatósági tag választása.

A részvények letehetőek f. évi április 4-ig bezárólag az angol osztrák bank budapesti fióktelepénél V., Fürdő-utca 6. szám alatt.

Az igazgatóság.

Kivonat az alapszabályokból:

18. szakasz: Minden részvényes jogosítva van a birtokában levő minden 25 drb társasági részvény után egy-egy szavazatot a közgyűlésen gyakorolni. Szavazati joggal bíró azon részvényesek, kik a közgyűlésen személyesen, vagy helyettes által résztvenni kívánnak, kötelesek a közgyűlés megtartására kifizőtt hatánap előtt 8 nappal részvényeiket a le nem járt szelvényekkel együtt az igazgatóság által a közgyűlést egybehívó hirdetményben kijelölt helyeken letenni.

20. szakasz: Az évi mérleg és zarszamadás, valamint a felügyelő bizottság jelentése a K. T. 198. §-a értelmében a közgyűlés megtartását megelőzőleg 8 nappal a társaság helyiségeiben közbetekintésre kitétetnek.

21. szakasz: Azon részvényesek, kik személyesen nem jelennek meg a közgyűlésen, magukat egy e célból külön meghatalmazott szavazatkepes részvényes által képviseltetik. Kiskorúak, vagy gondnokság alatt állók törvényes képviselőjük által képviseltetnek; nők és jogi személyek oly meghatalmazott által is képviseltethetik magukat, kik maguk nem részvényesek.

(Utánnomás nem díjazatik).

ELSŐ MAGYAR ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ-TÁRSASÁG BUDAPESTEN.

I. Tűz-, szállitmány-, jég- és betörés-biztosítási üzlet.

Negyvennyolczadik évi zárszámla 1905 január 1-től december 31-ig.

BEVÉTELEK

K.	f.	K.	f.
I. Tűzbiztosítás.		I. Tűzbiztosítás.	
Kifizetett károk és költségek 9.045,125-80		Az 1904. évről áthozott készpénz díjtartalék a viszontbiztosított rész levonása után és minden megterhelés nélkül 5300000	
levonva viszontbiztosított károk és költségek 4.120,250-56		Tűzbiztosítások után bevett készpénzdíjak és a f. évben lej. díjkötelezvények és díjváltók 16.724,710-95	
Függőben maradt károk tartaléka		lev. törli. díjak 1.744,170-89	
Szerzési költségek a viszontbiztosított rész utáni bevétel levonásával		viszontbirt. díjak és díjváltások 5.391,611-58	
Bevételek 13500		Az 1904. évben függőben maradt károk tartaléka	98889897
Postabérek			52315672
Adatok közbizn. üzlet terhelő igazgatási költségek		II. Szállitmány-biztosítás.	
Behajthatlan követelések leírása		Az 1904. évről áthozott készpénz díjtartalék a viszontbiztosított rész levonása után és minden megterhelés nélkül 1000000	
Behajthatlan követelések leírása a viszontbiztosított rész levonása után és minden megterhelés nélkül		Szállitmánybiztosítások után bevett készpénzdíjak	
II. Szállitmány-biztosítás.		levonva: törlesztett díjak 29.996-78	
Kifizetett károk és költségek 250,078-14		viszontbirt. díjak 435,944 07	
levonva viszontbiztosított károk és költségek 189,207-08		Az 1904. évben függőben maradt károk tartaléka	77664 51
Függőben maradt károk tartaléka			24020489
Szerzési és igazgatási költs. a viszontbiztosított rész utáni bevétel levonásával		III. Jégbiztosítás.	
A következő évek készpénz-díjtartaléka a viszontbiztosított rész levonása után és minden megterhelés nélkül		Az 1904. évről áthozott díjtartalék a viszontbiztosított rész levonása után és minden megterhelés nélkül 1000000	
		Jégbiztosítások után bevett készpénzdíjak	
III. Jégbiztosítás.		levonva: törlesztett díjak 289,280-78	
Kifizetett károk és költségek 1.947,035-24		viszontbirt. díj. 1.742,422-15	
levonva viszontbiztosított károk és költségek 1.310,501-86		Az 1904. évben függőben maradt károk tartaléka	2588 5
Függőben maradt károk tartaléka			1200000
Szerzési és igazgatási költs. a viszontbiztosított rész utáni bevétel levonásával		IV. Betörésbiztosítás.	
Bevételek 237055 62		Az 1904. évről áthozott készpénz díjtartalék a viszontbiztosított rész levonása után és minden megterhelés nélkül 18089 57	
Behajthatlan követelések leírása		Betörésbiztosítások után bevett készpénzdíjak és díjváltások 189,883 60	
A következő évek díjtartaléka		levonva: törlesztett díjak 27,712-49	
IV. Betörésbiztosítás.		viszontbirt. díjak 87,001-32	
Kifizetett károk és költségek 24,408-10		Az 1904. évben függőben maradt károk tartaléka	75169 79
levonva viszontbiztosított károk és költségek 12,768-91			6060 25
Függőben maradt károk tartaléka		V. Egyéb bevételek.	
Szerzési és igazgatási költs. a viszontbiztosított rész utáni bevétel levonásával		Szelvény, takarékpénztári, váltó és egyéb kamatok, valamint árfolyamnyereség eladott értékpapírok és idegen pénznemek után	
A viszontbiztosított rész levonása után és minden megterhelés nélkül		Társasági házak tiarata jövedelme	
V. 1905. évi nyereseményszámla.			936960 88
A f. é. ületből fennmaradt nyereségre			106298 01
			18242039 74

Mérleg-számla 1905. évi december 31-én.

VAGYON.

Kifizetett költségek takarékpénztárak- és...

II. Életbiztosítási üzlet.

Negyvenharmadik évi zárszámla 1905 január 1-től decz. 31-ig.

BEVÉTELEK

K.	f.	K.	f.
I. Törlesztett kötvények díja		I. Törlesztett kötvények díja	
Viszontbiztosított kötvényekért		Viszontbiztosított kötvényekért	
Halálesetek után kifizetett költségek		Halálesetek után kifizetett költségek	
Lejárt kihazasítási tőkékért		Lejárt kihazasítási tőkékért	
Kihazasítási biztosításoknál haláleset következtében visszaterítés		Kihazasítási biztosításoknál haláleset következtében visszaterítés	
Függőben levő károk és díjvisszaterítések tartaléka		Függőben levő károk és díjvisszaterítések tartaléka	
Függőben levő kihazasítási tőkék tartaléka		Függőben levő kihazasítási tőkék tartaléka	
Évjáradékokért		Évjáradékokért	
Viszontbiztosítási díjak		Viszontbiztosítási díjak	
Bélyegékekért		Bélyegékekért	
Irodai bér, postadíjak, nyomtatványi és egyéb költségek		Irodai bér, postadíjak, nyomtatványi és egyéb költségek	
Tisztí fizetések		Tisztí fizetések	
Adórt		Adórt	
Orvosi díjakért		Orvosi díjakért	
Szerzési és díjbehajtási költségek		Szerzési és díjbehajtási költségek	
Behajthatlan tartozások leírása		Behajthatlan tartozások leírása	
Kisorsolt biztosítások tartaléka		Kisorsolt biztosítások tartaléka	
Díjtartalék ez év végén		Díjtartalék ez év végén	
1905. évi nyeresemény		1905. évi nyeresemény	
			111869107 52

Mérleg-számla 1905. évi decz. 31-én.

VAGYON.

K.	f.	K.	f.
Díjtartalék:		Díjtartalék:	
99.005,093 51 K		99.005,093 51 K	
levonva a viszontbizt. díjtartalékokat		levonva a viszontbizt. díjtartalékokat	
2.405,587 72 K		2.405,587 72 K	
Biztosági alap		Biztosági alap	
Kihazasítási tőkék nyereseménye		Kihazasítási tőkék nyereseménye	
Függőben levő károk és díjvisszaterítések tartaléka		Függőben levő károk és díjvisszaterítések tartaléka	
Függőben levő kihazasítási tőkék tartaléka		Függőben levő kihazasítási tőkék tartaléka	
Tulajelsi csoportok számlája		Tulajelsi csoportok számlája	
Előre fizetett díjak 1906-1907. évetre		Előre fizetett díjak 1906-1907. évetre	
Fel nem vett nyeresemények 1904. évről		Fel nem vett nyeresemények 1904. évről	
Kisorsolt biztosítások tartaléka		Kisorsolt biztosítások tartaléka	
Viszontbiztosító intézetek és mások követelései		Viszontbiztosító intézetek és mások követelései	
			10000
			6057030
			298920

Mérleg-számla 1905. évi decz. 31-én.

VAGYON.

Kifizetett költségek takarékpénztárak- és...

és minden megterhelés nélkül —
V. 1905. évi nyeresémény-számla.
A f. é. tételből fennmaradt nyereségért

VAGYON.

Mérleg-számla 1905. évi december 31-én.

Elhelyezett tőkepénzek takarékpénztárak- és bankoknál	K.	f.
5.500,000 K n. é. Magyar földhitelintézet	38488947	
4/0-os korona záloglevél a 98.70	5434422	
1.047,800 K n. é. Magy. földhitelint. 3/1/0-os záloglevél	92939860	
4.724,400 K n. é. Pesti hazai első takarékpénztár záloglevél a 98.	4829912	
egyesszinti 4/0-os záloglevél a 98.	71025150	
728,600 K n. é. Pesti hazai első takarékpénzt. egyesületi 4/0-os közsegi kötvény a 97-75	975000	
1.000,000 K n. é. Magyar leszámitoló- és pénzváltóbank 4/0-os záloglevél a 97-50	1708200	
1.740,000 K n. é. Kisbirtokosok orsz. földhitelintézet 4/0-os záloglevél a 98.	190000	
190,000 K n. é. Kisbirtokosok orsz. földhitelintézet 5/0-os záloglevél a 100.	2292000	
200,000 K n. é. Magy. jelzáloghitelb. 3/0-os nyeresémény-kötvény a 111.	246625	
250,000 K n. é. Magyar ált. takarékpénztári 4/0 záloglevél a 98-25	4000	
4000 K n. é. 'Oththon' irók és hirdapírók köre 4/1/0-os kötvények a 100.	1591200	
7956 drb Magyar-francia biztositó részvény-társasági részvény a 200.	3111520	
649 drb Bécsi bizt. társasági részv. a 450.	199400	
997 drb Hazai általános biztositó részvény-társasági elsőbbségi részvény a 200.	20898178	
A fenti értékpapírok s többi után az év végéig esedékes kamatok	900000	
Tisztviselők és szolgák nyídjapjának értékei: 900,000 K n. é. Kisbirtokosok orsz. földhitelintézet 4/1/0-os záloglevél a 100.	412000	
442,000 K n. é. Egyesült budapesti fővárosi takarékpénztár 4/1/0-os záloglev. a 100.	10955	
Ezen értékpapírok után az év végéig esedékes kamatok	5080	
'Ormódi Ormódy Amélie alapítvány' értékei: 50,000 K n. é. Kisbirtokosok orsz. földhitelintézet 4/1/0-os záloglevél a 100.	375	
Az év végéig esedékes kamatok	7454936	
Első magyar általános biztositó társaság 'Tűzoltók segélyalapja' értékei, letétben a m. kir. állampénztárban:	311610734	
Társasági házak	315832550	
Különféle adások:	165289368	
a) Pénzkészlet és maradványok a képviselőségeknek	14817944	
b) Maradványok idegen bizt. intézeteknél	19983926	
Jégbiztositási osztály folyó számlán	26570774	
Központi pénzkészlet	3255929217	

* Az ideai hozzájárulásokkal 2905237 kor. 79 állérre emelkedett.

Előre fizetett díjak 1906-907. évekre fel nem vett nyeresémények 1904. évről	K.	f.
6.990,000 Kor. n. é. m. orsz. közp. tkp. 4/0-os zálogl. (áprill) 96-75 K-val	6762825	27692
491,100 Kor. n. é. m. orsz. közp. tkp. 4/0-os zálogl. (jún.) 96-75 K-val	47804175	6834
765,000 Kor. n. é. m. orsz. közp. tkp. 4/1/0-os zálogl. 100 K-val	765000	10000
6.212,400 Kor. n. é. egyes. államad. 4/10/0-os zálogl. 97-50 K-val	60570950	2989207
595,000 Kor. n. é. belvárosi tkpénztár 4/1/0-os zálogl. 100 K-val	595000	101746015
528,000 K n. é. pesti hazai első tkpt. egy. 4/0-os zgl. 98. K-val	517440	
44,000 Kor. n. é. m. jelz.-hitelb. 4/0-os nyereséménykölcs. kötvényei 124. K-val	54550	
M.jelz.-hitelb. 4/0 kics. 80 db nyeresémény-jegyje 40. K-val	3200	
4.900,000 Kor. n. é. m. jelzálog-hitelbank 4/0-os záloglevelei 97-50 K-val	4777500	
380,000 Kor. n. é. m. jelz.-hitelbank 4/1/0-os zgl. 100. K-val	380000	
Besztercebánya-brezovai és piski-vajdahunyadi vasuti els. kötv. a 141857690	141857690	
440,000 K n. é. egyes. államad. 4/10/0-os erbstjár. (áprill) 100. K-val	440000	
60,000 K n. é. egyes. államad. 4/10/0-os papírj. (febr.) 100 K-val	60000	
7.950,000 Kor. n. é. triest-panonzi h. é. v. 4/0-os elsőbbs. kötv. 99-90 K-val	7912050	
1.490,000 Kor. n. é. 'Rudolfbahn' államad. 4/0-os kötv. 100 K-val	1490000	
1.000,000 Kor. n. é. Wiener Verkehrs-Anlagen Alleihs 4/0-os kötv. 100 K-val	1000000	
374,000 Lire olasz 5/0-os járadék és kamatai	37159	
Tulaj. csoportok értékpapírjai:	19657475	
205,300 Kor. n. é. m. k. 4/0-os korona-járadék 95-75 K-val	71227805	
1905-ben esedékes kamatok	10705640	
Jelzálog-kölcsönök	1000400	
Kötvény-kölcsönök	898040	
Viszontbizt. kötvény-kölcsönök	243255769	
A közp. tartozása folyó számlán	327207946	
Vezér- és főgynökök és mások tartozásai	10050336524	

Budapest, 1905 decz. hó 31-én.

Steiner Jenő,
életbiztositási könyvvivő.

Gergely Tódor,
a központi könyvezés főnöke.

László Zsigmond, Ormody Vilmos, gróf Zichy Nándor.

Szende Karoly, aligazgató.

A fenti zárszámlákat és mérlegeket megvizsgálván, azokat a törvényben s az alapszabályokban meghatározott elvek szerint készültnek és azok egyes tételeit a fő- és segédkönyvekkel teljesen megegyezőnek találtuk.

A felügyelő-bizottság: **Burchard-Bélaiváry Konrád, Géza, Hajós József, Németh Titus, báró Radvánszky Géza, Berzeviczy Albert.**

3255929217

BUDAPEST • **Ferencz József rakpart.**

HUNGARIA NAGYSZÁLLODA

Külön lakosztályok
fürdőszobákkal

A kávéház teljesen
újjonnan berendezve

Gyönyörű fekvéssel a Duna partján, remek kilátással a királyi palotára, a budai hegyekre és a Dunára. A jelenkor minden kényelmével berendezve

BURGER J. KÁROLY igazgató.

Ha őszül a haja használja a hírneves **STELLA-VIZET**

mely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza.

Kapható egyedül **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszer-tárában.

Ő császár és királyi fensége József főherczeg udvari szállítója.
Budapest, V. ker., Szabadság-tér, Sétatér-utca sarok.

Egy üveg ára 2 korona.

«THE GRESHAM»

ÉLETBIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG LONDONBAN.

ALAPITTATOTT 1848-BAN.

Magyarországi fiók Budapesten

V., Ferenc-József-tér 5-6. szám. (saját palotájában.)

Vagyon 1904 december 31-én	216.505 894.39	korona
Ervényben levő biztosításai (tőkeösszeg)	650.000 000.	»
Díjtartalék	213.612 256.51	»
Biztosított teleknek kifizetettelt	491.748,857.43	»
1904. évi díj (es kamat) bevét	32.391,311.51	»
A magyarországi üzlet magyar értékekben elhelyezett díjtartaléka	25.132,222.10	»

A magyarországi igazgatótanács:

Gróf Andrássy Géza, v. b. t. t. orsz. képviselő, e. n. ö. k.
Gróf Batthyány Livia-tár országgyűlési képviselő.
Gróf Benyovszky Sándor, országgyűlési képviselő.
Bolgar Ferencz orsz. képviselő, a képviselőház alelnöke.

Eszterhazy Mihály, v. b. t. t. orsz. képviselő.
Gróf Karatsonyi Jenő, v. b. t. t. orsz. képviselő.
Simon Jakab, tőzsde-tanácsos.

Ügyvezető-igazgató:

Takacs Zsigmond,

Igazgató-helyettes:

Beckett A, Reginald.

A Balassa-féle valódi, világhírű angol

UGORKATEJ

a legkitűnőbb szépítő-szer; felülmúlja az összes létező szépítő-szereket. Azonnal eltávolít szeplőt, májfoltot és minden tisztátalanságot az arcról es annak friss üdeséget, fiatalságot kölcsönöz.
Ára 2 kor. Ugorkaszappan 1 kor. Poudre 2 kor. és 1 kor. 20 fill.

Ugorkacrème 2 kor. — Kapható minden gyógyszer-tárban és drogueriában. — Főszétküldési hely:

Balassa-gyógyszertára, Budapest—Erzsébetfalva.

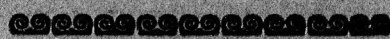
«Globus» műintézet és kiadóvállalat részvénytársaság Budapest, VI., Aradi-utca 8. sz.

Steinbach Gábor

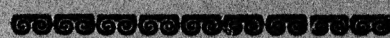
Ameublements complets kárpitos és diszítő

BUDAPESTEN

VI., Podmaniczky-utca 18.

TELEFON-SZÁM: 20-76.

Roth Miksa

üvegfestő és mozaikműves

Budapest

VIII., Hender-utca 24. szám.

HERBST SAMU

Fényképezeti, cinkografikai

 és chromoautotípiai
sokszorosító Intézete

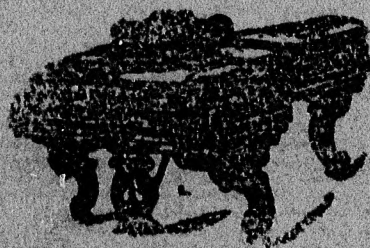
BUDAPEST, MIKSA-UTCZA 8.

GÜNTHER WAGNER PELIKAN- FESTÉKEI

Legfinomabb jegyű festékek
művészek részére. Árlapokat
és mintákat kívánatra küld
a gyáros: Günther Wagner,
Hannover és Bécs.
Alapítva 1834. 30 kitüntetés.

.. TELEFON 106 ..

A világhírű Winkelmann-zongora valódi
angol szerkezetével és remek lágycsengésű
hangjával minden zongora-művészt és szak-
zenészt bámulatba ejtett; megtekinthető és
gyári árban kapható a

ZEITTER ÉS WINKELMANN-FÉLE

ANGOL ZONGORA-TEREMBEN .. BUDAPEST, PÁRISI-UTCZA 2.
(félem.) Váci-utca sarkán

Ugyanott kapható más bel- és külföldi zongora és pianino a legjutányo-
sabb árak mellett 360 koronától kezdve feljebb. Zongorák kölcsön kaphatók,
hangolás, javítás és bőrzések csakis szakképzett munkások által pontosan
eszközöltetnek. — Angelus Orchester amerikai zongorajátszó
készülék egyedüli főeláru-
sítója.

.. TELEFON 106.

